

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtaiones
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Dispvatio VIII. De ministro Sacramentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

quia est causa, quod obligatio Dei vniatur cum hac re à se designata.

34.
Respondetur.

Respondeo; in eo casu homo nec causaret obligationem Dei, nec etiam vniionem obligationis propriè loquendo, sed solum poneret materiam, cui iam ex Dei decreto fuerat vnita obligatio. Sed quicquid sit de hoc, argumentum in hac materia non procedit; quia sacramentum in ratione sacramenti non solum dicitur causari ab eo, qui illud producit in ratione existentis actu, sed etiam ab eo, qui illud ponit in esse conditionato; imò ille solus dicitur auctor sacramenti, qui est causa, quod sit vera conditionalis illa, si homo baptizetur cum talibus verbis, accipiet gratiam: cum enim sacramentum sonet principaliter efficaciam, hæc autem verificetur, etiam si sacramentum actu non applicetur, quia adhuc est verum, quod iam sacramenta habeant efficaciam; ille dicitur auctor sacramenti, qui in actu primo est causa huius efficaciarum, quam quidem habent sacramenta ex sola Dei voluntate, antequam homo ponat hanc, vel illam materiam. Quamuis ergo homo ponendo hanc materiam possit dici causare, & producere hoc sacramentum secundum esse existentiam, non tamen dicitur auctor huius sacramenti, quia ille solus est auctor, qui facit (vt diximus) quod illa conditionalis, quæ prius non erat vera, sit iam vera: nam licet nullum sacramentum applicaretur, posset iam dici Christus auctor sacramentorum legis nouæ. Quando verò homo dicitur producere hominem, vel auctor hominis ratione vniionis, agitur de effectu, qui solum dicitur habere esse, quando ponitur actu à parte rei, & cuius non potest alius esse auctor, nisi qui illum ponit à parte rei. Quare ad argumentum positum distinguenda erit maior ex doctrina tradita iuxta diuer- sitatem effectus, de quo fuerit sermo; & tunc neganda erit consequentia.

Aliud est
causare sa-
cramentum
in ratione
existentie, &
aliud insti-
tuere.

35.
Instantia.

Sed contra solutionem urgebit aliquis: ergo si Deus ita institueret sacramentum, vt etiam in actu primo, & ante actualem operationem & ministracionem sacramenti, relinqueret homini faciendam designationem materie, hoc sufficeret, vt homo diceretur auctor, & institutor sacramenti, v.g. Deus institueret, quod daretur gratia per ablutionem tali liquore, quem Pontifex designaret; tunc Pontifex designando pro materia ablutionis vinum, faceret quod esset iam vera hæc conditionalis, quæ prius non erat vera, si homo tali ritu abluatur vino, accipiet gratiam; ergo tunc Pontifex diceretur instituere illud sacramentum.

36.
Responsio.

Respondeo; tunc non diceretur Pontifex causa illius sacramenti secundum speciem; quia ante eius designationem esset iam completè institutum secundum speciem talis sacramenti; sed posset dici causa, & auctor fortasse illius sacramenti secundum indiuiduationem, seu contractionem ad talem materiam; homo autem dicitur causa, & auctor hominis simpliciter, quia nec secundum indiuiduationem, nec secundum speciem illum inuenit productum. Deinde addo, tunc Pontificem non dicendum instituisse illud sacramentum, quia instituere plus dicitur quàm causare, scilicet statuere, & condere legem, & obligationem illius sacramenti; ad hoc enim non sufficit designare materiam; nam si sit lex imponens gabellam omnibus euntibus in talem locum, ille qui consultit amico ire illuc, licet sit verè causa, & auctor, quod amicus soluat illam gabellam; non tamen dicitur institutor illius gabellæ ab amico soluendæ; quia nimirum ipse solum applicat materiam, non tamen condit statutum, vel legem obligantem ad solutionem gabellæ. Sic etiam si testa-

Instituere
plus dicitur
quàm causa-
re.

tor instituat heredem illum, quem Petrus nominauerit ex suis filiis; Petrus postea nominans, non instituit propriè heredem, sed designat quem testator iam instituerat: potest enim contingere, quod Petrus ipse sit incapax instituendi heredem: vt si Episcopus instituat Parochum eum, quem aliquis laicus designauerit, laicus nullo modo instituit, quia nec instituere potest. Instituere ergo est, non solum designare materiam, sed statuere, & condere obligationem; quod tamen Pontifex in illo casu non faceret, cum iam tota obligatio, & lex posita esset ex parte Dei, vt supponitur. Si tamen Deus daret potestatem Pontifici designandi materiam non vt cumque, sed ita vt causaret nouam obligationem Dei ad dandam gratiam cum illa materia; iam tunc diceretur Pontifex non solum causa, & auctor illius sacramenti in talibus indiuiduis, & in tali materia, sed etiam institutor eiusdem, nõ secundum speciem, sed secundum talem indiuiduitatem, vt dictum est.

Instituere nõ
est tantum de-
signare mate-
riam, sed sta-
tuere obliga-
tionem.

Ex dictis inferitur iam, quid dicendum sit in hoc puncto de sacramentis legis antiquæ, quæ non conferebant gratiam suscipientibus ipsa. De illis enim, & in vniuersum de omnibus sacramentis dicendum est, non potuisse institui, nisi à Deo, vel saltem ex facultate à Deo concessa ad id faciendum. Cum enim dixerimus, omne sacramentum debere esse signum prædicum, & efficax gratiæ præsentis, vel saltem futuræ; atque ideo sacramenta antiquæ legis participasse rationem sacramenti, quia erant promissiones gratiæ nostræ, ac per consequens aliquo modo causant gratiam nostram; consequens est, quod nullum sacramentum possit hanc efficaciam in ordine ad gratiam accipere, nisi vel à Deo, vel ab alio ex potestate sibi à Deo tradita. Sicut autem diximus; potuisse ex facultate Dei nostra sacramenta institui immediatè ab aliquo homine; sic de sacramentis illis à fortiori dicendum est, potuisse ab homine institui ex potestate, quam accepisset à Deo ad instituenda aliqua signa, quæ simul haberent causare sanctitatem aliquam imperfectam in suscipiente, & promittere ex parte Dei gratiam sanctificantem tempore futuro aliquibus conferendam: tunc enim imponendo illa signa ex potestate sibi tradita, ad hoc, vt essent signa promissiua nomine Dei, eo ipso imposeret Deo nouam obligationem, qua teneretur ratione illius tituli noui, & promissionis nouæ, conferre nobis postea gratiam, ex qua noua obligatione Dei haberent illa signa efficaciam infallibilem ad ponendum effectum illum, quem significabant; & per consequens ab illo homine accepissent efficaciam sacramentalem, & dicerentur propriè ab ipso instituta in ratione sacramenti.

37.
Inferitur quid
dicendum sit
de sacramen-
tis legis an-
tiquæ.

DISPUTATIO VIII.

De Ministro Sacramentorum.

SECTIO I. Supponuntur aliqua faciliora de Ministro Sacramenti.

SECTIO II. De intentione requisita in Ministro ad valorem Sacramenti.

SECTIO III. Soluuntur argumenta contra doctrinam præcedentem.

SECTIO IV. De mente S. Thomæ circa necessitatem intentionis.

SECTIO V. Qualis debeat esse intentio virtualis ad valorem Sacramenti.

SECTIO VI. De intentione habituali, &

de

de voluntate indirecta, an sufficiant ad va-
lorem Sacramenti.

SECTIO VII. An intentio Ministri debeat
esse circa materiam determinatam.

SECTIO VIII. Quid dicendum sit quan-
do fuerint due intentiones contrariae; quae
illarum praevalere debeat.

SECTIO IX. De obligationibus Ministri
Sacramentorum.

SECTIO X. De obligatione Ministri non mi-
nistrandi Sacramentum indigno, ubi pecu-
liariter de peccatore occulto in publico petente.

SECTIO XI. Obiectiones contra superiorem
doctrinam, & alia dubia circa idem Sacra-
mentum Eucharistiae.

SECTIO XII. Quid circa hoc dicendum sit
de alijs Sacramentis.

SECTIO XIII. Vtrum in Sacramento Ma-
trimonii sit eadem obligatio Parochi, non
ministrandi illud indigno.

SECTIO XIV. Vtrum coniux ipse, quate-
nus Minister Sacramenti, peccet mortaliter
contrahens matrimonium cum peccatore:
ubi, an ex hoc etiam capite peccet graviter
Catholicus ducens uxorem haereticam.

DE Ministro singulorum Sacramentorum in
particulari pertinet ad Tractatus de singu-
lis etiam in particulari: nunc solum dice-
mus aliqua communia Ministris omnium Sacra-
mentorum.

SECTIO I.

Supponuntur aliqua faciliora de Ministro
Sacramenti.

Supponendum primum, solos homines esse posse
ex vi praesentis institutionis Ministros Sacra-
mentorum novae legis. Hoc est certum apud om-
nes, & colligitur ex Sacramentorum institutione,
ex vi cuius hominibus solis data est potestas ea mi-
nistrandi, ut patet in Eucharistia, de qua Apostolis
dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem*; & de
Baptismo: *Baptizate omnes gentes*. & de Extrema-
unctione: *Inducat Presbyter Ecclesiam, & orent super
eum, ungentes eum*; & de Poenitentia: *Quorum remis-
sitis peccata, remittuntur eis*; de Ordine, & Confirma-
tione, constat Ministrum regulariter debere esse
Episcopum; denique de Matrimonio constat, non
posse fieri nisi inter homines, qui simul sunt con-
trahentes & ministri. Cum hoc tamen fiat, quod
ex privilegio, & dispensatione Divina aliquando
Angeli sacramenta ministraverint, ut de S. Amphi-
lochio narrat Nicephorus lib. 11. Histo. cap. 20.
fuisse ab Angelis consecratum Episcopum, quam
consecrationem alij Episcopi postea ratam habue-
runt. Ceterum in eo casu, & similibus, si qui essent,
vixit Deus potestate sua, dans eundem effectum,
quem daret Sacramentis absque vera & rigorosa
positione eiusdem omnino sacramenti. Cum enim
sacramentum nostrum includat verba humana, &
actiones humanas, imò actiones hominis habentis
talem potestatem, Sacerdotalem, v. g. vel Episcopa-
lem, quales non sunt actiones Angelicae, fatendum
est, non fieri tunc sacramentum omnino eiusdem
rationis cum nostris, sed poni eundem effectum per
P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

aliud medium aliquantulum diversum. Imò si at-
tente legatur illa historia de S. Amphiloquio, for-
tasse nec interuenit ibi consecratio Sacramentalis;
hæc enim debet esse actio sensibilis, ut constat ex
definitione Sacramenti: illa autem consecratio non
videtur fuisse sensibilis, sed tota intellectualis &
spiritualis, seu in ordine ad mentem, non ad sensus
externos. Sic enim indicat Nicephorus loco citato,
cum dicit: *Angelos Deum misit, qui mystica & arcana
benedictione, & Episcopali arrogatione eum dignati, in-
tellectuali modo consecrarunt*. Si ergo fuit intellectua-
lis solum consecratio, non fuit sensibilis, atque
adeò nec proprie Sacramentalis.

Magis posset dubitari de hominibus non viato-
ribus, sed gloriosis, & comprehensoribus, an ex vi
praesentis institutionis possent valide sacramenta
ministrare. Afirmat enim Suarez hic disp. 13. sect. 1.
cum alijs, quibus favere videtur S. Thomas hac q.
64. art. 7. ad 2. Et ratio videtur esse, quia concurrunt
ex parte Ministri omnia necessaria, cum sit verus
homo, & potens exercere actiones humanas, & pro-
ferre verba humana.

In hoc puncto certum est apud omnes, animam
separatam, licet retineat characterem, non tamen
posse ministrare sacramenta valida, sicut nec pos-
sunt Angeli; quia nec etiam anima est homo. Ex hoc
videtur inferri, nec hominem gloriosum in statu
comprehensoris, licet retineat characterem, posse
esse validum ministrum nostrorum Sacramento-
rum. Non enim arguitur bene ex retentione chara-
cteris ad potestatem ministrandi sacramenta pro il-
lo statu. Nam in primis post diem iudicii omnes
Sacerdotes retinebunt characterem suum, & ta-
men nunc non poterunt consecrare Eucharistiam,
non solum ex defectu materiae panis, & vini, sed
etiam ex defectu potestatis, quam scilicet accepe-
runt solum ad consecrandum in hoc mundo ante
diem iudicii, ut videtur colligi ex Paulo 1. ad Cor.
11. in illis verbis: *Quotiescumque enim manducabitis
panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annun-
ciabitis, donec veniat*; ubi iuxta communem interpre-
tationem explicatur institutio sacrificij Eucharis-
tici facta solum pro tempore huius mundi, dura-
turi usque ad consummationem.

Secundò, de Extrema-unctione, quantum ex ver-
bis Iacobi colligi potest, quibus eius sacramenti es-
sentiam declarat, videtur à Sacerdote viatore debe-
re ministrari: *Inducat, inquit, Presbyteros Ecclesiam, &
orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, &
oratio fidei saluabit infirmum*, &c. ubi in primis pro
ministro petitur Presbyter Ecclesiae; ille autem, qui
non est viator, iam non est intra hanc Ecclesiam;
neque est Presbyter Ecclesiae, sed fuit. Requiritur
etiam oratio fidei, id est, quae procedere possit ex fi-
de, qualis plane non esset oratio hominis beati,
quae non procederet ex fide, sed ex visione clara.
De Matrimonio item certum est, non posse susci-
pi, aut ministrari, nisi à viatoribus, cum eius vincu-
lum non duret nisi usque ad mortem coniugis, &
per consequens sit proprium huius vitae. Unde credi
potest, idem requiri in omnibus Sacramentis. Ratio
autem à priori videtur esse, quod sacramenta data
sunt Ecclesiae, ut ministrarentur iis, quae sunt intra
Ecclesiam ab ipsa Ecclesia visibili militante per suos
Ministros, quales non sunt ij, qui iam sunt extra
hunc mundum, & qui nullo modo subiacent direc-
tè, vel indirectè Ecclesiae. Denique, qui credat Episco-
pum damnatum, qui sit in inferno cum anima, &
corpore, habere potestatem ad conferendum Ordine-
m, vel sacramentum Confirmationis alteri dam-
nato, qui ibi esset cum corpore, & anima? Certè, si id
posset

2.
Dubium est
de non via-
tore.
Suarez.
S. Thom.
Ratio dubi-
tandi.

Certum est
animam se-
paratam, non
posse mini-
strare.
Idem infer-
tur de homi-
ne in statu
comprehensio-
nis.

Probatur ex
sacramenti
Eucharistiae.

1. Cor. 11.

3.
Probatur ex
sacramenti
Extrema-unc-
tionis.

Ratio à prio-
ri.

Confirmatur;
nec quis di-
cat Episcopum
damnatum
posse conferre
Ordines.

posset facere, faceret utique ex odio in Deum, ad irrogandam iniuriam Sacramentis Christianis. Dicere autem, quod potest quidem id facere, sed impeditur à Deo, ne faciat. Videtur voluntarie dictum, & recurri ad miracula continua; cum facilius fuisset, & suavior providentia, si ab initio sacramenta instituta sint ita, ut requirant ad sui valorem ex parte ministri statum viatoris; atque ideo, licet character maneat in anima, non tamen potestas ad operandum pro eo statu. Fatemur, si illa anima redeat ad corpus mortale, ministraturam valida, sacramenta, sicut prius: si tamen uniatur solum cum corpore glorioso, non videtur id sufficiens ad valorem Sacramenti. Nec S. Thom. supra adductus id asseruit, sed permittit in solutione illius argumenti, quia ad propositum parum referebat id admittere, cum adhuc eo admissio, negari posset consequentia de Angelis, de quibus contendebat argumentum, posse ministrare vera sacramenta.

Obiici posset id, quod ex aliis Auctoribus refert Thomas Stapletonus in *Collectanea de S. Thoma Apostolo*, scilicet anno 1120. Patriarcham quemdam Indorum, Ioannem nomine, Romam venisse, ibique Calixto II. Papæ & Cardinalibus in Consistorio testatum esse, S. Thomam Apostolum omni anno communicare solitum populum suum manu propria dignis potestatis, & retracta ab indignis. In qua narratione videtur supponi, quod idem Apostolus celebraret, & consecraret Eucharistiam ad communicandum populum, & per consequens, quod retineat adhuc potestatem consecrandi, quam in hac vita mortali habebat. Respondeo, quidquid sit de veritate illius historię, in primis ex verbis illorum Auctorum non haberi, quod Apostolus consecraret Eucharistiam, sed solum quod illam distribueret dignis, & negaret indignis, sicut & Angeli hoc ipsum munus exercebant cum B. Stanislao Ordinis nostri, & cum aliis Sanctis, non consecrando hostiam, sed adducendo hostiam à Sacerdote consecratā; quod ipsum (si historia illa vera est) credibile est, fecisse Apostolum Thomam; alioquin non tacuissent Historici præcipuam actionem celebrandi & sacrificandi, magisque inauditam & singularem, ut eā omnia referrent id, quod non ita rarum erat, ministrandi Eucharistiam fidelibus. Imò cum B. Petrus Apostolus anno Christi 610. mirabiliter in Angliā apparuisset, & consecrasset ritu Pontificio Ecclesiam suo nomini dicatam, quam die sequenti Episcopus consecraturus erat, per nuncium admonuit Episcopum, ne iterum Ecclesiam consecraret, sed *suppleat*, inquit, *quod omisimus, Dominici corporis, & sanguinis sacro-sanctæ mysteriæ*; quæ scilicet celebrari & consecrari à S. Petro Deus non voluit; ut ex antiquis Historicis refert Cardinalis Baronius, tom. 8. anno 610. Adde, si Apostolus utrumque fecit, id non ex communi lege, sed ex singulari Dei concessione fecisse; quod ab omnibus fortasse fatendum erit, cum constare non possit Apostolum cum suo vero corpore singulis annis comparuisse, totiesque repetito miraculo resurrexisse, & iterum mortuum fuisse. Quare credibilis est, animam solam cum corpore æthereo adfuisse. Si autem sola anima erat, iam omnes fateri debent, id non fecisse solum ex communi potestate, quam haberet, sed ex speciali concessione Dei; sicut si Angelus id ex simili Dei concessione faceret. Concedimus enim cum S. Thoma, & aliis, si Angelus bonus, vel anima beata, siue extra corpus, siue in corpore glorioso aliquod sacramentum ministraret, habendum esse pro sacramento valido; quia credi omnino debet, id ex peculiari Dei dispensatione factum esse, qui cum Dominus gratiæ, & Sacramentorum

Baronius.

Si Angelus
aliquid sa-
cramentum
ministraret
habendum ef-
set pro vali-
do.

sit, potest gratiam suam hoc, vel illo modo communicare, prout sibi placitum fuerit; sicut in exemplo supra relato S. Petrus, licet iam nunc Pontifex aut Episcopus non sit absque corpore, ex dispensatione tamen Divina functus fuit munere Episcopali in consecratione Ecclesiæ, ut vidimus.

Secundò ergo principaliter supponendum est, Ministerium Sacramenti esse causam gratiæ, quæ per sacramentum confertur, non quidem causam principalem, sed ministerialem. Ministris enim concessa est vera potestas remittendi peccata per illa verba: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; ergo Minister est vera causa ablationis peccati, & per consequens in fusionis gratiæ, ut quam peccatū deletur.

De hac ministri causatione, & influxu dubitari solet, an sit immediatus, an solum mediatum, quatenus ponit sacramentum, à quo immediatè causatur gratia. Aliqui enim volūt, effectum sacramentalem produci immediatè, tum ab ipso sacramento, tum ab ipso Ministro operante per characterem, quem dicunt esse potentiam actiuam physicè. Vnde nonnulli, quoad hanc causationem, distinguunt inter ministrum consecratum ad talem effectum, & non consecratum, qualis est laicus baptizans in casu necessitatis; & de illo affirmant concurrere immediatè, hunc autem solum mediatè per sacramentum. Denique aliqui hanc doctrinam extendunt ad sacramentum Eucharistiæ, ut quando eam ministrat Sacerdos, ipse minister sit etiam causa gratiæ simul cum sacramento, quod non esset, si ministraretur à laico. Ita Soto in 4. d. 5. q. 1. art. 1. Alioquin enim non solum infidelis, sed infans, & simia esset causa gratiæ, porrigens hostiam consecratam.

In nostra sententia ponente solum causalitatem moralem sacramentorum, facilis est decisio huius dubij. Illa enim sola est causa moralis, à qua saltem partialiter mouetur Deus ad producendam gratiā. Deus autem immediatè solum mouetur ab ipso sacramento, & ab iis, quæ sacramentum includit in ratione sacramenti; nec est necesse, quod sacramentū includat intrinsecè personam ipsam ministrī, sed ad producendam gratiam; & minister non aliter cōcurrit, nisi per ipsum sacramentum, quod ponit.

Dices, positis aliis omnibus, & ablata persona, non mouetur Deus, nec fieret sacramentum; ergo persona etiam intrat ad componendum sacramentum, & ad mouendum immediatè Deum; antequam probatur, quia anima separata cum characterē posset exercere actionem consecrandi, vel baptizandi; & tamen non fieret sacramentum ex mero defectu personæ humanæ. Respondeo, in illo casu non fore eandem actionē baptizandi, & loquendi, quæ nunc est; nam hæc actio per suam entitatem respicit hoc principium humanum completum: illa autem respiceret solum animam; non ergo manerent omnia, quæ componunt sacramentum, neque ex hoc capite necesse est, quod persona ipsa intret; satis est, si intret actio talis humana, quæ per suam entitatem respiciat intrinsecè tale principium humanum. Cæterum, cum dixerimus supra, statum viatoris requiri essentialiter ex vi præsentis institutionis ex parte ministri ad valorem sacramenti, atque ideo hæc verba, & hanc abluitionem factam ab hoc Beato, non fore sacramentum validum; consequenter fatendum est, illum statum intrare partialiter ad mouendum Deum, & concurrere partialiter ad gratiam, quatenus ex illo partialiter integratur potestas requisita in ministro ad conferendum validè sacramentum.

sacramentum, quæ potestas est vnum ex iis, quæ integrant causam moralem gratiæ conferendam per sacramentum. Hoc tamen quicquid est, non includit personam ipsam; nam status viatoris, licet supponat personam, est tamen accedens ab illa distinctum, nec illam includens, vt constat.

9. De sacramento Eucharistiæ paulò aliter dicendum est; nam minister illius est quidem causa moralis efficiens illud, hoc est, concurrens moraliter ad hoc, vt corpus, & sanguis Christi ponantur sub speciebus panis & vini, ad quem effectum concurrunt, non immediatè, sed medijs verbis, quæ profert. Ad gratiam verò sacramentalem, quæ datur suscipienti Eucharistiæ, concurrunt solum remotè, quatenus conficit sacramentum, quod postea mouet Deum ad producendam illam gratiam. Vnde nec etiam status viatoris ipsius ministri mouet immediatè Deum ad conferendam gratiam, nec intrat ad componendum immediatè illud sacramentum. Si enim cetera ponantur ex dispensatione Dei per verba Sacerdotis Beati, erit idem omnino Sacramentum Eucharistiæ: intrat quidem de facto ille status viatoris ad integrandam potestatem ministri in ordine ad conferendam Eucharistiæ, & mouet partialiter immediatè Deum ad ponendum corpus Christi sub speciebus: non tamen mouet immediatè ad causandam gratiam, nec intrat ad componendum sacramentum in ratione sacramenti.

10. Denique, si sermo sit de ministro, non conscientem, sed porrigente Eucharistiæ, dicendum est, illud non esse causam moralem gratiæ, intelligendo nomine *causæ moralis* id, quod in hac materia intelligi solet, scilicet quod mouet Deum moraliter ad conferendam gratiam; Deus enim non confert gratiam intuitu illius, à quo porrigitur hostia, sed intuitu ipsius sacramenti, & in hoc pares sunt, minister consecratus, & non consecratus, siue laicus, imò & infans, aut animal brutum; solum enim concurrunt applicando physice sacramentum subiecto, in quo ipsum sacramentum operetur gratiam. Potest tamen in alio sensu, qui porrigit hostiam, dici causa moralis gratiæ, quam sacramentum confert, quatenus omnis, qui cooperatur ad aliquem finem ex intentione illius finis, dici solet causa moralis illius effectus. Sic enim qui adducit Confessarium ad aegrotum, vel Parochum, vt eum vngat, dici etiam solet causa moralis concurrens aliquo modo ad hoc, vt subiectum recipiat effectum illorum sacramentorum: & in eodem sensu qui tribuit Eucharistiæ, dicitur aliquo modo causa moralis illius refectionis spiritualis, quam intendit subiecto communicare. Hæc etiam causalitas, quæcumque est, æqualis est in Sacerdote, & laico porrigente hostiam, non tamen extenditur ad infantem, aut ad brutum, quibus deest intentio finis requisita ad causam moralem in hac significatione.

11. In alijs etiam sacramentis, vbi non est duplex minister, alter efficiens, alter tribuens sacramentum, nulla est differentia prorsus inter ministrum consecratum, & non consecratum; sed vtique æqualiter est causa gratiæ, si verè ministrat validum sacramentum, prout Baptismus, & Matrimonium, de facto valide ministrantur à ministro non consecrato. Cum enim Deus moueatur ad dandam gratiam immediatè à solo sacramento, vt diximus; & hoc idem sit, quando Sacerdos baptizat vel laicus; non est vnde magis dicatur causare moraliter gratiam illam vnus, quam alter; neque est fundamentum vllum ad id verisimiliter affirmandum.

12. Tertiò supponendum est, bonitatem aut fidem ministri non requiri essentialiter ad valorem sacra-

menti. De hoc magna fuit olim controuersia in Ecclesia propter Cyprianum, & alios Patres Africanos, qui putabant baptismum ab hæreticis collatum, irritum esse. Sed oppositum definitum fuit sæpe in Ecclesia, & in Africa etiam in Concilio Carthaginiensi 1. can. 1. Cæterum, quia totum hoc pertinet ad meram controuersiam cum Hæreticis, & quia de hoc optimè agunt Card. Bellarminus tom. 2. lib. 1. de sacramentis in genere, cap. 26. Suarez disp. 13. sect. 4. & Valquez disp. 135. quibus nihil addendum occurrat, ad alia magis controuersia transeamus.

Concil. Carthagi. 1.

Bellarmin. Suarez. Valquez.

SECTIO II.

De intentione requisita in Ministro ad valorem Sacramenti.

Controuersia est cum Hæreticis nostri temporis, qui primi, nullam prorsus intentionem dixerunt necessariam esse ad valorem sacramentorum; contra quos doctrina Catholica definita est in Concilio Tridentino, sess. 7. can. 11. his verbis: *Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiuntur, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* & sess. 14. can. 6. vbi definitur: *si Sacerdos animus seriu agendi, & verè absoluendi desit, poenitentem non manere verè absolutum.* Et in Concilio Florentino in Decreto fidei ab Eugenio IV. post vltimam sessionem his verbis: *Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.* Denique Leo X. contrarium errorem damnauerat etiam in Bulla contra Lutherum, cuius error 12. erat, sacramentum validum esse, etiam si verba à ministro irrisorie, & iocose dicantur.

13.

Hæretici nostri tollunt omnem intentionem ministri.

Concil. Trident. Concil. Florent. Eugen. IV.

Leo X.

Ab hac sententia Hæreticorum absunt quidem, sed non multum Catharinus in opusculo de intentione ministri, & quidam alij docti viri eius coetanei, qui intentionem illam requisitam faciendi quod facit Ecclesia, ita videntur explicare, vt nullam aliam internam intentionem exigant, nisi faciendi actum illum externum, abluendi v.g. & loquendi, prout exterius fit ab Ecclesia. Cui sententiæ ex antiquioribus fauet Syluester in summa, verbo Baptismus 3. quæst. 12. & ex parte Paludanus in 4. dist. 6. q. 2. art. 3. & denique eam iam abolitam, & sepultam nouissimè excitare, & tueri conatus est Ioannes Marius Scribonius Gallus in Pantalithia, seu summa Theologia, disput. 1. de Sacrament. in genere, quæst. 6. & 7. vbi pro ea plures veteres, nouæque rationes, & argumenta congerit.

14.

Sententia Catharin.

Syluester. Paludanus.

Scribonius.

Ego quidem fateor, hanc sententiam, cuiuscumque sit, non ita aperte comprehensam esse definitionibus Conciliorum adductis, sicut comprehenditur Lutheri, & aliorum Hæreticorum error. Nam Hæretici nullam prorsus intentionem exigebant faciendi quod facit Ecclesia, sed dicebant, validum esse sacramentum, quantumuis Minister affirmaret, se non seriu, sed iocose, & irrisorie operari. Hi autem Auctores exigunt, non solum intentionem faciendi illum actum externum, & proferendi illa verba, (quæ intentio neque etiam ab hæreticis excludi poterat,) sed etiam intentionem faciendi illum actum, & proferendi illa verba eo modo, quo ab Ecclesia fieri, & proferri solent, hoc est, cum tali modo externo ostendente, rem seriu agi, & non iocandi gratia; qua intentione posita, dicunt, licet interius habeat intentionem illudendi, & non conficiendi verum sacramentum, eam intentionem mente conceptam, & exterius non proditam non

15.

Iudicium huius sententia.

vitiare, aut obesse quidquam valori sacramentitiam enim habetur intentio faciendi, quod facit Ecclesia. Ceterum, licet hæc sententia differat (vt dixi) ab errore Hæreticorum, adhuc tamen ex mente Conciliorum, & ex fundamentis, quibus contra Hæreticorum dogma istud definitum est, ita clarè colligi potest falsitas etiam huius alterius sententiæ, vt meritò censeatur ab errore damnato non multum distare, & ideo meritissimè ab omnibus Theologis reiecta sit. Proponamus ergo breuiter argumenta, quæ contra Hæreticos vrgent, & indicabimus obiter, quomodo illam etiam aliam sententiam oppugnent.

16. In primis ergo veritas Catholica colligitur ex Scriptura, in qua ita supponuntur sacramenta instituta à Christo, vt voluerit ea fieri dependenter ab intentione ministri. Sic enim de sacramento Pœnitentiæ constat Ioann. 20. in illis verbis: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, &c. & de Extrema-vnctione Iacob. 5. *Inducat Presbyteros Ecclesia, & orent super eum*, &c. de Eucharistia Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. De Ordine constat ex forma illa: *Accipe potestatem*, &c. De Matrimonio constat, non posse fieri sine intentione contrahentium: fictio enim etiam interna vitiat contractum. Et eodem modo remissio valida non potest esse, si quis non habet animum remittendi debitum: si ergo Sacerdos remittit peccata in sacramento Pœnitentiæ, debet habere intentionem internam remittendi. Oratio etiam non est, si quis proferat verba absque animo orandi: ergo si forma Sacramenti Extremæ-vnctionis debet esse deprecatoria, & minister debet orare, oportet quòd habeat animum orandi. Eucharistia etiam debet consecrari faciendo, quod fecit Christus; ipse autem non dixit verba solum materialiter, sed affirmando, illud esse Corpus suum: ergo & Sacerdos nomine Christi debet habere animum loquendi, & affirmandi illud ipsum per illa verba. Episcopus etiam conferens Ordinem dat potestatem consecrandi, vel absoluendi, &c. Non potest autem aliquis verè dare potestatem alicui, si fingat voluntatem, quam non habet. Vnde in sacramento etiam Baptismi, & Confirmationis videtur eodem modo requiri intentio ministri, tum propter exemplum aliorum sacramentorum, tum quia per illa etiam sacramenta minister eligit Baptizatum, vel Confirmatum, in membrum, vel in militem Christi, ad quam electionem non minùs requiritur intentio eligentis, quàm ad dandam potestatem. Denique hoc ipsum videtur colligi ex Paulo 1. ad Cor. 4. in illis verbis: *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Dispensator autem non dispensat absque animo interno dispensandi, & transferendi: si enim dispensator deponeret rem domini sui apud aliquem, non censeatur dispensasse, nisi habeat animum, non solum deponendi, sed dandi rem.

17. Hoc autem totum argumentum vrget etiam contra illam aliam sententiam; quia ad remittendum etiam debitum validè, non est satis velle proferre verba cum modo externo sermò, si desit internus animus; sicut neque consensus fictè præstitus facit verum Matrimonium, nec preces ore recitatae absque interna voluntate orandi, faciunt orationem veram; nec potestatis traditio externa absque animo interno illam communicandi: & sic de aliis. Ergo si ex Scriptura colligitur necessitas aliqua intentionis internæ, proculdubio debuit esse illius intentionis, quæ non sit solum proferendi verba cum simulatione voluntatis, sed absque vlla fictione interna.

Respondet Scribonius dictâ quæst. 7. in solutione 3. obiectionis; si index proprius proferat exterius sententiam absolutionis, reum esse verè absolutum, quantumcumque interius aliud intendat, dummodò exterius illam fictionem non prodar. Hæc tamen responsio est imprimis contra Theologos omnes, qui nullum actum legitimum validum iudicant, quando fit absque interno consensu. Sic professionem fictam dicunt, non esse validam in foro interno, licet in externo apud omnes valida existimetur. Sic matrimonium animo ficto celebratum, sic sponsalia, sic contractus omnes valorem non habent, si interius desit animus obligandi se, quantumvis velit quis proferre verba exterius ad decipiendum. Vnde quoties postea constat de fictione interna, matrimonium, vel professio, vel quidquid id est, declaratur nullius valoris, prout Summi Pontifices de facto declararunt; neque in hoc est controuersia aliqua apud Theologos, vel Iuristas. Videatur Thomas Sanchez lib. 1. de Matrimonio, Sanchez. disp. 9. 10. & 11. Nec vllus ab hac communi regula exceptit sententiam absolutoriam, vt hæc absque interno animo prolata sit etiam valida. Deinde, quidquid sit de sententia, certum tamen est, remissionem debiti absque animo remittendi exterius prolatam validam non esse, sicut & alios contractus. Sacerdos autem non solum absoluit vt iudex, sed remittit etiam debita nomine creditoris, nempe Dei; atque ideo ex hac parte remissio illa valida esse non potest, si non ex vero animo procedat, sed ex fictione & animo simulandi.

Secundum argumentum, quod desumitur ex definitionibus Conciliorum supra adductis, vrget etiam contra prædictam sententiam. Requirit enim ad valorem sacramenti intentionem faciendi, quod facit Ecclesia; quæ intentio non habetur ab eo, qui non intendit conferre verum sacramentum.

Scio, eos Auctores respondere posse, ministrum in nostro casu velle facere totum, quod Ecclesia exterius facit, scilicet ablationem, v.g. & prolationem verborum; grauitè & absque ioco externo, prout Ecclesia facit: quod non esset, si vellet proferre ea verba cum irrisione & ioco externo; tunc enim non faceret, nec vellet facere, quod facit Ecclesia. Sed contra hoc responsum argui potest primò ex eodem Tridentino sess. 14. cap. 6. vbi de absolutione dicitur expresse non esse validam, si Sacerdoti animus sermò agendi, & absoluendi desit. Certum est enim, Sacerdotem, qui ad decipiendum, & irritandum postea fingit se habere animum absoluendi, quem non habet; hunc, inquam, non habere animum sermò agendi, & absoluendi. Habet quidem animum ostendendi, & simulandi, se sermò agere, & absoluerè; non tamen vult sermò agere, & absoluerè, sed ludere, & illudere, nullòque modo absoluerè.

Deinde, si voluntas requisita faciendi, quod facit Ecclesia, est voluntas faciendi exterius rem sermò, quia hoc est, quod exterius facit Ecclesia; ergo si quis contra haberet verum animum baptizandi infantem moribundum, sed ne agnosceretur Christianus à circumstantibus, fingeret exterius se ioco proferre verba, & diceret: *Hoc modo facium Christiani, ablunt hoc pacto, & dicunt: Ego te baptizo*, &c. hic, inquam, licet haberet verum animum internum conferendi paruulo verum Baptismum, non tamen id faceret, quia non faceret actum externum, quem facit Ecclesia, & quem per te deberet velle, scilicet ablationem, & prolationem verborum sermò exterius positam. Consequens autem videtur durum; quia sicut in aliis materiis possumus verba æquiuoca proferre in alio sensu diuerso ab eo, quem audientes concipiunt;

De Baptismo
& Confirmatione.

Colligitur ex
Paulo.
1. Cor. 4.

Hoc argumē-
tum vrget
etiam contra
sententiam
Catharin.

18.
Instantia.

Diluitur.

Contra-
dum
omnes
ficti
animo
intu
non
habent
valorem.

Confirmatur.

19.

Secundum
præ-
dictam
ex-
celsi.

Instantia.

Diluitur.

Trident.

20.

Confirmatur.

alterius.

Qui fingit

exterius se

baptizare i-

co, cum in-

terius non

habet animum

baptizandi.

piunt; sic formam illam sacramentalem, quæ capax est utriusque sensus, possumus proferre in vno sensu diverso ab eo, quem auditores concipiunt.

21. *Confirmatur enim ex-
emplis, sed in alio
casu.* Possumus adhuc urgere in alio simili casu, si quis, v. g. in eisdem circumstantiis parvulum moribundum baptizaret prolata secreto formâ, & ablundo exterius puerum, quasi aliud agens, vel quasi aquam artificialem medicinæ causâ ei applicaret, vel simulans, se puerum lavare ob alium finem, proculdubio sacramentum illud fuisset validum; & ferè hoc modo sæpe ab iis, qui inter infideles versantur, parvulis moribundis ministratur; & tamen tunc minister non habet intentionem faciendi actum externum, qualem Ecclesia solet facere; nam Ecclesia solet exhibere actionem quandam externam, quæ etiam exterius apparet facta, & sacramentalis: ille autem vult ponere actionem externam, quæ exterius appareat profana, & naturalis: ergo voluntas requisita ad valorem sacramenti, non est faciendi actionem, qualem facit Ecclesia regulariter quoad conditiones externas, sed est intentio actionis ordinatæ ad eundem finem, ad quem ordinatur ab Ecclesia.

Quâdo ergo Concilium exigit animum seriò agendi non loquitur de actione, quæ exterius sit seria, sed de voluntate seria agendi, & obtinendi finem, quem Ecclesia intendit; alioquin debemus etiam velle ponere actionem, quæ exterius non sit simulata; quod tamen ex prædictis exemplis falsum apparet.

22. *Tertio probatur ab incon-
venientibus.* Tertium argumentum desumi solet ab inconvenientibus; nam ex opposita sententia sequitur, si mater lavando filium dicat devotionis causâ: *Ego te lavo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, conficere verum sacramentum Baptismi: item, si Sacerdos legendo Epistolam Pauli proferat illa verba, *Hoc est Corpus meum, hic est Sanguis meus*, eo ipso hostiam & calicem manere consecratum, cum non requiratur alia intentio interna: quæ inconvenientia procedunt etiam contra illam aliam sententiam supra adductam, ut constat.

23. *Respondet
Scribitur.* Respondet ille Auctor dictæ quæst. 7. ministrum in eo casu non habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia; imò nec habere intentionem externam faciendi actum consecrationis externum; & verba enim non sunt prolata super determinatam materiam, nec procedit eo modo, quo Ecclesia instituit. Hæc tamen responsio nullo modo satisfacit: sed quia plures habet partes, oportet singulas examinare.

24. *Examinatur
hæc responsio.* Et in primis, ad valorem consecrationis non requiritur, quòd proferantur verba eo modo, quo Ecclesia instituit, scilicet prævno Canone, & aliis orationibus; ergo ex defectu illius modi, si aliud non desit, non redditur invalida consecratio. Deinde, quando dicunt, ministrum non intendere tunc facere, quod facit Ecclesia, peto, quid sit illud, quod facit Ecclesia, quòd tunc minister non intendit facere? Si enim id sit proferre verba ad finem sacramenti conficiendi, fateor id non intendi à ministro, & ideo non confici sacramentum, quia requiritur intentio interna conficiendi sacramenti, quæ tunc desit. Præter hoc autem vnum, omnia alia vult facere tunc minister, scilicet proferre illa eadem verba, quæ proferri solent in consecratione.

Dicunt, non habere intentionem externam faciendi actum consecrationis externum. Sed contrà, quia ad valorem sacramenti non requiritur intentio externa, hoc est, quæ manifesta sit circumstantibus; nam posset Sacerdos quasi aliud agens accipere panem in mensâ, & dicere secreto, *Hoc est corpus meum*, cum intentione consecrandi, & tunc proculdubio maneret consecratus, licet intentio non fuisset externa, nec potuisset deprehendi: unde constat, nec

etiam requiri ad valorem, quòd velit facere actum consecrationis externum, hoc est, qui manifestus sit circumstantibus, quòd sit consecratio, sed solum requiritur, quòd faciat illum actum externum proferendi verba cum animo interno consecrandi: ergo neque ex eo defectu minùs erit consecratio valida in casu argumenti, si non requiritur intentio interna.

Dicunt denique, in eo casu non prolata esse verba super determinatam materiam. Sed contrà; quia vel sermo est de determinatione externa; & hæc procul dubio non deest; non enim requiritur alia determinatio externa ex parte materiæ, nisi præsentia sensibilis; & eo ipso, quantum est ex se, est capax consecrationis recipiendæ; vel sermo est de determinatione interna, seu mentali, quæ fiat per intentionem consecrantis volentis applicare formam huic materiæ, & non illi. Et hoc quidem verissimum est; & hoc est, quod intendimus, requiri intentionem internam applicandi formam huic materiæ; quæ intentio interna non potest esse in eo, qui interiorius habet animum non consecrandi, licet eum animum exterius non prodât.

Simile est aliud argumentum, quòd fieri solet: si enim sint decem hostiæ, & Sacerdos velit consecrare solas novem, nec determinat per intentionem, quam ex illis excludat, nulla manebit consecrata; ergo requiritur intentio interna ad determinandam materiam.

Respondet prædictus auctor, defectum in eo casu non tam provenire ex defectu intentionis, quam ex materia indeterminata & vaga; agens enim non potest introducere formam in materiam vagam, & indeterminatam, & non debite applicatam, prope est in illo casu, atque ideo forma, hoc est, &c. est falsa, quia ibi nulla est materia determinata, de qua possit dicere: hoc; ergo ex defectu materiæ deficit valor consecrationis. Fateor tamen, in re tanti ponderis

vellem rem clariùs explicari, propterea necesse esset adducendum iterum in scholam sententiam illam ab omnibus iam exclusam. Unde cumque enim proveniat ille defectus, certum est, reducendum ultimò esse ad defectum intentionis; nam applicatio externa materiæ certæ non deest, cum omnes decem hostiæ sint coram Sacerdote; deficit ergo sola applicatio materiæ per intentionem internam; & hoc est, quod dicimus, præter applicationem externam requiri adhuc intentionem internam ad applicandam completè materiam, siue ad determinandam formam, siue ad aliquid aliud. Nam peto, quid est re ipsa, tunc non esse materiâ determinatâ, sed vagam? Planè nihil aliud assignabis, nisi non esse determinatam per intentionem Sacerdotis volentis applicare formam his hostiis, & non illi. Requiritur ergo ad valorem sacramenti talis determinatio facta per intentionem internam Sacerdotis, quæ quidem esse non potest, ubi adest animus internus contrarius nullam consecrandi, quantumvis velit proferre exterius verba in præsentia omnium illarum hostiarum. Et quidem sicut in illo casu non fit sacramentum ex defectu determinationis materiæ; sic quando Sacerdos habet solam vnam hostiam præsentem, non fiet consecratio, licet fingat se illam consecrare; quia potuit interiorius habere animum consecrandi solam dimidiam partem, non determinando, quam dimidiam, quo casu iam esset invalida consecratio. Item quando baptizat, vel absoluit, posset per illud te, velle significare aliquem ex præsentibus; non determinando quem; & sic de aliis sacramentis; quare iam ex mero defectu interno esset re ipsam invalidum sacramentum.

Addere possumus argumentum aliud desumptum ex

25.
*Instantur.
Diluitur.*

26.
*Aliud incon-
veniens.*

*Respondet
Scribitur.*

Rejicitur.

*Sic quini
intentionis
defectum re-
peritur.*

Tertio probatur ex communi Theologorum doctrina.

ex communi doctrina Theologorum, qui docent, sacramenta aliquando posse, & debere conferri sub conditione mentaliter concepta: ut, si Sacerdos dubitat de absolutione à se rite collata, vel de capacitate penitentis, & in aliis similibus casibus. Hæc autem communis doctrina corrueret omnino, si intentio interna contraria non vitiat valorem sacramenti. Si enim minister apponit exterius formam, nullo exhibito signo intentionis internæ conditionatæ, sacramentum erit validum absolute, & non solum sub conditione; nam sicut intentio mentalis omnino contraria non vitaret sacramentum, in quo exterius non proditur illa intentio contraria: sic intentio interna conditionata, quæ est semicontraria, & quæ exterius non proditur, quoad illum defectum consensus absoluti, multò minùs vitabit valorem absolutum sacramenti; atque ideo sacramentum erit validum, si cætera requisita adsint, licet conditio re ipsa non subsistat; quod tamen à nullo Theologo conceditur.

28. *Ratio à priori est, quia minister operatur ut minister Christi.*

Denique, ratio à priori esse potest, quod minister operatur in Sacramentis ut minister Christi: non potest autem minister operari ut minister alterius, nisi habeat animum operandi nomine illius: nam si ego possum emere librum mihi, vel etiam Petro, cuius procurator, & minister sum, non emio valide Petro, nisi habeam animum emendi nomine Petri, & ut minister ipsius. Cum ergo homo possit verba illa, vel actiones lauandi, vngendi, &c. ponere vel nomine suo proprio, vel nomine Christi, cuius minister est; oportet omnino, quod habeat animum determinatum operandi, non nomine suo, sed Christi, ad hoc ut illa actio procedat ab ipso, ut à ministro Christi, & sit verè actio sacramentalis.

29. *Instantia.*

Dices, imò posse retorqueri argumentum contra nos; quia si ego velim exterius emere librum ut procurator Petri, & Petro, licet interius habeam animum emendi, non Petro, sed mihi, emptio tamen facta censebitur pro Petro: ergo qui vult exterius operari ut minister Christi, licet interius contradicat, re tamen vera operabitur nomine Christi, nisi oppositum exterius manifestet. Respondeo negando assumptum; nam in eo casu liber non acquireretur Petro. Posset fortasse dici, neutri acquirendum, nec mihi, nec Petro: non Petro, quia non habui verum animum comparandi illi librum; non mihi, quia venditor non habuit animum transfereendi dominium in me, sed in Petrum, cui ego dixi, me velle emere. Sed quidquid sit de hoc, si non loquamur de emptione, sed de donatione, certum videtur, quod licet ego dicam alicui, me donare illi eleemosynam, vel quidquam aliud nomine Petri, cum tamen reuera habeam animum internum donandi, non ex pecuniis Petri, sed ex meis, & meo nomine, tunc, inquam, donatarius verè acquirat dominium, & res erit donata, non nomine Petri, sed meo, quantumcumque exterius appareat oppositum. Similiter ergo in actione sacramentali, si quis dicat, se vngere, v.g. nomine Christi, habeat tamen animum non vngendi nisi nomine suo, reuera non operatur ut minister Christi, sed suo nomine, licet exterius oppositum præsumatur.

Quid intendat, qui vult facere, quod facit Ecclesia.

30. *Hic queritur quid velit minister præter actionem externam.*

Petes, quid velit ex parte obiecti, qui vult facere, quod facit Ecclesia? Si enim non vult præcisè actionem externam, & modum externum, quo operari solet Ecclesia; ergo debet velle alium modum internum: hic autem non apparet, quis sit, quia non est

necesse, quod minister velit, & intendat finem, quem intendit Ecclesia; nam finis, ad quem ordinatur sacramentum, est gratia sanctificans, quæ per sacramentum confertur; posset autem aliquis valide conferre sacramentum, etiam si vellet non conferre gratiam per illud: stat enim velle causam, nempe sacramentum, & simul desiderare, & velle, quod non conferat gratiam: ergo voluntas requisita ad valorem sacramenti, non est velle finem sacramenti, quem intendit Ecclesia. Quid ergo est, quod debet velle minister præter actionem externam, & modum externum?

Aliqui dicunt, ministrum debere velle finem seu effectum sacramenti. Pro qua sententia P. Valquez hic disp. 138. num. 15, affert Richardum. Alij volunt, quod saltem intendatur finis proximus sacramenti, licet non remotus: qui baptizat, v.g. licet non intendat iustificationem parvuli, debet tamen velle eum facere Christianum. Alij communiter dicunt, sufficere intentionem faciendi sacramentum, etiam si aliquis positiuè vellet non conferre effectum sacramenti; quod probat Suarez lib. 1. disp. 13. sect. 2. paulo ante finem. Vnde idem Suarez in Comment. art. 8. ante med. dixit, solum debere intendi constitutionem sacramenti. Valquez verò loco citato explicat hoc ipsum alijs verbis: scilicet, debere ministrum intendere illam actionem & verba, non tantum ut res naturales sunt, sed etiam ut sunt ceremonia quadam religiosa alicuius gentis, aut nationis.

Ego admitto libenter, non requiri intentionem finis, seu effectus remoti, vel proximi, quem confert sacramentum; imò posse valide conferri sacramentum, cum voluntate non ponendi effectum: si, v.g. Hæreticus credat, sacramentum non conferre gratiam, vel characterem, & ideo nolit eos effectus conferre, potest tamen velle conficere verum sacramentum, quantum satis est ad illud de facto conferendum. Cæterum, obiectum illius voluntatis videtur adhuc magis explicandum: dicere enim, quod volumus constitutionem sacramenti, non explicat satis illud obiectum: petimus enim, quid includat constitutio sacramenti, quam volumus? An solum actionem, & modum externum? & hoc esset incidere in sententiam supra impugnata. An aliquid etiam internum? Et hoc vel est ipsamet intentio, & hæc non potest esse obiectum intentionis debite; nam esset obiectum sui ipsius, vel est aliquid distinctum ab ipsa intentione, & de hoc quaerimus, quid sit?

Eodem modo argui potest contra illum alium modum explicandi, debere scilicet intendi rem illam, & verba, quatenus sunt ceremonia religiosa alicuius gentis, vel nationis: nam, vel quatenus est ceremonia aliqua religiosa, nihil addit supra actionem, & modum externum; & hoc esset incidere in sententiam contrariam supra impugnata; vel addit aliquid, quod velimus; & restat explicandum, quid hoc sit, an intentio nostra? & hoc non; quia intentio vellet seipsam; an denique aliquid præter intentionem?

Dices, illam actionem propterea ceremoniam sacram, addere institutionem, qua instituta est ad significandam, & augendam sanctitatem. Sed contra; quia minister, dum confert sacramentum, non debet, nec potest, intendere institutionem sacramenti: illud enim potest intendere, quod ipse potest causare; ipse autem nullo modo potest ponere, aut causare institutionem iam factam sacramenti; hoc enim non pendet villo modo à ministro; ergo si actio illa, propterea est ceremonia religiosa, solum addit supra actionem naturalem institutionem, quam minister

31.

Valquez

Richard.

Varia sententia.

Communitur

dicitur velle

facere sacra-

mentum.

Suarez.

ante med.

dixit, solum

debere intendi

constitutionem

sacramenti.

Valquez verò

loco citato

explicat

hoc ipsum

alijs verbis:

scilicet, debere

ministrum

intendere illam

actionem & verba,

non tantum ut

res naturales

sunt, sed etiam

ut sunt ceremonia

quadam religiosa

alicuius gentis,

aut nationis.

Ego admitto

libenter, non

requiri intentionem

finis, seu effectus

remoti, vel proximi,

quem confert

sacramentum;

imò posse valide

conferri sacra-

mentum, cum

voluntate non

ponendi effectum:

si, v.g. Hæreticus

credat, sacra-

mentum non

conferre gratiam,

vel characterem,

& ideo nolit

eos effectus

conferre, potest

tamen velle

conficere verum

sacramentum,

quantum satis

est ad illud de

facto confere-

ndum. Cæterum,

obiectum illius

voluntatis vi-

detur adhuc

magis explican-

dum: dicere enim,

quod volumus

constitutionem

sacramenti, non

explicat satis

illud obiectum:

petimus enim,

quid includat

constitutio sacra-

menti, quam

volumus? An

solum actionem,

& modum exter-

num? & hoc

esset incidere

in sententiam

supra impugna-

tam. An ali-

quid etiam in-

ternum? Et

hoc vel est

ipsamet inten-

tio, & hæc non

potest esse ob-

iectum inten-

tionis debite;

nam esset ob-

iectum sui ip-

sius, vel est

aliquid distin-

ctum ab ipsa

intentione, &

de hoc quaer-

imus, quid sit?

Eodem modo

argui potest

contra illum

alium modum

explicandi, de-

bere scilicet

intendi rem

illam, & ver-

ba, quatenus

sunt ceremonia

religiosa ali-

cuius gentis,

vel nationis:

nam, vel quatenus

est ceremonia

aliqua religio-

sa, nihil addit

supra actionem,

& modum ex-

ternum; & hoc

esset incidere

in sententiam

contrariam

supra impugna-

tam; vel addit

aliquid, quod

velimus; & re-

stat explican-

dum, quid hoc

sit, an intentio

nostra? & hoc

non; quia in-

tentio vellet

seipsam; an

denique ali-

quid præter

intentionem?

Dices, illam

actionem pro-

pterea ceremoniam

sacram, addere

institutionem,

qua instituta

est ad signifi-

candam, & au-

gendam sancti-

tatem. Sed con-

tra; quia mini-

ster, dum con-

fert sacramen-

tum, non debet,

nec potest, in-

tendere institu-

tionem sacra-

menti: illud enim

potest intenden-

dere, quod ipse

potest causare;

ipse autem nul-

lo modo potest

ponere, aut cau-

sare institutio-

nem iam factam

sacramenti; hoc

enim non pen-

det villo modo

à ministro; ergo

si actio illa, pro-

pterea est cere-

monia religio-

sa, solum addit

supra actionem

naturalem in-

stitutionem, quam

minister

minister nec debet, nec potest intendere, consequens est, vt nec debeat, nec possit intendere illam actionem, prout est cæremonia religiosa & sacra.

35. *Facilius ex-
plicatur si di-
camus mini-
strum esse
tantum ope-
rari nomine
Christi.
Declaratur
exemplo.*

Aliter videtur hoc ipsum facilius posse explica-
ri, si dicamus, ministrum, dum vult facere quod facit
Ecclesia, non velle solum actionem externam, &
verba, neque etiam solum modum externum lo-
quendi, & agendi sermone in externa specie, vt dictum
est, sed aliquid aliud; scilicet, loqui & operari, non
nomine proprio, sed Christi, & vt ministrum Chri-
sti. Quid autem sit ex parte obiecti voliti agere, &
loqui nomine Christi, declarari potest ex humanis:
quando enim ego volo emere librum, non meo no-
mine, sed Petri, cuius procurator sum, volo non so-
lum actionem externam emptionis, sed volo etiam
operari, vt procurator Petri, & nomine ipsius. Quid
autem velim ex parte obiecti volendo operari no-
mine Petri, intelligi potest ex iis, quæ latius dixi-
mus tomo superiori, disp. 3. de Incarnat. sect. 5. vbi
latè explicuimus obiectum earum voluntatum, iux-
ta quam doctrinam dicendum est, me operari, &
emere nomine Petri, esse velle per velleitatem, seu
voluntatem inefficacem secundum modum tenden-
di, quod ex actione mea non oriretur ius mihi, sed
Petro, sicut si esset actio Petri, quæ velleitas mea,
supposita altera simili voluntate in Petro, qua per
velleitatem voluit ex meis actionibus manere obli-
gatus, & acquirere iura, sicut ex suis, qua voluntate
constituit me procuratorem suum: hæc, inquam,
duplici velleitate posita, vtraque, quoad effectum,
reputatur efficax; quia prudentes existimant, Pe-
trum re vera obligatum manere, & lucrum habere
debere ex meis actionibus, sicut ex suis; quæ omnia
loco citato latius declarata sunt. Similiter ergo in
præsenti materia, me operari nomine Christi, & vt
ministrum ipsius, est quod Christus deputauerit me
ministrum suum per talem voluntatem, seu vellei-
tatem, qua, quantum est ex se, velleit meas actiones
in tali, vel tali genere esse æquiualeat suas in or-
dine ad tales vel tales effectus: qua Christi volun-
tate posita, ego habeo aliam velleitatem, qua hæc,
& nunc vellem hanc actionem meam reputari ab
omnibus, non vt meam, sed vt actionem Christi; &
per hanc voluntatem actio mea denominatur forma-
liter facta à me, non meo nomine, sed nomine
Christi, & me operatum esse vt ministrum Christi;
quia in iudicio prudentium illa mea velleitas acce-
ptatur pro voluntate efficaci. Itaque ex parte obiecti
non solum volo actionem, & verba externa, sed
volo velleitate quadam, quod illa mea loquutio, &
actio accipiatur, & æstimetur pro loquutione, &
actione, non mea, sed Christi. Quomodo autem
illa mea intentio, aut voluntas non habeat seipsam
pro obiecto, explicuimus etiam loco citato in aliis
voluntatibus similibus, & dicemus etiam in tomo
sequenti de Pœnitentia agentes de voluntate Di-
uina condonante extrinsecè peccatum: eadem enim
propterea est doctrina vtriusque difficultatis, & ideo
non oportebit eam sæpius repetere.

36. *Vile operari
nominis Chri-
sti implicat
seu est.*

Notandum tamen est, non requiri ad valorem
sacramenti, quod minister velit explicite operari
nomine Christi, aut vt minister, ipsius; sufficit enim
id implicite velle, quod multis modis contingere
potest, v.g. si quis velit facere, quod facit Ecclesia,
seu vt illius verbis, & rebus eo modo, quo Ecclesia
eis vritur, vel etiam, non cogitando de Ecclesia vni-
uersali, velit facere quod facit talis Ecclesia parti-
cularis, vel quod facit talis Parochus, vel quod faci-
unt aliqui, apud quos audiuit illa signa adhiberi,
tamquam cæremoniae religiosas: his enim omni-
bus modis apprehendit, aliquid latere sub illis si-

gnis, quod, quidquid illud sit, in confuso intendit,
vt bene explicat Vasquez *vbi supra* num. 51. & se-
quentibus. Nunc dissoluamus argumenta contraria.

SECTIO III.

*Soluuntur argumenta contra doctrinam
præcedentem.*

PRIMO obiicitur factum Athanasij, qui cum puer
esset, alios pueros ludens baptizauit; quem bap-
tismum validum fuisse declarauit Alexander Pa-
triarcha Alexandrinus. Similem aliam historiam
refert Nicephorus *lib. 3. bist. cap. ult.* de puero Iudæo
ab alijs pueris per ludum baptizato; quem etiam
Baptismum Ecclesia Constantinopolitana appro-
bavit: non ergo requiritur intentio. Respondeo,
aliud esse fictionem, aliud ludum: potest enim cum
ludo esse intentio sufficiens ad faciendum actum
validum. Sic pueri, quorum ætas æmulatrix est
actionum, quas in senioribus vident, solent etiam
per ludum Reges creare, quibus alij per diem, vel
horam obedire teneantur; & quidem non solum
vult fingere, quasi in scena id, quod adulti serio
agunt, sed etiam verè intendunt, quantum possunt,
tribuere illi puero auctoritatem imperandi, & se-
ipsum volunt obligare ad obediendum per totum
illum diem. Sic etiam potuerunt pueri illi velle non
solum repræsentare, & fingere, quod factum fuerat
in Ecclesia à Sacerdote baptizante pueros, sed etiam
imitari, & facere, quod illi faciebant. Cum ergo
diligenter fuerint interrogati circa intentionem
suam, & prævio examine, fuerit declaratus Baptis-
mus validus, credi debet, inuenisse Præsules illos
intentionem non solum faciendi actum externum,
sed faciendi actum validum, quantum possent, præ-
sertim cum nollent baptizare eos, qui iam baptiza-
ti erant, sed solum Catechumenos, vel non bap-
tizatos; quod quidem signum erat voluntatis conse-
crandi verum Baptismum, & non fictum; hunc enim
possent etiam circa baptizatos æquè bene fingere.
Quod confirmari rursus potest ex historia illa, quæ
refertur in Prato Spirituali *cap. 196.* de pueris, qui
per ludum voluerunt Missam celebrare, elegerunt-
que vnum in Presbyterum, & alios duos in mini-
stros; cum verò ad consecrationem ventum esset,
& verbis prolatis, communicare vellent, igne de
cælo misso territi, & semimortui iacuerunt. Nam
illi etiam tentasse videntur, non fingere, sed Missam
facere, quantum possent. Dixerunt enim: *Celebre-
mus Missam, & offeramus Sacrificium, & communice-
mus, sicut semper in sancta Ecclesia Presbyter facit.* Sic
ergo de Baptismo fieri potuit, vt verum etiam Ba-
ptismum conferre voluerint, & quod in Missa defe-
ctu potestatis non potuerunt, in Baptismo reip-
sa fuerint consequuti.

Secundò obiicitur simile argumentum ex facto
S. Genesij Martyris, qui cum nimis esset, & in sce-
na, vt Imperatori placeret, & irrideret sacramenta
Christiana, baptizari se faceret, repente mutatus, &
ab Angelo monitus de efficacia illius aquæ ad rem-
issionem præteritorum peccatorum, si ex corde
vellet ad Christum transire, baptismo illo iustifica-
tus est, & statim fidem publicè professus, pro ipsa
constantissimè mortuus, martyrio coronatus est.
Aliqui volunt, baptizatum fuisse, non à sodalibus,
sed à vero Sacerdote Christiano ad hoc in scenam
vocato. Hoc tamen incredibile est; quomodo enim
Sacerdos Christianus veniret absque ingenti facti-
legio ad cooperandum ludicro spectaculo, quod to-
tum ad irrisum legis Euangelicæ ordinabatur?
Quomodo

37. *Obiectio præ-
ma.*

Nicephot.

*Soluatur;
aliud est fi-
ctio, aliud
ludus.*

38. *Pratum Spic.*

39. *Obiectio se-
cunda.*

40. *Paria respon-
siones reij-
ciuntur.*

41.

Quomodo item auderet in publica luce coram Imperatore Christi persecutore acerrimo sese Sacerdotem Christianum manifestare? Denique, quomodo impunè id fecit, & pacificè, peracto Baptismo, domum redire permittitur? Nec multò credibilis est, quod alij dicunt, nimium illum, qui Sacerdotis personam agebat, licet irrisoris causa id faceret, habuisse tamen intentionem faciendi, quod faciebant Christiani, & ideo contulisse verum Baptismum. Hoc, inquam, difficile etiam creditum est; nam nec Christiani ipsi, quando in scena agunt personam Sacerdotis baptizantis, habere veram intentionem baptizandi, aut faciendi quod facit Ecclesia, sed solum representandi, & fingendi illud: quanto minus Paganus, qui Ecclesiam irridebat, existimabitur habuisse talem intentionem faciendi verum sacramentum.

42.

Melius respondetur.

Vincent. Beluacens.

Facilius fortasse dicitur, licet Baptismus ille non habuerit omnia, quæ re vera exiguntur ad valorem nostri Baptismi, Deum tamen prius excitasse Genesium ad veram conversionem, & amorem sui, & desiderium salutis: quod indicat Vincentius Beluacensis in *speculo Histor. lib. 12. cap. 104.* dum referens hanc Genesij historiam, dicit, quod Sacerdoti ad se venienti, & interroganti: *Quid ad nos misisti, filiole? Ille non iam simulate, & fiste, sed ex puro corde respondit: Quia gratiam Christi consequi cupio, per quam renatus liberer à ruina iniquitatum mearum.* Potuit ergo diuina gratia adiutus ante Baptismum concipere veram contritionem, qua effectus Baptismi conferretur. Solum videtur ob stare, quod Angelus ante ablutionem illi apparetis promiserit, media illa aqua, remissionem omnium suorum delictorum, quæ in libro omnia, & singula scripta legebantur. *Aqua, inquit, hac delet omnia ista, quæ te fecisse cognoscis. Cum autem aqua perfusus esset, simul & liber ille perfusus nunc candidior effectus est; ita etiam ut signum Scripturae praterite non demonstraret.* Fatendum ergo est, aquam illam valuisse ad remissionem peccatorum. Responderi tamen potest, potuisse quidem valere ad expiationem reatus poenæ, qui adhuc supererat, quam poenæ remissionem potuit Deus per modum Indulgentiæ alligare illi apparenti Baptismo, ut illam imaginem veri Baptismi honoraret. Porro illa remissio reatus poenæ sufficit, ut diceretur aqua delere peccata. Sic enim *Att. 12.* dictum est ab Anania Paulo, qui iam, per contritionem fuerat iustificatus: *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua;* quia nimirum adhuc poterat habere reatum poenæ temporalis, quem Baptismatis aqua deleteret. Nec nouum est, quod intuitu baptismi inualidi in ratione baptismi, Deus concedat gratiam aliquam propter imaginem veri Baptismi. Sic enim legimus etiam in Prato Spirituali *cap. 176.* Iudæum quemdam moribundum in deserto petiisse enixè ab itineris comitibus baptismum; cumque aqua nulla posset haberi baptizatum ab illis arena loco aquæ, & statim ab omni prorsus ægritudine liberum iter cum eisdem fuisse prosequutum. Potuit ergo similiter Deus honorare illam imaginem veri Baptismi in Genesio propter effectum suscipientis, donando eidem indulgentiam plenam peccatorum etiam quoad poenam.

43.

A.R. 12.

Prat. Spirit.

Tertio, obicitur Augustinus *lib. 7. de Baptismo contra Donatistas, cap. 53.* & refertur in cap. solet. de consecratione, *dist. 4.* ubi Augustinus de baptismo etiam absque intentione ministri collato sentire videtur esse validum. *Nequaquam, inquit, dubitarem habere eos baptisma, qui ubicumque, & à quibuscumque illud verbis Evangelicis consecratum sine sua simulatione & cum aliqua fide acceperint.* Quæ verba, licet vni-

44.

Augustin. Tertia obiectio ex Augustino.

uersalia sint, possent tamen explicari, ut sermo sit solum, quantum est ex parte suscipientis baptismum, in quo ad eius valorem requiritur sola intentio, semper tamen in conferente supponitur potestas, & voluntas baptizandi, quæ ibi non excluditur. Cæterum P. Vaquez *disp. 138. num. 48. & sequentibus* Vaquez. obseruat, Augustinum eo capite loqui de vtroque, scilicet de recipiente & de ministro, ut ex contextu constat. Vnde concludit, Augustinum ibi dubitasse de baptismo absque intentione ministri collato; & propendisse in eam partem, ut simulatio ministri non noceret, saltem quando ex parte recipientis fides aliqua, & intentio esset: quia nimirum Augustino perfecta non fuerit ea veritas de necessitate intentionis in ministro, quæ nondum fuerat aperte à Conciliis definita.

Ego sanè fateor, Augustinum in eo capite de multis dubitasse, de quibus modò propter clariorem Conciliorum lucem nobis exhibitam amplius non dubitamus. Video etiam (id quod in aliis materiis ipsi Augustino, & aliis Patribus accidit) pro zelo in Hæresin, quam impugnabant, in partem aduersam acriter inclinasse: quia nimirum Donatistæ negabant, validum esse baptismum ab hæreticis collatum, Augustinum adeo in baptismi valorem inclinasse, ut de baptismo etiam mimicè & per iocum collato, & suscepto dubitaret, an validus reputandus esset, nec ne: Cæterum, adhuc in iis, quæ ex propria sententia in toto eo capite asseuerat, non video, quid cogat ad fatendum, quod Augustinus dixerit, validum esse baptismum absque ministri intentione collatum. Nam si totum caput attentè legatur, apparebit, Augustinum nomine, fallaciter dantis, vel suscipientis, non intellexisse dantem; vel suscipientem absque intentione, sed absque fide, aut existimatione requisita de veritate sacramenti, vel cum simulatione, fingendo se aliter sentire, quam reuera sentiat. In primis enim comparat eum, qui in Ecclesia Catholica fallaciter, hoc est, cum simulatione baptizatur, cum eo, qui apud hæreticos absque fallacia, hoc est, absque simulatione: ubi nomine simulationis intelligit fingere se Catholicum apud Catholicos, cum ille alius non se fingat aliud apud hæreticos ab eo, qui exterius apparet. Rursus eodem modo comparat ibi eum, qui in hæresi fallaciter, cum eo qui in mimo cum fide, repentina pietate mutatus suscipit: ubi vides, opponi fallaciam suscipientis in hæresi, fidei suscipientis in mimo: fallacia ergo illa est defectus existimationis debita de illo baptismo, quem exterius suscipit, fingendo se illud magni facere. Quod idem postea explicat comparans iterum eum, qui fallaciter inter Catholicos ministrat, vel suscipit, cum illo, qui in mimo conuersus suscipit, de quibus quaerit: *an quantum ad ipsos quidem attinet homines, plurimum distet inter credentem in mimo, & irridentem in Ecclesia, ad ipsum autem sacramenti integritatem nihil interfit.* Vbi etiam opponit fallaciæ illi fidem credentis: nomine ergo fallacia intelligit simulationem, seu alium sensum internum de sacramento, quod suscipit. Vnde paulò post de iis, qui fallaciter suscipiunt, dicit, non solere vnquam, re comperta, baptizari de nouo, sed puniri. *Si postea (inquit) prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut penitendo sanatur.* Non est autem credibile, in Ecclesia fuisse vnquam talem vsum, ut qui absque sua intentione baptizati essent, non baptizarentur, sed excommunicarentur; non ergo intelligit per eiusmodi fallaces, eos, qui intentionem non haberent suscipiendi baptismi, sed eos qui fallebant fingendo se eiusdem religionis, in qua baptizabantur. Ad eundem

45.

De multis in eo capite dubitant Augustinus.

Respondit obiectum, & explicatur mens Augustini.

To
pli
me
finQue
rit
Nie

Solu

Quæ
rit
fin

Refut

dem autem usum, & praxim Ecclesiæ alludere videtur paulò inferius in illis verbis; *Sicut iam, prateritis maiorum statuta, non dubito, etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiunt, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, in quorum societate id accipiunt.* Erant ergo statuta de non rebaptizandis iis, qui fallaciter in Ecclesia baptizabantur, quæ, ut dixi, credibile non est prohibuisse baptismum eius, qui absque intentione se baptizare permisit, sed eius qui fingens se Catholicum apud Catholicos, vel hæreticum apud hæreticos, baptizatus fuerat; nam licet ipse irridere voluisset, & ad lucrandum, vel aliquem alium finem id fecisset, verè tamen baptizatus erat: sicut iudæi, qui ob metum sinunt se baptizari. Tota autem hæc explicatio, & doctrina videtur optime respondere intento Augustini in illo capite, in cuius initio quæstionem proposuit de eo, qui non erat Christianus, sed curiositate didicertum baptismi, an re vera valide baptizaretur? cui quæstioni subnectit alia dubia sub ea contenta de iis, qui simulant fidem, quam non habent, an valide baptizent, vel baptizentur? Cum ergo principalis quæstio oriretur ex defectu credulitatis, de hoc eodem defectu, & non de defectu intentionis accipiendus est Augustinus, in reliquo capitis contextu, ne tanto Doctore crassissimam ignorantie labem concedamus. Quod verò idem Augustinus *Tractatu 5. in Ioannem*, dicit, baptismum ab ebrioso collatum, validum esse, hoc, inquam, difficultatem non habet, nam ibi non est sermo de ebrio, in quo non datur sufficiens intentio tempore ebrietatis, sed de ebrioso, id est, qui solet inebriari, quod vitium non tollit valorem, & intentionem debitam, quo tempore sobrius est.

46. Quartò, obiicitur responsum Nicolai Papæ I. ad consulta Bulgarorum, quod refertur in 3. *tom Concil.* & in cap. *A quodam Iudeo*, de Consecrat. dist. 2., ubi Papa interrogatus de iis, qui baptizati fuerant à quodam Iudeo, de quo dubitabatur, an esset Christianus, vel Paganus; respondit Pontifex: si debita forma baptizati erant, non esse rebaptizandos; non ergo curabat de intèntione interna, sed de ritu externo. Respondeo facillè, argumentum esse negatiuum. Pontifex enim nihil dixit de intentione, sed ad dubium propositum, quod solum proveniebat ex eo, quòd minister non erat baptizatus, respondit, id non obstat, si debitum ritum in sacramento servauit.

47. Quintò, arguitur ratione; quia in contractibus, & rebus humanis non requiritur talis intentio in nuncio, & ministro, sed exequutio operis sibi à domino iniuncti: ergo cum in Sacramentis Christus sit, qui per ministros operatur, non est requirenda ad valorem intentio ministri, sed Christi, dum minister rem sibi iniunctam ritè exsequatur. Respondeo imprimis, in ipso nuncio & ministro requiri intentionem aliquam internam præter exequutionem externam. Nam si verba, exempli gratia, sint ex se indifferentia, ut dicantur vel suo ipsius nomine, vel Domini, procul dubio non erunt prolata nomine Domini, nisi minister, vel nuncius habeat interius intentionem loquendi, non suo, sed Domini nomine. Talia autem sunt verba sacramentalia; nam voces illæ: *Hoc est Corpus meum; ego te absolvo*, &c. indifferentes sunt ex se ad hoc, ut significant Sacerdotem de se solo loquentem, vel etiam loquentem nomine alterius, nempe Christi: ergo sicut qualibet aliæ voces æquiuocæ, sic etiam hæc, necesse est, quòd determinentur per intentionem loquentis ad talem significationem potius, quam ad aliam. Non ergo sufficit, quòd nuncius vel minister proferat exterius tales voces à Domino impositas

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis,

ad valorem actus, nisi velit loqui, ut nuncius & minister; alioquin voces non significabunt, ut constat. Adde, in Sacramentis ministrum non esse merum nuncium, sed quasi æconomum, qui ex præscripto Domini emit aut vendit triticum, vel vinum: ad quod non sufficit externa actio, nisi habeat intentionem emendi aut vendendi, hoc est, transferendi reuera dominium pecuniæ, vel tritici; & hoc non sibi, sed Domino; sine qua intentione actus non est validus, sed apparens. Porro ministros Sacramentorum hoc pacto esse deputatos, probatum est supra ex singulorum formis, & essentiis.

Sextò obiicitur, quia sacramenta sunt signa à Christo instituta: signum autem non habet suam significationem dependenter ab eo, qui signo utitur, sed ab eo, qui imposuit: quantumcumque enim ego nolim, hanc vocem *homo* significare hominem, nihil aliud significabit nisi hominem: ergo nec minister adhibens actionem sacramentalem, potest impedire, quòd significet id, ad quod significandum à Christo est instituta. Respondeo, quando ponitur actio externa sola, non poni totum, quod Christus instituit ad significandam gratiam: Christus enim non instituit in signo solum actionem externam secundum se, sed ut factam ex intentione ministri, ut supra probatum est.

Septimò obiicitur, licet minister nolit causare effectum sacramenti, non potest sacramenti efficaciam impedire; ergo nec poterit impedire significationem, licet non habeat intentionem significandi. Respondeo eodem modo: sicut posito sacramento, non potest minister impedire eius effectum, sic nec potest impedire eius significationem, si ponatur sacramentum; cæterum sicut potest impedire effectum nolendo ponere sacramentum, sic potest impedire significationem. Discrimen tamen est, quòd significatio est ipsa essentia sacramenti, atque adeò non potest velle sacramentum, quin velit significationem: effectus verò, seu res significata non est essentia sacramenti, & ideo potest minister aliquo modo velle sacramentum, quin velit effectum; licet reuera volendo sacramentum, implicite, & in causa, velit aliquo modo eius effectum.

Petes, quid si explicitè nolit effectum sacramenti? Tunc enim non videtur posse velle sacramentum, cum hoc non possit poni sine suo effectu, si non detur obex. De hoc dicemus seorsim sect. sexta, ubi etiam de intendente facere contractum matrimonij, non verò sacramentum.

Octauò obiicitur: quia Christus potuit instituire sacramenta absque necessitate talis intentionis ad eorum valorem; & hic modus vtilior esset ad tollenda dubia, & pacandos animos fidelium: ergo ita credendum est instituisse, præsertim cum non deceat, alienam culpam nolentis facere sacramentum validum nocere suscipienti, qui bona fide accedit, & accipit, nec amplius de repetendo illo sacramento sollicitus est. Respondeo, pericula ex malitia ministri eadem ferè esse præsciindendo ab intentione: potest enim subterfere aliquod verbum formæ, mutare, adiungere, præsertim apud imperitos, & indoctos. Aliunde verò congruum erat, sacramentales actiones esse actiones religiosas, & ceremonias sacras, quibus Deus ab hominibus coleretur; atque adeò oportebat fieri ex intentione exercendi cultum illum, cultus enim non est sola actio externa, nisi oriatur ex intentione interna colendi, & significandi. Nec ex hoc nascitur maius fundamentum dubitandi de valore sacramenti; qui enim dubitat de ministro, an habuerit intentionem, pariter poterit dubitare, an protulerit omnia verba,

L vel

In Sacramentis
est minister
non est merus
nuncius, sed
quasi æcono-
mus.

48.
Sexta obiectio.

Responsio.

49.
Septima obiectio.

Solutio.

Significatio
est de essentia
Sacramenti,
non verò es-
fectus.

50.
Octava obiectio
quia
Christus po-
tuerat insti-
tuere sacra-
menta absque
intentione
ministri.

Respondetur.

vel adhibuerit materiam necessariam: quare sicut de his non dubitamus moraliter, sic nec de intentione habemus tale dubium morale.

§ 1.
Obiectio no-
na.

Responsio.

Non obicitur; quia sacramentum est signum sensibile; illa autem intentio interna est insensibilis, & in hominis mente delitescit; ergo non potest esse pars sacramenti. Hoc argumentum nihil probat: cum constet, contritionem internam, quæ etiam in homine delitescit, esse partem intrinsecam sacramenti Pœnitentiæ. Sufficit enim, si sensibilis fiat per aliud exterius signum, prout contritio manifestatur per externos actus pœnitentis: & hoc etiam modo intentio ministri manifestatur per actiones externas, & fit sensibilis per illas. Non est autem pars sacramenti sola manifestatio ipsa externa, sed etiam res interna manifestata, prout constat in contritione.

§ 2.
Decima obiectio.

Responsio.
Error priuati-
onis non nocet
sacramento.

Decimo obicitur; si necessaria est intentio in ministro, quomodo potest hæc esse in Hæreticis, qui vel sacramenta, vel eorum effectum negant, & detestantur; & tamen Ecclesia ratum semper habet baptismum ab heretico collatum. Respondeo, errorem priuatum non nocere sacramento, si minister velit facere quod Christus instituit, quod de omnibus Hæreticis præsumitur: nemo enim est tam insanus, ut nolit facere validum actum, quem reuera vult facere. Omitto alia leuiora argumenta, quæ afferunt, quia nullius sunt ponderis: nunc videamus potissima ex iis, quæ affert Scribonius, ubi supra pro sua sententia.

§ 3.
Undecima obiectio.

Responsio.
Minister potius est Christi quam Ecclesia.

Obicitur ergo vndecim, quia minister personam, & vices gerit Ecclesiæ; sed Ecclesia verè iudicat esse baptizatum, quem exterius vidit ritè baptizari; ergo minister per intentionem internam Ecclesiæ non conformem, si habeat externam illi conformem & faciat, quod ipsa facit, sacramentum irritare non potest. Respondeo, ministrum propriè loquendo, in sacramentis conficiendis magis esse ministrum Christi, quam Ecclesiæ: ipsūque Christum agnoscere optimè defectum intentionis, & quod homo tunc non vult agere nomine Christi; atque adeò Christus non habet ratum baptismum, v. g. tamquam suo nomine collatum. Adde, licet operaretur nomine solius Ecclesiæ, adhuc actum fore inualidum ex defectu intentionis, prout accedere potest in absolutione ab excommunicatione, quæ datur a Sacerdote nomine Ecclesiæ; & tamen si non habeat verè intentionem absoluendi, absolutio erit inualida, licet exterius ob errorem existimetur valida. Sicut si æconomus habens à domino facultatem condonandi debita, fingeret se alicui condonare absque intentione condonandi, condonatio reuera esset inualida ex defectu consensus, licet exterius præsumeretur valida, quamdiu non constaret de defectu intentionis: idem ergo est de absolutione à censura, cum sequatur conditiones condonationum, & contractuum humanorum.

§ 4.
Duo decima obiectio.

Respondetur
retorquendo
argumentum.

Obicitur 12. Actio semper se tenet ex parte potioris agentis; & quoties agens debite applicatum est passo ad suscipiendam actionem disposito, sequitur effectus. Sed Deus est præcipuum agens in sacramento, minister verò est instrumentum; ergo si passum, nempe suscipiens, est debite applicatum agenti Deo, scilicet per ministrum operantem exterius in persona Ecclesiæ, & facientem quod ipsa facit, subsequetur verè effectus, licet delit intentio interna. Respondeo retorquendo argumentum; nam agens, quod non agit se solo, sed medio instrumento, licet agens sit applicatum passo, si tamen instrumentum non sit debite applicatum, non producit effectus. Sic enim Faber applicatus ligno, vel ferro, nihil

operatur, si instrumenta eius artis, scilicet ferra, vel malleus, non sint etiam applicata. Quamvis ergo Deus, qui est principale agens, sit passo applicatus, non operabitur effectum sacramentalem, quamdiu instrumentum, qui est minister, non fuerit debite applicatum; quæ applicatio potissimè fit per intentionem, cum sit instrumentum morale, & actiuum, sicut etiam Deus per intentionem applicatur.

Obicitur 13. inter duo pugnantia, agens cum prædominio, licet illud aliud repugnet, suum sortitur effectum: ergo licet intentio interior, & exterior pugnent, exterior obtinebit effectum, quæ fortior est, quia Deus cum ipsa concurrat; & si deficeret, defectum suppleret; & præterea procedit ad opus, quod non facit interior; & in persona Ecclesiæ videtur sacramentum administrare.

Respondeo, intentionem internam contrariam non solum comparari cum externa, tamquam agens contrarium, sed etiam tamquam principium requisitum, sine quo intentio externa nihil potest facere. Nam sicut ad videndum requiritur oculus, & species obiecti, ex quibus si desit species, quæ ignobilior est, non sequetur effectus: sic ad actus humanos requiritur actio externa, & intentio interna; quarum si desit interna, nihil fit; vt contingit in contrahente matrimonium siccè absque consensu interno; & eodem modo ad sacramentum validum requiruntur illa duo compingenda, quorum si vnum desit, nihil fit. Quod autem addit ille Auctor, exnam intentionem talem esse, vt si deficeret, Deus suppleret defectum; si, vt sonat, accipiat, non potest vilo modo admitti; certum quippe iam est inter Theologos, quod intentio sola baptizandi absque actione externa non sufficit, vt de facto paruulus non baptizatus saluetur.

Obicitur 14. opus potius sequitur praxim, quam speculationem; quia illa, & non hæc, tendit ad opus; sed intentio ministri, quæ procedit ad opus, est practica, interna verò contraria est speculatiua; ergo opus quod sequitur, quoad actum externum, debet potius pendere ab intentione practica quam à speculatiua. Respondeo, in opere sacramentali posse considerari, & actionem meram externam, & valorem ipsius: & quidem in ordine ad solam actionem externam intentio proferendi verba, & lauandi puerum est practica, & ponit suum effectum: verè enim proferuntur verba, & infans abluitur. At verò in ordine ad valorem actus, illa alia interior intentio est etiam practica; vult enim, vel non vult valorem, & ponit, vel tollit illum; quia cum valor sit effectus moralis, potest illa intentio esse operatiua, vel destructiua illius; vt constat ex omnibus humanis contractibus, quorum valor dependet ab illa intentione; & illa ablata, contractus non est validus, sed fictus.

Obicitur 15. Si quis interius adorationem idolorum detestaretur, & tamen exterius sponte procederet ad illa colenda, verus esset idololatra; ergo si sponte accedat ad sacramenta conferenda, & per signa, ac verba exteriora, actumque ritè exactum ostendat, se velle conferre sacramentum, verè, & validè conferet, licet interior intentio praua sit. Respondeo retorquendo argumentum; nam licet aliquis exterius offerat thus idolis, si tamen interius non habet animum colendi, non erit verus idololatra, aut cultor Deorum, sed fictus, & apparens; vt cum communi docet Thomas Sanchez lib. 2. de præceptis Decalogi, cap. 37. n. 23. sicut è contra non esset vera adoratio Dei; sed ficta, quando, ne agnoscat, aliquis genuflectit coram Eucharistia, sine animo tamen eam adorandi; de quo diximus latè tom. 1. agentes

§ 5.
Decimater-
tia obiectio.

Responsio.
Intentio inter-
na comparatur
cum ex-
terna tan-
quam cum
principio.

§ 6.
Decimaquarta
obiectio.

Responsio.

In ordine ad
valorem actus
externi in-
tentio inter-
na est etiam
practica.

§ 7.
Decima-
quinta obiectio.

Retorquendum
argumentum.

Th. Sanchez.

agentes de essentia Adorationis: ergo similiter non ministrat verum sacramentum, qui sicut ponit actum externum sine vilo animo colendi Deum per talem actionem. Fatemur ergo paritatem; nam sicut ille, qui metu adoratur idola, potest habere verum animum adorandi, licet idola ei displiceant, & interius detestetur eorum cultum, & tunc erit verus cultus: sic qui detestatur sacramenta, potest metu coactus habere animum illa conferendi; & erit sacramentum validum. Ceterum, sicut in primo casu potest ille sicut ponere actionem externam absque vilo animo colendi, & tunc non est verus cultus, sed fictus; sic potest minister non habere animum conficiendi sacramentum, & tunc licet ponat totam actionem externam, non erit verum sacramentum, sed fictum.

58. Obicit 16. Quod dare non potest minister, nec potest auferre: sed non potest conferre sacramentum, per solam intentionem internam; ergo nec per solam internam potest auferre. Simile est aliud argumentum eiusdem: sicut se habet bona intentio ad constituendum sacramentum, sic mala ad destruendum; sed bona intentio in intimis reclusa precordiis, non constituit sacramentum, si contrarium exerceatur exterius; ergo mala intentio in intimis latebris conclusa irritare non debet sacramentum, si exterius omnia debite fiant. Argumenta sane Theologo non digna ad persuadendam doctrinam adeo singularem. Sicut si argueres: minister non potest per sola verba absque ablutione conferre baptismum; ergo nec per solum silentium potest illud auferre, si cetera adsint.

59. Obicit 17. vnaquaque res, sicut habet determinatum modum essendi, sic & operandi, ultra quem progredi non potest: sed minister sacramenti suam virtutem exercere non potest ultra actum exteriorum, quia characterem, & gratiam internam dat solus Deus; ergo non potest quidquam ultra actum exteriorum. Sed actu externo ostendit, se velle verum sacramentum conficere; ergo per intentionem internam actum internum Dei impedire non potest. Respondeo in primis, falsum esse, quod minister solum influat in actum externum: influat enim vltimius tum in valorem eiusdem actus, qui est effectus moralis, ut diximus; tum etiam in characterem, & gratiam, quos effectus causat simul cum Deo, vel physice, vel saltem moraliter. Sed licet minister non esset causa eorum effectuum interiorum, quia tamen Deus non causat illos, nisi positus talibus signis ex tali intentione, consequens est, ut ea intentione deficiente, non causarentur a Deo.

60. Obicit 18. intentio causae secundae non potest impedire actionem causae primae, quando materia, & forma, & actus est legitime exercitus: sed minister se habet ut causa secunda in sacramentis conferendis, & Deus ut causa prima: ergo si materia fuerit debite formae applicata, & actus secundum ritum Ecclesiae legitime exercitus, non poterit minister effectum primae causae impedire. Respondeo concedendo totum; in nostro autem casu, materia non est applicata debite formae, scilicet ablutione, v.g. cum intentione posita, & verba cum debita intentione prolata.

61. Obicit 19. Christus mittens suos ad baptizandum, & promittens salutem baptizatis, nullam mentionem fecit de intentione: & Concilia solum exigunt intentionem faciendi quod facit Ecclesia; quae etiam reperitur, quoties minister vult ponere totum actum externum legitimum, quem ponit Ecclesia. Respondeo retorquendo argumentum. Nam Christus nec fecit mentionem de intentione faciendi

quod facit Ecclesia; ergo absque fundamento a Conciliis exigitur haec intentio ultra id, quod Christus exigit. Omnes ergo debemus fateri, Christum non solum exigere nudam intentionem externam, sed eo ipso quod misit discipulos tamquam ministros ad baptizandum, voluisse, quod operarentur ut ministri, scilicet ex intentione faciendi id, quod faciunt, non suo nomine, sed eius qui eos mittit; quae est intentio sufficiens ad valorem sacramenti, ut supra explicuimus. Haec argumenta illius Auctoris referre volumus, non quia apud doctos indigerent solutione, sed ne aliquis multitudinem argumentorum obrutus existimaret non induci iterum in scholam absque magno fundamento doctrinam illam iam ab omnibus Theologis omnino exclusam, & derelictam.

SECTIO IV.

De mente sancti Thomae circa necessitatem intentionis.

Restat, ut aliquid dicamus de mente S. Thomae, quem multi volunt, hac in parte in contrariam sententiam propendisse, quia in 4. dist. 6. quest. 1. art. 2. quaestiones 1. ad 2. & in praesenti art. 8. ad 2. cum contra necessitatem intentionis obiecit sibi, eo pacto reddi nobis incerta sacramenta, quia intentio interna est nobis occulta; atque adeo qui recipit sacramentum, semper maneret dubius: huic argumento affert duas solutiones, primam eorum, qui dicebant, deficiente intentione, supplere eius defectum devotionem, & fidem in adulto, in pueris vero posse pie credi, quod Deus sua clementia suppleat, ut detur effectus iustificationis; secundam vero, quam ipse sanctus Doctor videtur approbare, quod in sacramentis iis, quae habent in forma actum exercitum, qualia sunt Baptismus, & alia quaedam, non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta: & ideo si forma servatur, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est. Non enim sine causa in sacramentis necessitas, scilicet Baptismo & quibusdam aliis actus baptizantis tam sollicitè expressus est ad intentionis expressionem. Haec sunt verba S. Thomae in 4. sent. quam doctrinam, paucis mutatis, videtur repetere in praesenti dicto art. 8. his verbis: Alij melius dicunt, quod minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiae, cuius est minister. In verbis autem, quae praefert, exprimitur intentio Ecclesiae, quae sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte ministri, vel recipientis sacramentum. Propter haec verba non pauci censent, S. Thomam in vtroque loco in illam sententiam inclinasse, quod sufficeret intentio faciendi exterius quod facit Ecclesia; quod mirum non est ante definitionem Concilij Florentini & Tridentini. Alij fatentur, in primo loco ita sensisse, sed in praesenti mutasse sententiam. Ceterum P. Valquez putat eandem doctrinam in vtroque loco traditam esse, & difficile posse in bonum sensum deduci. Caietanus tamen cum Thomistis alijs, quos sequitur Suarez in commentario illius artic. 8. & recentiores communiter, non possunt sibi persuadere, S. Thomam in illa fuisse sententia, atque ideo ita explicant, ut solum voluerit, suscipientem sacramenta non debere esse anxium de eius valore; nisi enim contrarium minister exterius expresse, semper censetur habere intentionem Ecclesiae, quam verba significant, & hoc sufficere ad pacem, & securitatem suscipientis, de qua solum procedebat argumentum

L 1 prope

Haec omnia
argumenta
non habent
magnam vim
ad inducen-
dam illam do-
ctrinam ab
omnibus
Theologis con-
clamam.

62.
S. Thom.

63.
Quidam cen-
sent S. Tho-
mam in illam
sententiam in-
clinasse.
Alij dicunt
mutasse.
Valquez.
Caietanus.
Suarez.

propositum; cui ibi S. Thomas responder. Itaque non loquitur de valore, & perfectione sacramenti in seipso, sed in existimatione, & certitudine humana, quantum sufficit, ut de eius valore non possimus rationabiliter dubitare.

64. *Incredibile sanctum Deum in ea fuisse opinionem.* Mihi certe incredibile est, S. Thomam sensisse, posse sacramentum valide conferri absque intentione interna ministri, vel etiam cum intentione contraria. Primum, quia in utroque loco citato conclusio, & rationes docent, & probant ex professo contrarium. Secundum, quia idem expressè ubique docet; nam statim *art. 10.* huius questionis 64. ubi concedit quidem, intentionem peruersam, qua quis ex prauo fine baptizat, vel consecrat, non vitare sacramentum, negat tamen id de intentione, qua aliquis non intendit sacramentum conferre. Et ne possit dubitari, an loquatur de intentione sola, quæ exterius manifestatur, & non de merè interna, addidit, intentionem illam peruersam ministri tollere veritatem sacramenti, *præcipue quando intentionem suam exterius manifestat*; ubi particula, *præcipue*, aperte ostendit, etiam si non manifestetur exterius, adhuc tolli veritatem sacramenti. Tertiò, quia in præsentī in dicto articulo 8. eodem modo loquitur de intentione ministri, & recipientis sacramentum; concludit enim illam responsionem ad 2. hoc modo: *In verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesie, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte ministri, vel suscipientis sacramentum.* Vbi æquè videtur insinuate defectum merè internum intentionis in recipiente, vel in ministrante sacramentum, non tollere eius valorem, quando exterius non exprimitur. Cum tamen ipse S. Thomas infra *quest. 68. art. 7. ad 2.* expressè fateatur, esse rebaptizandum adultum, cui defuit intentio suscipiendi sacramentum. Et licet P. Valquez in præsentī *disp. 138. num. 44.* dicat, hoc non vrgere, eò quod posset aliquis contendere, S. Thomam aliter sensisse de necessitate intentionis in recipiente, vel in conferente sacramentum; hoc tamen dici non potest, ut vidimus, cum *hoc art. 8.* eodem modo loquatur de defectu utriusque intentionis non exterius manifestato. Hæc igitur me cogunt ad non credendum, quod S. Thomas sui immemor contrariam doctrinam adeò absurdam in paucis illis verbis docuerit.

65. *Non tamen omnino satisfacit explicatio Caietani.* Aliunde verò explicatio illa Caietani, & Thomistarum non omnino satisfacit, quia S. Thomas *hoc art. 8.* non solum videtur loqui de sacramento valido in existimatione, sed de eius valore intrinseco; quem probat ex eo, quod in verbis, quæ profert minister, exprimitur intentio Ecclesie, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat, &c. non dixit, quæ sufficit ad existimandum, quod sit perfectum, sed quæ sufficit ad perfectionem sacramenti; quæ verba videntur posse ad perfectionem solum existimatam limitari, cum contrarium omnino sensum significent.

66. *Melius explicatur.* Facilius fortasse dici posset, S. Thomam non agere in his duobus locis de vero defectu intentionis internæ, nec concedere sacramentum validum, quando verè deesset omnis intentio interna, & multo minus, quando esset contraria intentio interna, sed solum agere de necessitate intentionis internæ expressæ, & explicite; quæ si requireretur, videretur posse reddi dubium valorem sacramentorum, saltem apud alios, qui ignorarent, an minister talem intentionem specialem habuerit. Ad hoc argumentum S. Thomas duas responsiones adhibet: primam eorum, qui dicebant, defectum eius intentionis suppleri per fidem, & deuotionem suscipientis in adul-

tis, vel per Dei clementiam in paruulis, conferentis etiam tunc effectum sacramenti. Secunda responsio, quam ipse approbat, est, quod minister sacramenti agat in persona Ecclesie, cuius est minister; in verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesie, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte ministri, vel recipientis sacramentum. Quæ verba videntur posse habere hunc sensum, *Sensus verus.* scilicet, quamvis minister non recordetur alicuius intentionis habendæ, qua intendat facere sacramentum; eo tamen ipso, quod accedit ad operandum ut minister Ecclesie, iam vult implicite id, quod vult Ecclesia, quod sufficit absque omni alio ad valorem sacramenti; nam licet non velit conferre sacramentum, nec eius effectum, si tamen vult operari iuxta intentionem Ecclesie, confert veram sacramentum; & hæc intentio semper est in ministro accedente ut ministro; & operatur, nisi fortè addat aliquid in verbis, vel in actione, per quod destruat intentionem Ecclesie; tunc enim licet velit operari ut minister Ecclesie, non operabitur; ut si v.g. dicat per errorem, vel ignorantiam: *ego non te baptizo*, &c. tunc enim intentio Ecclesie à ministro habitam non sufficit, quia destruitur per verba contrarium exprimentia.

In hoc sensu fortasse intellexerunt S. Thomam illi, qui in littera S. Thomæ in illa responsione ad 2. loco, *mentalis intentionis*, legebant *specialis intentio*; ut refert Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 8. §. in secundo argumento. Nam si dubium solum procedit de necessitate specialis intentionis, responsio S. Thomæ non habet ullam difficultatem. Potest autem suaderi hic sensus; primum, quia nunquam S. Thomas loquitur de habente intentionem contrariam internam, nec dixit, tunc etiam sufficere intentionem Ecclesie. Si autem sensuisset, sufficere intentionem faciendi exterius, quod facit Ecclesia, idem diceret, quando esset intentio contraria, pro ut vera, idem concedunt tunc auctores illius sententiæ; ergo S. Thomas non agit de casu, in quo deest omnis intentio interna, sed solum quando deest specialis intentio faciendi sacramentum. Secundum, quia hoc pacto conciliatur, quod dicit in præsentī cum eo, quod dicit infra *art. 10.* ubi vniuersaliter docet, non confici sacramentum; quoties minister non habet intentionem conferendi sacramentum; quæ duo aliter inter se non videntur posse coherere. Hoc etiam pacto intelliguntur bene omnia alia, quæ doctrinæ huius articuli in S. Thomæ contraria reperiuntur. Tertiò, quia in solutione ad 3. concedit etiam, sacramentum validum esse absque vlla intentione actuali, propter solam habituales, seu præteritam, ubi sensus est, quod nulla sit intentio actualis explicita, sed adeò confusa, ut nec percipiatur. Nam, ut videbimus sectione sequenti, tunc debet etiam esse aliqua intentio actualis; ergo in eodem sensu, & non in alio, concedit in solutione ad 2. posse fieri sacramentum absque intentione ministri, scilicet absque alia intentione explicita, & cum sola intentione confusa faciendi illud, quod solet fieri in Ecclesia. Quartum, iuxta hunc sensum intelligitur quid sibi velit S. Thomas in 4. d. art. 2. ubi adducta eadem ferè responsione, eam aliis verbis explicat, quod scilicet in sacramentis, quæ habent in forma actum exercitum, sufficit expressio intentionis per verba; & addit: *Non enim sine causa in sacramentis necessitas, scilicet Baptismo & quibusdam aliis actibus baptizantis tam sollicitè expressus est ad intentionis expressionem.* Quorum verborum sensus videtur hic esse, quod in Baptismo, & aliis sacramentis similibus verba ipsa formæ expressè significant actum conficiendi sacramentum; unde

vnde difficilius est, quod in iis sacramentis minister non habeat debitam intentionem; quia cum vtatur illis verbis, & per consequens velit loqui, & significare per illa verba id, quod ipsa verba in rigore sermonis significant; verba autem illa in rigore sermonis significant idem, quod Ecclesia intendit, consequens est, vt minister proferens illa verba, nisi aliquid illis addat, velit significare idem, quod Ecclesia intendit. Nam qui dicit, v. g. *Ego te absoluo*, &c. eo ipso vult significare, quod illa verba significant, scilicet, condonationem peccatorum à se præstitam, & per consequens habet intentionem iuxta id, quod Ecclesia intendit. Dixit autem S. Thomas idem formam in sacramentis necessitatis esse tam expressiuam actus ministri, vt scilicet esset minus periculum defectus intentionis requisitæ. Nam in aliis sacramentis verba non ita significant actum ministri, v. g. in Eucharistia verba illa: *Hoc est corpus meum*, videntur significare speculatiue, non verò operationem Sacerdotis, qua conuerit panem in corpus Christi. Item in Matrimonio verba illa: *Accipio te in meam*, non videntur ex se exprimere effectum sacramentalem; ideòque minus difficile videretur, quod minister vtens verbis illis, non haberet intentionem debitam, quam in aliis verbis, quæ ex se exprimunt actum ipsius ministri. Ceterum hoc discrimen inter Sacramenta necessitatis, & alia omisit idem S. Thomas in præfati dicto art. 8. & merito; quia siue verba formæ exprimant actum ministri, siue non exprimant, semper militat ratio vniuersalis supra explicata, quam melius explicuit hoc art. 8. quod scilicet vult operari vt minister, & per consequens iam vult implicite operari iuxta intentionem Ecclesiæ, quæ intentio implicite voluta sufficit ad perfectionem sacramenti, etiam absque omni alia intentione speciali, dummodo non excludatur intentio, qua velit operari vt minister; quæ intentio non excluditur à S. Thoma, sed includitur eo ipso, quod velit cum operari vt minister Ecclesiæ, quod fieri non potest, nisi velit saltem agere vt minister; & hæc sufficiant pro explanatione S. Thomæ.

SECTIO V.

Qualis debeat esse intentio virtualis ad valorem Sacramenti.

72. **D**iximus, necessariam esse intentionem; nunc querimus, qualis, vel quanta debeat esse ea intentio. Supponimus, intentionem aliam dici actua-
Intentio
actualis.
Habitualis.
73.
Virtualis.
lem, aliam habitua-
lem, aliam virtua-
lem, aliam indi-
rectam, seu interpreta-
tiam. Intentio actualis est,
qua ego actu intendo baptizare, quando profero
verba, & effundo aquam; & de hac non est dubium,
quin sufficiat ad valorem sacramenti. Intentio ha-
bitualis est intentio merè præterita non retractata;
vt cum heri volui, quod sacrum hodiernum appli-
cetur, & prodesset Petro defuncto, hodie im-
memor illius applicationis facio sacrum: dicunt plu-
res, prodesse illi defuncto ex vi intentionis habi-
tuali, hoc est, voluntatis præteritæ non retractatæ,
quæ ideo dicitur habitualiter permanere. Vbi nota
S. Thomam in alio sensu vsurpare nomen hoc, in-
tentionis habitualis, illo art. 8. ad 1. scilicet pro inten-
tione illa, quam nos virtualem appellamus; quia ni-
mirum intentio habitualis videtur esse quid commune
ad virtualem, & non virtualem: sed Theologi com-
muniter reliquerunt iam illud nomen ad significan-
dam speciem minus perfectam, scilicet intentionem
habitua-lem non virtualem. Alia ergo est intentio
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

virtualis, quæ non solum est præterita non re-
tractata, sed manens in virtute, & influens in opus,
quod nunc fit: vt cum operarius manet exit domo
ad laborandum pro mercede, qua alere possit fami-
liam; postea dum actu laborat, non semper actu re-
cordatur familiæ alendæ, sed tamen intentio illa
virtute manet, & influit, ac mouet ad operandum;
vnde si sciret, non esse amplius alendam familiam,
desisteret ab opere: illa itaque dicitur intentio vir-
tualis; quid autem sit illud, ratione cuius dicitur
virtute manere, & an sit re vera aliquid physicè
præfens, postea explicabimus. Intentio indirecta,
vel interpretatiua dicitur, quando aliquis vult cau-
sam, ex qua præuidet sequi talem effectum, vt si ve-
lit se inebriare præuidens pollutionem, vel homi-
cidium sequuturum, tunc dicitur indirectè, & inter-
pretatiuè velle effectum, quem præuidet ex tali
causa volita sequuturum.

His suppositis, certum est apud omnes, sufficere
ad valorem sacramenti intentionem virtualem su-
pra explicatam: alioquin de omnium sacramento-
rum valore posset dubitari; nam communis modus
agendi in hominibus hic est, & hoc modo validi
sunt contractus omnes, testamenta, donationes, &
actus omnes humani. Hic etiam modus sufficit ad
orationem vocalem, quæ sit vera oratio; sicut & ad
loquendum cum aliis hominibus; nam si ego ex
scripto alloquar Principem, sufficit intentio, qua
scripturam legendam suscipio, & incipio legere ad
hoc, vt dicar verè loqui cum Principe. De hac ergo
intentione non est dubium, quod valeat.

Dubium ergo primum est, quid sit reuera hæc in-
tentio virtualis, & quid addat supra meram habi-
tua-lem; nam vtrique videtur esse voluntas præteri-
ta; & in vtroque casu non recordor actu volunta-
tis præteritæ, cum operor. P. Suarez in præfati dis-
put. 13. sect. 3. post 2. conclus. concludit, hanc inten-
tionem virtualem esse, quod potentia externæ ap-
plicatæ fuerint prius ad operandum à voluntate,
quæ quidem non pendent in cōtinuatione ab actua-
li intentione, sed postquam minister per debitam
intentionem applicuit suas potentias exteriores ad
actionem sacramentalem, quamvis interrumpatur
intentio interna, potentia ipsæ manent applicatæ,
& continuant motus suos; & quamdiu motio illa
durat ex vi prioris applicationis, dicitur virtualiter
manare à priori intentione. Hæc Suarez; à quo pa-
rum differt Valsquez in præfati disput. 138. cap. 6.
num. 78. explicans voluntatem virtualem per hoc,
quod intentio præterita sit causa remota huius
actionis, quæ modò fit, quatenus fuit causa proxima
alicuius, cum quo sacramenti administratio con-
nexa est. Non tamen explicat, quæ connexio sit illa
inter primam actionem, v. g. quam intentio proxi-
mè causauit, & inter actiones subsequentes. Nam
aperire librum, v. g. secundum se non videtur habere
connexionem sufficientem ad inferendam actio-
nem legendi duo folia, cum possem vel minus, vel
nihil legere; & sic de aliis.

P. Coninch in præfati quest. 64. art. 8. dub. 2. ad-
dit aliquid præfens actu saltem in imaginatione re-
lictum ex intentione præterita, quæ dicitur virtua-
liter manere ratione impressionis in imaginatione
relictæ ex primo proposito, quo quis humano mo-
do ad agendum se applicuit, qua excitatur potentia
motiua, vt actus initio propositos (qui primum
actum immediatè sequuntur, aut cum eo saltem
mediatè connexi sunt) perficiat, homine interim
alia omnia cogitante, donec actu aliquo contra-
rio interturbetur, v. g. Incipit quis sacrum inten-
dens celebrare, & postea totum sacrum omnino
distractus

Indirecta, vel
interpretatiua.

74.
Certum est
ad valorem
sufficere vir-
tualem.

75.
Dubium est
quid sit hæc
intentio, &
quid dicat su-
pra habitualis-
lem,
Suarez.
Sententia Su-
arez vult esse
applicatio-
nem poten-
tiarum exte-
riorum.

Valsquez.
Ab eo parum
differt Vals-
quez.

76.
Coninch.
P. Coninch
vult aliquid
actu in ima-
ginatione re-
lictum ex in-
tentione præ-
terita.

distractus ordine suo perficit: in qua serie omnes actiones à prima illa intentione verè secundum modum agendi humanum procedunt ratione imaginationis, quam prima illa voluntas applicauit, & quæ ratione habitus acquisiti dirigit externos actus, etiam cum distracti id vix, vel etiam nullo modo aduertimus. Hæc Coninch vbi supra.

77. In his omnibus explicandi modis difficultates sunt, vt consideranti patebit. Nam inprimis applicatio illa merè præterita, quæ minister voluit legere illa duo folia, vel proferre tales orationes, si nihil prorsus postea physicum remanet, non videtur sufficere, vt nunc os aperiatur, & lingua proferat talem vocem potius quam aliam: lingua enim non percipit imperium voluntatis, cum ipsa non sit cognoscitiua; nec, etiam si percipisset, recordatur amplius illius imperij, cum nullam habeat memoriam: quid ergo est, quod nunc determinet magis linguam ad hunc motum, quam ad alium? Dices, determinari ab actione, seu voce immediata; post illam enim solita est proferri hæc subsequens, & ideo voluntas applicans linguam ad primam operationem, est causa aliarum sequentium, quæ ex illa sequuntur. Sed

Noque videtur res posse explicari nisi interueniat aliquis actus internus.

78.

Si forma sacramenti cantanda sit, licet minister habeat ab initio intentionem, & applicet potentiam & linguam ad cantandum, negari non potest, quod semper debeat esse aliquis actus interior dirigens linguam, nam cantus fit ex arte; atque ideo si tolleretur à ministro ars musicæ, quam habet, non posset progredi in cantu figurato & artificioso; ergo ars concurrat ad singulas voces actu proferendas. Ars autem est habitus acquisitus, vt constat, qui non potest dirigere vocem, nisi mediis actibus elicitis; ergo semper influit medio aliquo actu, quo dictat, tali, vel tali modo esse inflectendam, vel extollendam vocem hinc & nunc: qui actus licet non percipiatur, eo quod habitus intensus facit, quod cum tenuissima, & imperceptibili attentione fiat, verè tamen existit præsens. Similiter ergo, licet verba non cantentur, sed legantur, fatendum est, actum aliquem adesse semper ad dirigendam linguam; nam sicut est ars cantandi, est ars legendi, quæ ars, si à ministro tolleretur, in media lectione subsisteret: influebat ergo non sola intentio præterita, sed etiam ars præsens, medio aliquo actu elicito interno; alioquin habitus ille nihil conduceret ad dirigendam linguam; nunquam ergo est homo ita distractus ad alia, vt non habeat actum aliquem internum præsentem circa id, quod legit, licet propter distractionem non percipiatur.

79.

Quod verò addebat Coninch illam operationem externam continuari propter imaginationem, quæ ratione habitus acquisiti dirigit externos actus, videtur adhuc difficile. Primo, quia ad legendum,

vt videmus, debet concurrere actus ars legendi; hæc autem non est habitus imaginatiua, sed intellectus, qui solus potest percipere significationem characterum, & institutionem hominum, qua significant; sicut solus intellectus percipit etiam vim, quam habent signa musica ad significandum elationem, vel depressionem vocis. Secundò, ille habitus, quicumque sit, debet dirigere mediis actibus elicitis, vt vidimus; ergo sicut admittuntur ij actus præsentem in homine ad alia omnino distracto; sic possent admitti actus intellectus, & voluntatis, non obstante distractione; nam experientia contraria tam est contra actus præsentem intellectus & voluntatis, quam contra actus præsentem intellectus & voluntatis.

Ego in primis existimo, non solum ad inchoandam, sed etiam ad prosequendam, & continuandam actionem sacramentalem requiri semper in ministro aliquem actum præsentem, saltem in imaginatiua, & appetitu. Quod mihi probant rationes supra adductæ ex indifferentia potentie externæ; quæ abique aliquo determinatiua præsentem non possent se magis determinare ad hunc motum, quam ad illum: nec potest assignari aliquod aliud determinatiuum præsens, nisi actus cognoscendi, & appetendi, quibus dirigatur potentia externa. Nec obstat experientia, quam Suarez affert pro se, quod quando homo ambulat ex vi prioris applicationis, omnino postea distractus, & nihil prorsus de ambulatione cogitans, prosequitur adhuc suam ambulationem. Hoc, inquam, non obstat; quia etiam distractus, vel ira correptus, vehementius ambulat, & aliquando sistit, aliquando celerius agitur, manus mouet, & ipsarum gestibus res, quas dicit, exprimit; cum tamen initio solum se ad ambulandum, vel loquendum applicuisse videatur, non ad illum motum, vel gestum diuersitatem, quam negare non possumus prouenire etiam ab aliquo actu interno imperante, sicut & suspiria ex subito dolore non oriuntur, nisi medio actu imperante tales voces, licet ij actus propter eorum tenuitatem non percipiuntur. A posteriori autem constat ea dependentia motuum ab actu interno præsentem; quia si homo inter ambulandum dormiat, ita vt ab omni operatione interna cesset, statim cessat motus ambulationis; quia nimirum potentia externa non potest determinari sufficienter à sola applicatione præterita.

Dices, imò aliquando in eodem situ dormire solemus, in quo nos antea liberè constituiamus: vnde aliqui sedendo, alij stando, alij flexis genibus dormiunt; ergo retinetur ille situs à membris ex sola applicatione præterita, quem tamen situm non possent membra ex se ipsis acquirere absque imperio appetitus. Respondeo, somnum non semper excludere omnem operationem internam; experiuntur enim eiusmodi dormitantes, se adhuc audire, vel subaudire, quæ ab aliis dicuntur: vnde facilius adhuc potest perseuerare tenuis ille actus internus, quo membra determinantur ad retinendum talem situm. Aliquando verò somnus profundus est, & tunc membra labuntur, & deperdunt situm illum violentum: ideo enim ille lapidem manu tenebat, dum dormiret, ne scilicet grauiori somno opprimeretur, sed leuiter solum dormitaret, alioquin lapidis casu excitandus. Retinet tamen homo aliquando situm, quem liberè sibi imperauit, etiā absque vlla actuali intentione, quando nimirum talis est ille situs, qui ad sui conseruationem non indigeat influxu potentie loco motiua, qualem etiam situm retineret, si non solum dormiret, sed moreretur; propterea de facto aliqui sedentes mortui reperiuntur.

Dices iterum; contingit, aliquem propter merum habitum

habitu legere, vel recitare aliquid contra voluntatem: volebat enim, v.g. legere Psalmum absque Gloria Patri; & quia assuefactus est ad dicendum utrumque simul, nunc etiam illud dicit; qui motus non oritur ab actu presenti, cum potius habeat voluntatem contrariam. Respondeo retorquendo argumentum; tunc enim neque habuit ab initio applicationem ad utrumque dicendum; ergo dicit illud non solum absque actu presenti, sed etiam absque applicatione praterita. Omnes ergo debemus dicere, in illo casu non recitari illam partem absque illo actu; sed dicimus propter habitum dari actum presentem, quo propter verba immediate ante dicta volumus dicere illa alia, quia semper ita facere solemus, & cognoscimus confusè illud idem motum, quasi nunc esset, & propter illud volumus recitare eadem verba.

83. Maior est difficultas, an hi actus cognoscendi, & amandi requirant etiam ad continuandam actionem sacramentalem debeant esse actus intellectus, & voluntatis; an verò sufficiat actus imaginatiua, & appetitus sensitui: dici enim posset, licet in inceptio requiratur debita intentio voluntatis; hanc tamen manere virtualiter, dum postea imaginatiua, & appetitus applicati à voluntate precedenti prosequuntur dirigendo potentias externas ad faciendum totum illud opus, cuius species connexa habet imaginatiua. Nam videmus psittacum recitare suo ordine multa verba, vnum post aliud, propter species, quas habet connexas, eorum verborum; ergo poterit etiam voluntas applicare imaginatiua ad cogitandum de illis verbis, quæ sunt in memoria, & appetitum ad imperandum potentia externæ, seu linguæ eorum prolationem suo ordine; nam hoc non videtur excedere facultatem imaginatiuæ & appetitus, vt apparet in psittaco; nec etiam videtur excedere dominium voluntatis supra illas potentias, quod eas applicet ad totum hoc faciendum. Quare huic parti videtur adhærere P. Conine loco supra citato, dum eam intentionem virtutem declarat per virtutem impressam in imaginatiua ad dirigendam potentiam externam.

84. Mihi tamen dubium est, quod huiusmodi operationes sacramentales mandentur executioni per solam directionem, & imperium imaginatiuæ, & appetitus materialis. Nam in primis dubium est, an possit in homine fieri motus progressiuus, vel aliæ similes operationes ex solo imperio appetitus absque imperio voluntatis consentientis saltem secundum portionem inferiorem; quod quidem negat S. Thom. 1. p. q. 81. art. 3. eo quod in omnibus potentiis motu ordinatis secundum mouens non mouet, nisi virtute primi mouentis. Deinde aliquæ sunt operationes, ad quas non videtur sufficere directio solius imaginatiuæ, prout supra dicebamus de cantu, qui fit ex arte, quæ quidem videtur esse habitus intellectualis, cum requirat notitiam musicorum characterum, & soni significati per illos: sic etiam dicebamus de actione legendi, ad quam non videtur sufficere imaginatiua: debet ergo, quamdiu legitur tota Missa, concurrere habitus intellectualis, & ars legendi mediis actibus, quibus dirigat linguam ad proferenda talia, vel talia verba. De omnibus verò actionibus sacramentalibus, quæ non sunt cantare, aut legere, sed recitare memoriter, effundere aquam, &c. addi potest ratio vniuersalis, quia licet appetitus absque voluntate possit imperare aliquem motum localem potentia externæ, id tamen non potest facere, nisi illud proponatur sibi, vt bonum sibi proportionatum. Sic poterit fortasse imperare manui fugam ab igne pro-

pter dolorem vitandum; sic psittacus imperat si bi recitationem seu prolationem vocum, expertus dari sibi cibum, quando profert illas voces. At verò voluntas applicans appetitum ad imperanda talia verba sacramentalia, non potest proponere finem sacramenti, quem ipsa voluntas intendit, nec applicare imaginatiua, vt proponat in actione sacramentali rationem boni, quæ moueat appetitum ad illud imperium: quam enim rationem boni apprehendit imaginatiua in prolatione verborum sacramentalium: non honestum, cuius capax non est illa potentia materialis, non vtile, cum non referat vnum ad aliud; non delectabile, cum nulla ibi sit delectatio; nec, si esset, proueniret hoc ex applicatione voluntatis, quæ non refert illa verba ad talem finem.

Denique, licet imaginatiua ex consensu cum intellectu cognoscat aliquod obiectum materiale correspondens illi, quod intellectus cognoscit, & quod imaginatiua non potest cognoscere; illud tamen obiectum non videtur verum bonum sacramenti, v.g. nec videtur ab imaginatiua representari, nisi propter meram necessitatem comitandi intellectum, ne hic absque illa operetur; unde quando intellectus cessat à suo actu, non apparet quorsum imaginatiua perseueret cognoscendo illud obiectum materiale simile, seu correspondens obiecto spirituali, vel superiori, quod intellectui obicitur. Experientia item tam videtur probare, si quidquam probat, nullum prorsus perseuerare actum in imaginatiua & appetitu sensitivo, quando sacramentalis actio continuatur, quam non perseuerare actum intellectus, & voluntatis; neque enim magis exprimunt actum imaginatiuæ, aut appetitus, quam intellectus, & voluntatis, quando cum maxima distractione prosequimur; ergo si contra experientiam confitemur, dari tunc aliquem actum imaginatiuæ, & appetitus, quem propter tenuitatem non experimur, idem possumus concedere de actu intellectus & voluntatis.

85. Ceterum, si aliquis contendat, continuari actionem sacramentalem cum solis actibus imaginatiuæ, & appetitus materialis, non est quod in hoc immoremur: hoc enim sufficit ad declarandum, quomodo intentio, & voluntas praterita maneat virtualiter, & influat in actionem presentem; nam vel manet in aliquo actu voluntatis presenti tenuissimo, & confuso, quo volumus recitare vel operari; & hic actus, cum non possit tendere ad illud obiectum, nisi sub ratione boni; necesse est, vt saltem in confuso velit hanc operationem presentem vt bonam, & vtilem ad illum finem prius volitum, qui nunc etiam confusissime proponitur: sicut operarius laborans in vinea per totum diem propter mercedem ad alendam familiam, semper habet præ oculis illum finem quem initio sibi præfixit, licet propter confusionem, & tenuitatem actuum non aduertat, semper tamen vult illum laborem propter vtilitatem ad illum finem confusè propositum, cum non inueniat in eo obiecto aliam rationem boni propter se appetibilis. Si verò dicatur non perseuerare vllum actum voluntatis presentem, quando actio sacramentalis continuatur, sed solum actum imaginatiuæ & appetitus materialis; in ipsis actibus manet virtualiter voluntas prior: tum quia per illam applicatæ fuerunt potentia materiales ad representandum, & imperandum illud opus: tum etiam, quia licet appetitus materialis non feratur in eundem omnino finem, & in eandem rationem boni, quam intendit voluntas in actione sacramentali, ferri tamen debet in aliquod bonum

De intentione habituali, & de voluntate indirecta; an sufficiant ad valorem Sacramenti.

DE intentione merè habituali, an sufficiat in sacramentorum administratione? Negant omnes. Ratio esse videtur, quia illa non sufficit, ut actio illa dicatur fieri ex tali fine: cum ergo minister debeat operari, ut minister Christi, seu nomine Christi, necessaria est talis intentio, quæ possit denominare actionem factam esse à ministro nomine Christi. Ad hoc autem oportet, quod intentio influat in opus: alioquin sicut non potest denominare illam actionem bonam, & malam, ita nec poterit denominare factam nomine huius vel illius.

Quæ intentio sufficiat ad applicandum fructum sacrificij.

Obiici solet, quia ad applicandum sacrificium sufficit intentio habitualis; si ego enim hodie applico sacra à me faciendæ per totum annum pro anima Petri, licet hæc voluntas non sit causa, quod ego postea faciam sacrum, dum tamen non reuocatur, efficax est, & tribuit Petro fructum illorum sacrificiorum; ergo similis voluntas habitualis, dum non reuocatur, sufficit ad valorem sacramenti, licet non sit causa ponendi postea talem actionem.

P. Valquez in præfati disp. 38. cap. 6. num. 74. negat antecedens; quia applicare sacrificium alicui, est offerre pro illo sacrificium; non dicitur autem quis offerre sacrificium per voluntatem, quæ nullo modo est causa offerendi sacrificij, nam sacrificium est opus humanum, atque ita ex voluntate minister pendet, & per illam offertur; non ergo poterit offerri per voluntatem, à qua non pendet; sicut ergo non offertur sacrificium, nisi per voluntatem, à qua pendet, & procedit oblatio: sic nec offertur pro aliquo nisi per similem voluntatem, à qua procedat oblatio: offerre enim pro aliquo includit hoc, quod est offerre. Huic sententiæ videntur accedere, qui docent, Sacerdotem in Memento debere applicare fructum sacrificij iis, pro quibus offert. Pro qua afferuntur Berarducci in sum coron. p. 4. c. 5. num. 9. Beia p. 1. cas. 23. & Fraxinellus de obligat. Sacerdot. sect. 4. concl. 4. §. 7. n. 1.

Alij tamen communiter concedunt antecedens. Suarez in præfati disp. 13. sect. 3. concl. 2. Bonacina de sacrament. disp. 1. q. 3. punct. 2. §. 3. num. 11. Molfesius in summa tom. 1. tract. 3. c. 4. n. 13. quos sequitur Antonin. Diana tom. 1. resol. moral. tract. de celebratione Missarum, resol. 47. & alij recentiores: quod mihi etiam magis probatur, quia videtur esse magis iuxta sensum, & praxim omnium, qui putant, se satis validè applicare fructum sacrificij, si præcedenti die applicant, licet postea non recordentur, dum tamen illam voluntatem non retractent. Nam sicut possunt aliqua ex nunc donari sub conditione, si crastina die venerint in meam potestatem; qua conditione cras posita, voluntas præterita transit in absolutum, & habet effectum: sic dicendum videtur de fructu sacrificij, cuius Sacerdos est quasi dominus, vel dispensator ex Christi commissione: poterit ergo donare, vel dispensare illum fructum sub conditione, si ponatur sacrificium, quæ voluntas habebit effectum posita conditione, cum sit legitimi dispensatoris, & non retractata.

Ad fundamentum verò P. Valquez responderi potest, explicandam & distinguendam esse propositionem

88.

Inferitur primò ex dictis aliqua intervenire in administratione sacramentorum ad quæ non semper requiritur hæc intentio virtutis.

Ex dictis infero, in administratione sacramentorum aliqua intervenire etiam ex parte ministri, ad quæ non semper requiritur intentio eo modo virtualis, hoc est, manens in aliquo actu interno præfenti, qui nunc influat physicè. Exemplum esse potest in Sacramento Ordinis, in quo interuenit v.g. porrectio materiæ, quam Episcopus exhibet tangendam iis, qui Ordinem accipiunt: illa autem actio porrigendi fit ab Episcopo ab initio quidem per voluntatem, qua accipit calicem cum vino & aqua, & patinam cum hostia, ut eam futuris Presbyteris tradat, & ita illa actio fit tunc à voluntate præfenti Episcopi: postea verò potest teneri calix ab Episcopo absque nouo conatu, vel actione, sed solum habendo manum supra pedem calicis, ad quod non requiritur noua actio, sed solum non auferre manum; quia ipsa manus suo pondere naturaliter iacet supra pedem calicis, & eodem modo maneret ibi manus, licet tunc dormiret, vel moreretur Episcopus: quando ergo accedentibus, & tangentibus porrigitur materia, non est necessaria noua voluntas, aut aliquis actus præfens in Episcopo, quia ipse non exercet actionem aliquam physicam, quam oporteat tunc imperari per aliquem actum præsentem, sed ex vi actionis, & voluntatis præteritæ habet materiam applicatam ex parte sua, ut tangatur, & accipiat ab iis, qui Ordinem recipiunt.

89.

Idem ostenditur in alio exemplo.

Idem dici potest de manuum impositione: nam si Episcopus ante verborum prolationem manum imponit capiti Ordinandi, & manus ita perseuerat, quando verba proferuntur, contactus ille præfens est pars sacramenti, & conducit ad effectum, imò ita procurant, ut duret contactus, & coexistat verborum prolationi; & tamen aliquando continget, non requiri actionem, vel influxum Episcopi ad tenendam manum in eo situ, sed manum semel applicatam suo pondere naturaliter sustineri à capite subiecto; atque aded non requiretur voluntas, aut actus præfens, à quo imperetur ille contactus præfens, sed sufficit applicatam fuisse manum ex voluntate præcedenti non reuocata, ut ille contactus sit sufficienter sacramentalis. In iis ergo, & similibus casibus non requiritur voluntas virtualiter manens eo modo virtualitatis, quatenus importat aliquem actum præsentem, per quem nunc influat, derivatum ab illa prima voluntate, sed sufficit voluntas prima virtualiter manens, quatenus manet in effectu à se producto; & verum est dicere, quod hic effectus præfens ortum habet ab illa prima voluntate; in quo differt à voluntate merè habituali, quæ ita est præterita, ut nullum influxum habuerit in effectum præsentem; v.g. si hodie applicem sacrum crastinum pro tali defuncto: quæ voluntas nullo modo est causa, quod ego cras faciam sacrum, & deo dicitur intentio merè habitualis.

tionem illam: *Sacerdotem applicare sacrificium alicui, est offerre sacrificium pro illo*; est enim æquiuoca: duplex quippe est oblatio sacrificij; prima est actio ipsa sacrificandi, quæ essentialiter est oblatio sacrificij; quia ipsummet sacrificare est offerre; & loquendo de hac oblatione, neganda est propositio; sensus enim est, applicare sacrificium Petro, est exercere illam actionem sacrificandi ad hunc finem, vt pro sit Petro; qui sensus est falsus. Sicut in ieiunio non est idem applicare ieiunium Petro, ac exercere illam abstinenciam ad eum finem: sic dicendum videtur de actione sacrificandi. Secunda oblatio est reflexa, & communis aliis operibus: offertur enim ieiunium pro Petro, non quando volo ieiunare, sed quando per voluntatem reflexam absolute, vel sub conditione, si uolero ieiunare, applico ex nunc fructum illius ieiunij pro Petro; quæ voluntas reflexa dicitur oblatio ieiunij, quia per illam representamus Deo illud opus aliunde faciendum à nobis, & petimus, vt acceptet illud pro Petro; seu ostendimus Deo desiderium nostrum, quod fructus illius operis transeat ad Petrum; quæ voluntas non est efficax, nec causa respectu ieiunij, sed respectu fructus, & emolumenti moralis ipsius ieiunij. Sic ergo ipsamet oblatio sacrificij potest per aliam voluntatem reflexam offerri, quæ representamus Deo absolute, vel sub conditione illam oblationem sacrificij crastini à nobis faciendam, si fiat; & petimus quod acceptet illam pro Petro: quæ voluntas licet sit oblatio reflexa sacrificij, non est necesse, quod sit efficax, & causa sacrificij, sed applicationis fructus illius. In hoc ergo sensu fatemur, quod applicare sacrificium, est offerre illud pro Petro oblatione reflexa: hoc tamen non est sacrificare; quia sacrificatio est oblatio directa, seu actio, quæ fit sacrificium, quæ etiam essentialiter est oblatio, vt vidimus.

95. *Obiicies adhuc: Sacerdos non potest applicare sacrificium, nisi vt minister Christi, cui Christus hanc facultatem communicauit: non est autem minister Christi, nisi dum offert sacrificium, & in ipsa met actione sacrificandi; ergo tunc necesse est, quod habeat voluntatem actualem, vel virtutalem applicandi; atque adeo voluntas merè præterita, quæ nec virtualiter manet, non erit sufficiens ad applicandum alicui.*

96. *Respondi potest, primò, Sacerdotem non solum esse ministrum Christi, dum actu sacrificat in altari, sed etiam quando extra altare applicat fructum sacrificij futuri: dedit enim Christus illi potestatem sacrificandi nomine ipsius Christi, & hac potestate utitur in altari; dedit etiam ei potestatem applicandi, & dispensandi fructum sacrificij, vt rem propriam, cui uoluerit; & hac potestate uti poterit etiam extra altare ante actionem sacrificandi, atque adeo tunc etiam operabitur vt minister Christi, cuius nomine exercet tunc illam actionem, non sacrificandi, sed applicandi, & dispensandi fructum sacrificij futuri.*

96. *Secundò responderi potest distinguendo maiorem: Nam si sensus sit, Sacerdotem non posse habere voluntatem, quæ applicet sacrificium, nisi hæc ipsa voluntas oriatur ex potestate accepta à Christo, est falsa propositio: si verò sensus sit, illam voluntatem non fore efficacem, nisi hæc efficacia oriatur à potestate accepta à Christo, vera est propositio. Christus itaque non dedit potestatem Sacerdoti, vt habeat voluntatem applicandi, sed vt voluntas, quam habuerit, sit efficax, & fortitur effectum. Exemplis res fiet manifesta. Petrus, antequam fiat dominus libri alicuius, dicit Ioanni, Si ille liber venerit ad meum dominium, ex nunc volo,*

quod post mortem meam, vel post annum sit tuus: Hæc voluntas Petri non oritur ex potestate, & dominio libri; non enim est dominus libri, quando habet hanc voluntatem; efficacia tamen huius voluntatis debet procedere ex dominio libri acquirendo; non enim erit efficax, nisi fiat dominus libri. Erat ergo verum in aliquo sensu, quod Petrus non disponit de libro, nisi vt dominus, hoc est, quoad effectum dispositionis; erit tamen falsum in alio sensu, scilicet quod voluntas ipsa, quæ disponit, oriatur ex dominio libri. Sic ergo in præfenti dicimus de voluntate, quæ Sacerdos applicat fructum sacrificij; hæc enim voluntas non debet ipsa, sed eius efficacia procedere à potestate accepta à Christo, à qua prouenit, vt dum fit postea sacrificium, voluntas præterita non retractata habeat effectum, sicut si esset præfens. Vnde, licet voluntas illa haberetur, quando minister adhuc Sacerdos non est, posset postea non retractata habere effectum, v. g. si cras consecrandus Presbyter hodie dicat: ex nunc applico sacrificium crastinum pro meo patre, hæc voluntas hodie non procedit ex potestate accepta à Christo, cum nondum sit Sacerdos; habebit tamen cras effectum, si non retractetur. Quod in aliis materiis videtur æquè procedere; nam si cras sis eligendus in meum Prælatum, poteris hodie dicere: ex nunc pro die crastino concedo tibi talem, vel talem licentiam; quæ voluntas hodie non procedit ex potestate, quam iam habebas, sed eius efficacia procedet cras ex illa potestate. Item magis ad propositum potest esse exemplum in eo, qui accepturus cras à Pontifice facultatem designandi centum imagines cum certis Indulgentiis, hodie communicat mihi viginti ex nunc de illis centum, quas cras poterit designare: quæ voluntas hodierna non erit, vt constat, ex facultate iam accepta; sed cras eius efficacia oritur ex facultate, quam iam tunc accepit. Similiter ergo poterit hodie Sacerdos futurus applicare fructum sacrificij crastini, cuius dispensationis efficacia cras habebit facultatem.

98. *Dices, ergo poterit ille, qui hodie non est capax, v. g. contrahendi matrimonium propter impedimentum, ex nunc præstare consensum ad tempus crastinum, quo Pontifex dispensauerit, ita vt cras, posita solum dispensatione, absque noua voluntate contrahentis, solum ex vi hodiernæ non retractatæ, sit factum verum matrimonium. Respondeo, negando sequelam; quia in hoc casu voluntas hodierna non solum non est efficax, sed neque est valida in ratione voluntatis propter incapacitatem subiecti, quod iura reddunt incapax ad habendam illam voluntatem, atque adeo per inde existimatur, ac si hodie nullam prorsus haberet voluntatem, eod quod iura positiue irritam, ac nullam eam reddunt. Vnde cras posita conditione, non subsistit matrimonium absque noua voluntate, quia ad hoc vt cras esset consensus absolutus ex positione conditionis, debet considerari consensus hodiernus hodie præstitus, & nondum cras retractatus, & conditio posita, ex quibus tribus resultat cras consensus absolutus præfens habitualiter existens. Primum autem horum deest in eo casu, scilicet consensus hodiernus, quia propter hodiernam incapacitatem positiuam subiecti, voluntas hodierna est omnino nulla in se, atque ideo censetur ac si hodie nullam prorsus habuisset voluntatem. Sicut si aliquis hodie incapax condendi testamentum propter incapacitatem à iure impositam, hodie condar testamentum de bonis postea habendis, testamentum non conualescit, etiam si postea fiat capax, nisi postea habeat nouam voluntatem, quæ ratum illud habeat; nec inuat voluntas præterita habitualiter perseverans, dum non retractatur, quia*

Offenditur
disparitas.

quia non potest habitualiter perseverare, quod nunquam existit, qualis est voluntas illa prima, quæ propter incapacitatem subiecti censetur in iure nulla. Aliud verò est, quando voluntas prima non fuerat ab initio nulla, sed inefficax, propter defectum potestatis; illa enim voluntas perseverat habitualiter, quamdiu non retractatur in ratione voluntatis; & postea, adveniente potestate, incipit esse efficax; ut vidimus in illo, qui disponit de rebus, antequam sint suæ; & de concedente facultatem, antequam sit Prælatas, & aliis similibus, in quibus voluntas prima non erat positivè annullata à iure, & ita poterat manere habitualis in ratione voluntatis: quod idè dici posset de illo, qui, antequam fiat Sacerdos, applicat sacræ à se faciendū post Sacerdotium.

99.
Respondetur
superiori ob-
jectioni.

Nunc iam ad argumentum, cuius occasione hæc dicta sunt, concessio antecedenti de applicatione valida sacrificij per voluntatem habitualementem, negamus consequentiam de sufficientia similis voluntatis ad valorem sacramenti; quia in applicatione sacrificij non procedit ratio eadem, cum sit quasi donatio; & dispensatio emolumentum, atque ideo sequitur naturam donationum & dispensationum, ad quarum valorem in humanis sufficit voluntas habitualis. At verò sacramentum est actio sacra, quæ dum fit, debet fieri ex intentione saltem implicita operandi nomine Christi, ut vidimus; atque ideo debet procedere ex tali intentione, ut sit actio humana; non potest argui ex vno ad aliud.

De voluntate in causa; an sufficiat ad valorem Sacramenti.

100.

Dubatur
utrum volu-
tas in causa
sufficiat.
Hæc potest
dupliciter se
habere.

Secundò dubitur, an sufficiat ad valorem sacramenti voluntas illius in causa, v.g. Aliquis scit, se in ebrietate, vel somno proferre verba consecrationis; vult ergo, quando est sui compos, per verba tunc postea prolata validè consecrare. Aduerto voluntatem dupliciter posse se habere. Primò, si præuidens, in somno me ita solere loqui, velim dare valorem iis verbis, non tamen volo ea verba proferre, nec hæc mea voluntas est causa proferendi illa verba. Secundò, si præuidens id, velim ex hoc fine dormire, vel inebriari, ut verba illa proferam, quæ ex nunc volo esse valida; & tunc voluntas hæc est causa proferendi postea illa verba: & in eo casu ego magis vocarem voluntarium directum, quàm indirectum illum effectum; nam licet sit mediatum, & in causa, non videtur repugnare, quòd sit remotum, & directum; sicut nepos directè procedit ex avo, licet mediàtè, & remotè. Vnde auctores agentes de hoc casu, quo quis prævidet verba in somno, vel ebrietate à se proferri, videntur mihi immeritò omisisse hunc alium modum volendi directè in causa illam actionem. Solùm enim distinguunt, & explicant, posse id contingere, quando quis prævidet se in ebrietate proferre verba, & habere intentionem consecrandi; in utroque casu dicunt non sufficere, licet homo velit somnum, & licet velit quòd verba tunc prolata sint valida; quia nimirum verba illa non procedunt ut effectus ab illa voluntate, tamquam à causa morali, sed ab ebrietate ut à causa physica. Et quidem in hoc nulla videtur esse difficultas; quia ut verba significant, non satis est velle me significare, si ea protulero; sed requiritur, quòd ad hunc finem velim ea proferre; atque ideo quòd velim ipsam prolationem verborum, & hæc oriatur ex intentione significandi per verba; si ergo non habeo voluntatem loquendi, non loquor humano modo: & idem est de aliis actionibus sacramentalibus.

Non est diffi-
cultas in pri-
mo sensu.

Maiores difficultates sunt in alio casu, qui videtur omisus à Recentioribus, quando scilicet ex intentione proferendi illa verba, & ad hunc finem vult se inebriare, vel dormire, tunc enim verba oriuntur mediàtè ex illa intentione priorī, & sunt volita in causa, sed directè & formaliter secundum se ipsa. Confirmari potest; quia non omnes actiones sacramentales sunt volitæ immediatè in seipsis; sed aliquæ videntur esse volitæ in causa; ut cum quis effundit aquam in puerum, videtur velle ablu-tionem in causa, scilicet volendo effusionem aquæ ex amphora; ex qua effusione consequitur, quòd aqua descendat, & abluat puerum. Item si aliquis in matrimonio contrahendo exprimeret consensum scriptura, quam ad coniugem per centum passus distantem proiciat sagittæ affixam, & coniux rursus ad ipsum suum consensum scriptum similiter sagittæ affixum remittat: tunc consensus expressio videretur volita in causa, scilicet in proiectione sagittæ, ad quam consequitur, quòd consensus mutò exprimitur. Cur ergo similiter aliquis sciens, se in somno, vel ebrietate talia verba solere proferre, non poterit ad hunc finem velle dormire, vel inebriari, ut per verba tunc prolata manifestet coniugi suum consensum; quem iam nunc vigilans, & sobrius habet? Propter hæc fortasse non desunt, qui dicant illud sacramentum fore validum per verba in somno, vel ebrietate prolata, quos, tacito nomine, refert Petrus Cabrera in *presenti quest. 68. art. 7. in comment. art. 1.* ubi eam sententiam probabilem censet, præsertim (inquit) si illa actio, quam dormiens exequitur, oriū habet ex efficaci voluntate conferendi baptismum, quam in vigilia habuit. Vnde in tali casu dicit, baptismum esse iterandum sub conditione.

Communiter tamen Theologi omnes id negant, & meritò. Videatur Thomas Sanchez lib. 1. de Matrimonio disp. 8. à n. 15. Nec dissentit Augustinus. *tract. 5. in Ioannem*, ubi ait, baptismum ab ebrioso collatum, esse validum. Non enim loquitur de ebrio, sed de ebrioso, hoc est, qui vsum habet inebriandi se, quòd vitium, & peccatum dicit non nocere sacramento; sicut nec alia peccata homicidij, raptoris, &c. de ebrio itaque aut dormiente negamus posse validè conficere sacramentum. Fateamur quidem posse illum in somno, vel ebrietate loqui, operari, abluere, &c. Sic enim scimus aliquos in somno solitos surgere ex lecto, tabernam aperire, & adorare, & mox lectum repetere: imo Parisiensem quemdam gladio cinctum Sequanam transisse, dormienteque adhuc interfecisse illum, quem vigilans occidere constituerat, & scelere patrato, domum in lectum rediisse; quæ & similia legi possunt in Theatro humanæ vitæ, vol. 2. lib. 2. sub titulo, *De passionibus corporis*. Vnde posset etiam reperiri, qui dormiens proferret verba sacramentalia, ablueret, vngeret, &c. Cæterum illæ actiones in somno, vel ebrietate exercitæ, etiam si præuisæ, & volitæ fuissent in vigilia, non essent aptæ ad constituendum sacramentum; hoc enim debet constare ex loquutione humana, & ex actionibus humanis, quales non sunt, quæ fiunt in somno vel ebrietate. Vnde periurium ebrii vel dormientis, etiam præuisum, non habet malitiam periurij; nec erit peccatum reservatum, ubi reservatur periurium, ut cum Suarez, & aliis observat Th. Sanchez lib. 16. num. 1. in *Decalog. cap. 16. num. 47.* & licet ipse, num. 44. existimet blasphemias in ebrietate prolatas, & præuisas esse peccata; melius tamen Valquez 1. 2. disp. 127. cap. 3. id negat; sicut enim contumelia ab ebrio prolata non sunt contumelie, sic nec blasphemia; quia non sunt loquutiones humanæ. Similiter ergo verba Consecrationis ab ebrio

101.
In secunda
maior est
quæstio scilicet
est ponitur
causa, ut p-
natur effi-
ctus.
Ratio diffi-
cultatis.

Offenditur
alio exemplo.

Petr. Cabr.
Quidam af-
firmant re-
lem intentio-
nem sufficere.

101.
Melius te-
men negatur.
Th. Sanchez,
Augustinus.

Theatrum
humanæ vi-
tæ.

Probatur et-
iam quia
actiones sa-
cramentalis

Th. Sanchez.

Valquez.

ebrio prolata non sunt loquutio humana: quod idem de actionibus dicendum est; nam ablutio, vel unctio non erunt actiones humanae; sicut nec cultus à dormiente, vel ebrio praestitus erit cultus humanus; & per consequens non esset idololatria, etiam si fuisset praestita illa actio. Cum ergo actiones sacramentales debeant esse actiones humanae, non erunt sacramenta valida, quae per tales actiones, vel loquutiones non humanas conficiantur.

103. Petes, quid desit illi loquutioni vel actioni, ut sit loquutio, vel actio humana, quando fuit praestita, & volita ante somnum vel ebrietatem? Quod enim, quando fit, non ad sit libertas actualis, parum refert, quia ad actionem humanam sufficit libertas praecedens, cum saepe contingat, ministrum, quando actu consecrat, aut recitat, non habere actualem libertatem, sed denominari actionem illam liberam à libertate praecedenti, quae imperavit eam, quae voluntas manet postea virtualiter, ut supra explicatum est. Respondeo, in primis loquutionem dormientis, vel ebrii non esse loquutionem humanam; quia licet sit libera denominatio, non potest tamen significare more humano, & exprimere mentem loquentis. Loquutio enim humana imposita est ad significandam, & exprimendam mentem loquentis, mentem, inquam praesentem; hoc est, quid sentiat tunc de rebus, siue praesentibus, siue praeteritis, siue futuris: omnis ergo, qui loquitur, intendit exprimere, quid tunc sentiat de obiecto, quod loquitur. Potest quidem contingere, quod tunc non habeat libertatem actualem, sed virtutalem, ut cum quis recitat ex voluntate praeterita absque libertate actuali; sed tamen tunc per illam loquutionem exprimit mentem, quam vel actualiter, vel virtualiter habet, id est, derivatam humano modo ex priori mente magis explicita. At verò verba, quae profert ebrius, vel dormiens, non sunt apta ad exprimendam mentem humanam, quam tunc habeat, cum nullam talem habeat in eo statu; mentem autem humanam mere praeteritam non significant, quia non sunt imposita ad hoc significandum; quia ex natura rei eam possunt significare, quia sicut verba à plitaco prolata non possunt significare ex natura rei, quam mentem habuerit, qui movet eum ad eas voces proferendas: sic nec verba prolata à dormiente, vel ebrio possunt mentem humanam praeteritam prudenter significare, cum possit ex aliis causis provenire, quod eas voces proferantur ab ebrio vel dormiente. Non sunt ergo illa verba humana, hoc est, non habent modum significandi humanum, propterea debent habere ad constituendum sacramentum, quod essentialiter constituitur per signa humana.

104. Haec eadem ratio, quae probat de verbis, procedit similiter de aliis actionibus sacramentalibus, ut ablutione, unctio, &c. nam licet non sint loquutiones, omnes tamen sunt signa sensibilia, & assumi debent à ministro ad significandam sensibilibus, & humano modo id, quod per sacramenta significatur. Omnia autem signa humana debent significare, & exprimere mentem humanam praesentem, sicut de verbis diximus; quare licet ablutio esset praestita, & volita ante somnum, vel ebrietatem, non posset postea exercita significare debito modo, cum non posset neque ex institutione, neque ex natura rei significare mentem humanam praesentem, nec praeteritam. Adde, licet possent eiusmodi verba, vel actiones significare ex natura rei mentem humanam praeteritam, id non sufficeret, quia Christus non instituit in Sacramentis verba, vel actiones, quae significarent mentem praeteritam, sed praesentem.

tem, quia instituit ea, propterea sunt signa humana, & propterea significant humano modo, & directe ex institutione id, ad quod sunt instituta; non propterea indirecte, & à posteriori possunt arguere aliquam causam, quam habuerunt; ad hoc enim significandum non sunt instituta ab hominibus voces, ut constat.

Ad id verò, quod opponeretur, non requiri libertatem actualem, quando fit actio aliqua, vel loquutio humana; concedimus, id ita esse; tamen datur saltem virtualiter libertas voluntatis praecedentis, quae humano modo influit in actionem praesentem; quod non datur in loquutione, vel actione ebrii, aut dormientis. Quid autem plus habeat operatio, quam exercet sobrius, & vigilans etiam absque libertate actuali, quod non habeat, quam exercet ebrius, aut dormiens, facilius experimur, quam explicamus. Vtrique enim exercetur absque libertate actuali; utraque procedit ex libera applicatione voluntatis praeterita, & ex imperio, quo applicuit potentias ad totam illam actionem prosequendum. Nam sicut recitans Officium ex applicatione praeterita, habet solum praesentem actum quemdam tenuissimum, & confusum, quo vult proferre haec verba, quia ita iudicatum est bonum, & conveniens, absque alia notitia actuali magis explicita de convenientia illa in particulari, ita qui sui compos iter aggreditur, ut domum revertatur, si medio itinere incipiat vsum rationis amittere propter vinum antea bibitum, adhuc prosequitur, & ambulat per aliquod tempus; quod quidem facere non potest absque aliquo actu praesenti tenui, & confuso, quo velit ambulare; quia ambulatio iudicata est conveniens. Habet ergo se eodem modo in utroque casu, ut sit, vel non sit operatio humana.

Adhuc tamen experientia ipsa testatur, nos diversitatem experiri inter recitationem, v. g. cum sola intentione virtuali in vigilia, & illam, quae fit in somno, vel quam dormientes prosequimur. Videtur autem differentia haec non tam consistere ex parte obiecti, quam ex parte potentiae; nam in utroque casu volumus actum tenuissimum, & confusum illam convenientiam, cuius confusum recordamur. In primo autem casu, quando homo est sui compos, potentia est integra, & soluta; cum tamen in secundo casu potentia non sit integra, & soluta, sed ligata somno, vel ebrietate. In primo ergo casu potentia, licet confusa, & tenuissimo actu, tota tamen cogitat, & vult illud obiectum, non totaliter propter distractionem ad alia, sed tota; in secundo autem casu non est iam tota potentia, quae vult, sed semipotentia, eod quod diminuta & ligata sit ex parte principij somno, vel humore vini praedominantis. Non enim est iam tota anima, seu anima vigilans, quae operatur, sed anima dormiens; obtenebrata, & obsecata; ex qua principij diversitate refunditur in operationem ipsam diversitas illa, quam experimur, & ratione cuius illa prior, & non haec posterior dicitur operatio humana; quia scilicet ad hanc non attendit homo, ut homo, sed homo ligatus, & obsecatus ex parte potentiae, similisque brutis in modo operandi. Potest ergo in primo casu esse operatio humana sine libertate actuali, quando exercetur; quia illa tenuis attentio, quaecumque sit, est animae vigilantis & expeditae: è contra verò in amente, vel ebrio potest fortasse reperiri aliqua libertas actualis in aliqua operatione, quae tamen non sufficit, ut dicatur operatio humana; quia illa non est animae vigilantis, & expeditae, sed consopitae, & ligata, ut dictum est.

Obiici solet iterum, quia in recipiente, sufficit voluntas praeterita, ut valide recipiat sacramentum

105. Obiectioni respondetur.

106. Ostenditur differentia libertatis virtualis in somno, & ex parte somni.

In somno potentia est ligata.

107. Obiectio.

Soluitur.

in fomno, vel ebrietate; ergo etiam in ministro. Respondeo tamen facile negando consequentiam; quia minister, ut diximus, debet operari nomine Christi, & significare per suas actiones, ad quod requiritur illas esse humanas, & procedere humano modo ab intentione humana: recipiens autem nec operatur nomine Christi, nec significat, nec oportet quod agat humano modo, sed quod recipiat; quæ receptio non debet procedere ab intentione, sed ad summum in adultis debet supponere intentionem recipiendi. Qualis verò intentio requiratur in suscipiente, dicemus postea disp. 9. sect. 7.

108.

Inferitur aliquando sacramentum perfici quando minister non est compos sui.

Hinc infero primò, posse aliquando sacramentum perfici, quando minister non est compos sui, v.g. in matrimonio per procuratorem; potest enim contingere, ut quando procurator nomine mandantis consentit, mandans dormiat, vel sit ebrius, & tunc perficitur sacramentum in virtute prioris consensus non retractati, qui tunc virtualiter manet, & influit in consensum à procuratore præstitum: est enim procurator, quasi organum vitale, per quod coniux suum consensum manifestat, sed tale, ut eodem modo operetur, & moueatur ab influxu mandantis, siue mandans nunc vigilet, siue dormiat. Si verò mandans post mandatum incidisset in amentiam, P. Th. Sanchez lib. 2. de matrimonio, disp. 11. num. 12. dicit, validum esse matrimonium, etiam si, quando procurator consentit, mandans sit amens effectus, quia in aliis contractibus ita seruatur; quam sententiam tradit etiam Henriquez lib. 11. num. 4. cap. 4. & Bonacina de matrimonio, q. 2. punct. 5. num. 13. Sed ex aliis contractibus argumentum potius desumi potest contra valorem matrimonij: quia regula generalis est, quod mandatum, sicut expirat morte mandantis, sic etiam expiret mandante facto furioso, vel amente, ut habetur in leg. Qui seruum suum, num. 47. & in leg. si quis alicui 48. ff. de acquirenda hereditate; & obseruat P. Molina tom. 2. de iust. disp. 52. in fine, quia nimirum iam ab eo tempore videtur expirasse voluntas mandantis, cum iam non censeatur capax, celebrandi contractus; quod idem de professione Religiosa facta per procuratorem dicendum videtur casu; quo professurus post datum mandatum incidisset in amentiam: nam regula vniuersalis iuris, quam adduximus, in his potissimum contractibus matrimonij, & professionis locum habere debet. Quare merito matrimonium illud validum non esse, obseruauit etiam Basiliius Pontius de matrim. lib. 2. cap. 15. num. 14. licet rationes ipsius satis efficaces non sint.

Th. Sanchez.

Henriq. Bonacina.

Molina.

Basiliius Pontius.

109.

Inferitur secundò.

Infero secundò, etiam si minister non esset iam sui compos, quando eius vox auditur à suscipiente sacramentum; si tamen erat sui compos, quando eam vocem protulit validum esse sacramentum. Cum enim auditus non percipiat sonum eo instanti, quo fit, sed post aliquam morulam, & tardius quam visus, ut experientia constat; contingere posset, quod intra illud breuissimum tempus minister amitteret vsum rationis, hoc tamen non noceret valori sacramenti; quia tota illa actio, propterea à ministro, fuerat humana; nec debet attendi, quomodo se habeat minister, quando auditur vox, sed solum, quando fit ab ipso. Quæ doctrina in sacramento etiam Matrimonij locum habere potest: nam licet in illo non perficiatur sacramentum, quando coniux profert verba, antequam ab altero coniuge audiantur & percipiantur, eò quod obligatio non oritur ex sola promissione ante sufficientem intimationem, ut alteri nota sit promissio; si tamen contingeret, ut postquam primus coniux consensum præstitit, & expressit, alter suum consensum expri-

meret, & statim amitteret rationis vsum, antequam eius consensus à primo coniuge perciperetur, validum esset sacramentum, & perfectum, cum primò coniux prior verba posterioris, & eius consensus perciperet. Nam licet donatio facta, & per litteras vel nuncium ad donatarium missa potest esse valida, & acceptari etiam si interim donans moriatur, antequam epistola, vel nuncius, ad donatarium perueniat; ut cum multis docet Th. Sanchez lib. 1. de Matrimonio, disp. 6. num. 5. sic promissio coniugis valida esse poterit, & acceptari, licet, antequam percipiat ab altero, amiserit rationis vsum; & tunc perficietur sacramentum, quando iam minister, qui vltima verba protulit, non esset compos sui; quod facilius posset contingere, si mutuos consensus per epistolas sibi inuicem coniuges transmitterent: propterea aliquando fieri posse fatentur Doctores, quos affert, & sequitur idem Sanchez lib. 2. disp. 12.

Th. Sanchez.

110.

Infero tertio, licet ad contrahendam malitiam periurij, blasphemie, &c. non sufficiat voluntas præcedens, si eo tempore, quo proferuntur, non sit homo iam rationis compos; quia eæ actiones debent esse humanæ, ut diximus; alioquin non erunt periuria, blasphemie, aut loquutiones humanæ; alia tamen esse peccata, ad quæ hoc non requiritur, v.g. homicidium, furtum, & similia, atque adeò, ubi hæc essent peccata reseruata, vel haberent censuram annexam, contrahent reseruationem, vel censuram, si fuerint antea præuisa, & volita, etiam si mandentur exequutioni in fomno, vel ebrietate; ut si quis voluntarie se inebriat volens furore vini occidere inimicum, vel eius bona diripere, aut domum comburere. Ratio autem est, quia iustitia, cui ea peccata aduersantur, non solum prohibet occidere, furari, &c. Sed etiam causam apponere, ex qua eiusmodi damna proximo inferantur, atque ideo tam erit contra præceptum iustitiæ ponere tales actiones, quam absque illis ponere effectum ipsum; at verò præceptum religionis, v.g. solum prohibet periurium; non est autem periurium adducere Deum in testem mendacij per verba materialia, sed per verba formalia, quæ sola possunt esse vera adductio Dei in testem mendacij, qualia non sunt verba prolata ab ebrio vel dormiente.

Inferitur tertio, quoniam contrahent malitiam ex voluntate præcedenti.

Ratio est.

quia iustitia non taxat peribet illi, sed etiam causam aliam.

SECTIO VII.

An intentio ministri debeat esse circa materiam determinatam.

Conclusio communis, & certa est affirmatiua, & constat ex verbis formarum: *Ego te baptizo, Ego te absoluo, indulgeat tibi Deus*, &c. quæ non possunt significare, nisi ex intentione loquentis determinentur ad personam determinatam; quod idem apparet in forma Eucharistiæ: *Hoc est Corpus meum*; ubi designantur determinata accidentia panis; & sic de aliis. Hinc oritur questio, an error ministri reddat irritum sacramentum; si, verbi gratia, cogitabat baptizare Petrum, cum esset alius, vel si putabat esse puerum, cum esset puella. Syluester in Summa, verbo Baptismus, 3. quest. 15. cum Hostiensis videtur docere esse inualidum. Alij communiter dicunt, esse validum, & in vniuersum assignant eam regulam, ut quoties error est in substantia, reddatur sacramentum irritum, quando est in circumstantiis vel qualitatibus, sit validum. Contra hanc tamen regulam videtur esse, quod iuxta illam potius dicendus esset inualidus baptisus in prædicto casu; nam persona, quæ baptizatur, vel absoluitur, videtur

111.

Circulatio est affirmatiua.

Quæritur, an

error ministri

reddat sacra-

mentum irri-

tum.

Syluester.

Hostiensis.

Error in

substantia

reddit inua-

lidum, secun-

dum in circum-

stantiis.

Contra hanc

regulam argu-

itur.

tur maximè pertinere ad substantiam, & non ad circumstantias, vel qualitates. Quod magis confirmatur ex sacramento Matrimonij, in quo error circa personam est substantialis, & irritum reddit matrimonium, non solum iure positivo, sed ipso iure naturali, licet error circa qualitates, aut alias circumstantias non reddat illud inualidum: idem ergo dicendum erit de Baptismo, absolutione, & aliis.

P. Valquez *disp. 138. cap. 7. num. 91.* impugnatis aliorum solutionibus, respondet, circumstantiam personæ non esse substantialem in Baptismo, & aliis Sacramentis, præter Matrimonium; nam ad essentiam sacramenti solum requiritur, quod conferatur homini, vel si sint alia à baptismo, quod conferatur homini baptizato; in matrimonio autem error circa personam est substantialis; quia, ut ipse dixerat in 1.2. *disp. 30. cap. 4.* in matrimonio ipsæ personæ contrahentium sunt materia, circa quam versatur contractus.

Hæc tamen responsio, nisi ampliùs explicetur, non videtur satisfacere. Primò, quia in consecratione Eucharistiæ species panis sunt materia, circa quam versatur, & tamen, si ego accipiam vnam hostiam, existimans esse aliam, quam priùs ibi reposueram, adhuc consecratio erit valida. Secundò, Non minùs videtur pertinere ad substantiam personæ, cui confertur absolutio, quàm peccata; nam si non est hæc persona, non erunt hæc peccata, sed alia alterius personæ; ergo si ego erro in persona, erro in peccatis, & per consequens in substantia materiæ. Denique quod dicit, baptismum solum requirere ad suam essentiam, quod conferatur homini, eodem modo videtur procedere in matrimonio, quod ad suam essentiam solum requirit, quod fiat inter marem & foeminam: sicut autem hoc matrimonium in particulari exigit hos coniuges determinatos; sic hic baptismus exigit determinatè hoc subiectum; alioquin enim non esset hæc absolutio, sed alia, & aliud sacramentum, ut constat.

Alij ergo communiter respondent, idem omnino procedere in rigore, formaliter loquendo, in omnibus Sacramentis; in omnibus enim si minister alligat suam intentionem ad talem personam, & tenera fuerit alia, non erit validum sacramentum: de facto tamen id non facit minister, in aliis Sacramentis præter Matrimonium, in quo contrahentes propter magnum onus quod suscipiunt, merito limitant suam intentionem ad talem personam, exciudendo omnes alias; in aliis verò Sacramentis regulariter id non possunt facere, sed debent habere intentionem conferendi sacramentum huic, qui præsens est, quicumque ille sit, nec sine graui causa debent se exponere periculo faciendi sacramentum irritum. Ita Suarez in *presenti disp. 13. sect. 3. in fine*, cum aliis communiter.

Hæc responsio continet veram doctrinam: sed testat difficultas circa id, quod dicitur de matrimonio, quod in eo contrahentes alligant intentionem ad talem personam, ita ut si alia sit, contractus non valet: hoc, inquam, non videtur dicendum etiam in Matrimonio ex eo, quod contractus sit; nam in aliis contractibus humanis non ita alligatur voluntas contrahentium. Alligatur quidem quoad speciem, ita ut si intendas emere oleum, & detur vinum loco olei, contractus sit nullus propter defectum intentionis: si tamen intendis emere mensam, vel vestem, quæ tibi placuit heri, & venditor, qui iam illam distraxerat, ostendat tibi aliam similem, dicens esse illam, adhuc emptio erit valida, & iusta, si sit æquè bona; quia licet non sit eadem, P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

est tamen æquè utilis: ergo similiter, si Titius videt filiam Caij, eam petat in uxorem, quia sibi placuit; Caius verò, qui illam fortasse alteri promiserat, aliam æquè pulchram, & bonam Titio afferat dicens: hanc esse, quam viderat, & petierat, validus erit eodem modo contractus propter eandem rationem, sicut valida esset emptio. Explicatur; quia si emens vestem non limitat suam voluntatē ad hanc numero, sed ad hanc, vel aliā similem; ergo nec qui emit feruum, limitat ad hunc numero, sed ad hunc, vel alium similem, atque ademptio erit valida, licet vnus æquè bonus pro alio supponatur, sicut est valida emptio vestis. Si autem emptio serui est valida, non apparet, cur non sit idem dicendum de matrimonio; cum tam emptio serui, quàm matrimonium habeat pro obiecto personam; & tam sit error circa personam in vno casu, quàm in alio.

Adhuc tamen sustinendum est, matrimonium in eo casu nullum esse: quod quidem in matrimonio provenit ex eo, quod talis contractus sit; imo ex eo quod, contractus sit; nam licet sit aliqua differentia materialis, si tamen formaliter & cum proportionem applicetur regula vniuersalis aliorum contractuum, reperiemus, nihil esse speciale, quoad hoc in matrimonio. Regula enim vniuersalis est, quod quoties datur error in substantia, contractus sit nullus; qualis autem sit error in substantia, pendet ex diuersa natura, & fine vniuersiusque contractus. Qui enim vendit aurichalcum putanti esse verum aurum, non facit validam venditionem, ut habetur in *leg. In venditionibus. ff. de contrahenda emptione*; & ratio est, quia emptor ita alligat suam voluntatem ad emendum aurum, ut nolit quidquam aliud emere, atque idem emptio aurichalci est illi inuoluntaria, quod non ita est, quando loco vnus vestis subrogatur alia similis æquè bona: de hoc enim, cum parum referat ad eius intentum, non videtur curare, nec alligauit voluntatem suam ad illam vestem numero; quorsum enim alligaret, si non curat de illa potius, quàm alia habenda? In matrimonio autem, quælibet variatio vxoris, licet illa physicè loquendo differant solo numero, censetur variatio in specie; quia ad intentum matrimonij, & vitam communem perpetuam, resultat diuersitas maxima ex variatione vxoris; & ideo coniux censetur obligare suam voluntatem ad hanc, quam elegit, multo magis quàm qui emit aurum, alligat voluntatem ad aurum. Nec sufficit, si detur alia vxor æquè bona, quia cum hæc æqualitas non possit certò ab hominibus agnosci & præiudici, & pendeat ex tot circumstantiis, quod placeat coniugi, vel displiceat, merito contrahentes alligant suam voluntatem ad talem personam determinatam; quia nolunt alieno iudicio fidere, sed suo in re tanti momenti. Omnis ergo diuersitas substantialis in eo contractu est inuoluntaria. Imò in venditione serui, vel ancillæ, propter eandem rationem error in persona efficit emptionem inualidam, ut obseruat P. Molina 2. *rom. de iustit. disp. 340. inuoluntaria. num. 21.* quia variatio personæ in hominibus æquiualeat variationi speciei in aliis rebus propter rationem traditam.

Hinc infero primò, in aliis etiam Sacramentis, si constat de alligatione voluntatis ad certam personam, vel materiam, non posse circa aliam habere valorem. Vnde qui vult consecrare hanc hostiam solam, non consecrat alias, licet in altari ab aliquo posite fuerint. In quo tamen aduerte, Antoninum Dianam 1. *rom. Resolut. moral. tractat. 17. resolut. Dian. 19.* proposito hoc dubio, an particule, quas aliquis infcio Sacerdote, apposuit in corporali, maneat consecratæ

116:

In matrimo-
nio id pro-
uenire dici-
mus ex ra-
tione vni-
uersalis.
Regula vni-
uersalis.

117:

Omnia diuer-
sitas substan-
tialis in ma-
trimonio est
involuntaria.
Molina.

117:

Inferitur pri-
mò pro alijs
sacramentis.

M

consecratæ

Did. Nuga.

consecrata, respondere quidem cum communi, & vera Theologorum sententia negatiue: addit tamen, quod Didacus Nugus Dominicanus 3. p. 9. 74. art. 2. diffult. ult. in ea sit sententia, quod illa particula consecrata maneat propter intentionem, quam Sacerdos habere debet consecrandi id, quod coram se habet in altari. Sed reuera Nugus id non dicit: loquitur enim in alio diuerso casu; scilicet quando Sacerdos aliquam hostiam præparauit, postea verò alia à Sacrifica, v. g. vel alio loco illius hostiæ ponitur, in scio Sacerdote, vel sunt duæ loco vnius: in quo casu dicit, illam etiam manere consecratam; quia non ita alligauit Sacerdos intentionem suam ad consecrationem illius hostiæ, quam præparauit, vt excluderet aliam, quam postea in altari acciperet consecrandam: semper enim intendit consecrare id, quod in altari ad hoc inuenit, & accipit consecrandum: quæ doctrina vera est; illa autem, quam ei Auctori tribuit Diana, esset omnifalsa, & improbabilis.

119.
Inferur se-
cundò quid
dicendum sit
de protesta-
tione Episcopi
ante ordina-
tionem.

Infero secundò, quid dicendum sit de protestatione, qua aliqui Episcoporum Officiales solent ante Ordinum collationem publicè protestari, Episcopum non habere intentionem ordinandi eos, qui cum aliquo legitimo impedimento ad Ordines accedunt, v. g. irregulares, aut carentes patrimonio, & beneficio, vel legitimis litteris dimissoriis, &c. Nam si reuera Episcopus habeat talem intentionem, procul dubio qui illis impedimentis fuerint ligati, non recipient verum Ordinem. Aliqui tamen existimant, protestationem illam fieri solum ad terrendum; Episcopum autem habere solum animum ordinandi eum, qui accedit, quicumque ille sit. Ego quidem vsus talis protestationis nullo modo probo, tum quia in ritibus Ecclesiasticis fundamentum non habet: nam licet in Pontificalibus antiquis, & modernis apponatur formula, qua ordinandi moneantur ex parte Episcopi, ne vilius accedat irregularis, absque ætate vel facultate legitima, &c. in nullo tamen Pontificali inuenitur talis protestatio defectu intentionis; quare Officiales Episcopi, dum illam protestationem addunt, id de suo addunt, & non iuxta formulam Pontificali constitutam: tum etiam, quia licet, existente grauissima causa, posset aliquando Episcopus habere intentionem sub conditione, vt fatetur Vasquez *disto cap. 7. num. 86.* de ministro absolutionis, si v. g. aliquis simulans se alium, petat ordinari, cum multum referat, hunc non ordinari: ceterum eiusmodi voluntas conditionata vniuersalis cum omnibus haberi non potest absque grauissimis inconuenientibus propter dubia, quæ inde oriuntur circa valorem Ordinis. Potest enim contingere in primis, quod aliquis tale impedimentum habeat, illudque vel ignoret, vel eius actu non recorderetur: potest item suboriri dubium, an reuera habuerit aliquod ex iis impedimentis: denique, dato, quod illud habuerit, & cognouerit, dubitabit, merito de intentione Episcopi, an fuerit conditionata, vt verba priora sonabant; an absoluta, prout debet esse. Non debet autem res adeo grauis his dubiis exponi. Vnde, si casus accideret, ego Sacerdoti eo modo Ordinato cum tali impedimento consulere, vt, si commodè potest, adeat eundem Episcopum, eiusque intentionem exploret, qualis fuerit. Quod si hoc fieri non possit, recipiat iterum sub conditione Ordinem, ne maneat in illo dubio cum periculo inualiditatis aliorum Sacramentorum, quæ ex Sacerdotio dependent.

Vasquez.

Quid dicendum sit, quando fuerunt due intentiones contrariae, quæ illarum prævalere debeat.

Vult aliquis, v. g. consecrare Eucharistiam, sed vult non offerre sacrificium, quia ex errore putat, in Missa non fieri verum sacrificium. Item vult conferre baptismum à Christo institutum, non tamen quem tribuit Ecclesia Romana: vult contrahere verum matrimonium, non tamen celebrare Sacramentum; quæ etiam sunt voluntates contrariae, si matrimonium inter baptizatos non possit separari à ratione sacramenti. Hæc, & similes voluntates reperiri possunt per accidens propter ignorantiam, errorem, vel obliuionem. Regula communis, & vera Theologorum est, vt voluntas, quæ præualeat ex iis, sortiatu effectum. Nam licet vtraque videatur absoluta, & efficax, re tamè vera altera est minus, altera magis efficax: & absoluta: vult enim absolutè, & omnino dare verum baptismum à Christo institutum; vult omnino consecrare veram Eucharistiam, vult autè non dare baptismum, quem dat Ecclesia Romana, quia putat illum non esse à Christo institutum, alioquin illum etiam dare vult; similiter vult non offerre sacrificium, quia existimat, in Missa non esse sacrificium, alioquin sacrificium etiam vellet, quia nimirum magis vult conficere verum sacramentum Baptismi & Eucharistiæ, quam excludere Baptismum Ecclesiæ Romanæ, vel sacrificium.

Petes, in quo consistat ille modus volendi magis vnum quam aliud; nam singula illæ voluntates secundum se videntur absolutæ, nec vna respicit villo modo ad obiectum alterius, sed singulae habentur seorsim, & sine alterius memoria. Respondeo, à posteriori colligi, & explicari illam diuersitatem per hoc, quod si sciret Eucharistiam non posse separari à sacrificio, non excluderet sacrificium; per hoc enim apparet, affectum diuerso modo tendere ad Eucharistiam, ad exclusionem verò sacrificij solum quatenus putat posse sacrificium separari ab Eucharistia, atque adeo aliquo modo conditionatè. Sic explicat Coninch in præfati q. 64. art. 8. dub. 3. & in simili Lessius *lib. 2. de iustit. c. 40. dub. 10. n. 76.* Re tamen ipsa est modus intrinsecus diuersus, tenens se ex parte ipsius actus voluntatis: nam altera volitio habet in se modum volendi magis vniuersalè, altera magis limitatum, & coarctatum. Quod potest multis exemplis declarari. Primò, si hodie velis sacrum crastinum omnino applicari pro Petro, ita vt hæc applicatio ex nunc præferatur cuilibet ex obliuione huius faciendæ: cras verò applices sacrum pro alio, non censebitur reuocata applicatio hodierna, quia fuit magis vniuersalis, & reuocatoria crastina. Secundò, desumi potest exemplum ex leg. *Si quis, in princ. ff. de legatis 3.* Nam si quis in priori testamento adhibeat clausulam reuocatoria cuiuscumque posterioris, testamentum posterius non erit validum, nisi in eo reuocetur expressè illa clausula prioris testamenti; vt cum communi Doctorum obseruat Molina *tom. 1. de iustit. disp. 153. §. Quod dictum est;* quia nimirum voluntas prior habuit maiorem vniuersalitatem ex parte obiecti, quam posterior. Tertiò, si quis facit votum non vouendi nisi consulto Confessario, & ex nunc vult non vouere validè, nisi ea conditione positâ; postea si immemor huius voluntatis voueat, votum non valet, nisi eo esset affectu, vt etiâ, si recordaretur, vellet valere; vt notat Lessius loco proximè citato; quia nimirum prior voluntas fuit magis vniuersalis. Ex quibus omnibus constat, concurrente

120.

Regula com-
munis pro re-
solutione quo-
stioni.

121.

Offensum
quomodo vna
voluntas sit
magis absolu-
ta quam alia

Coninch.
Lessius.

Confirmatur
multis exem-
plis.

122.

Molina.

occurrente duplici voluntate contraria illam præuolere, quæ explicite, vel implicite continet reuocationem alterius, siue hæc sit prior, siue posterior, siue simul ex ignorantia habeatur. Consistit autem hæc maior vniuersalitas in reflexione quadam formali, vel virtuali, quam vna voluntas habet supra alteram ad reuocandam illam, & non è contrà, vt in exemplis adductis; nam prius testamentum cum reflexione supra posterius reuocauit illud; posterius vero non habuit reflexionem supra reflexionem prioris, ideo non potuit illud reuocare. Sic ergo voluntas faciendi verum sacramentum propter suam maiorem efficaciam, & vniuersalitatem habere videtur reflexionem quamdam virtualem supra alias voluntates contrarias, vt reuocet illas: hoc enim significat ille modus dicendi: *Omnino voloid est*, non obstatibus quibuscumque contrariis. Sicut etiã Summus Pontifex per illum modum loquendi facit reflexionem supra voluntates præteritas, & illas reuocat, aliquando tamen illa voluntas prior fuit magis vniuersalis, & reflexiua reuocãdo omnes futuras generales, & hanc etiã, quare si illa prior reuocãda est, oportet, quòd hæc posterior sit magis vniuersalis, & reflexiua reuocãdo voluntates primas reuocatorias, &c. Hoc ipsũ contingit in nostro modo operãdi per intentiones contrarias, ex quibus illa præuollet, quæ ex fuo modo tenendi explicite, vel implicite sit magis vniuersalis, & reflexiua supra alias.

124. Petes, quid si vtrique voluntas esset æqualis: Respondet, præuollet posterior: nam sicut posterius testamentum semper præuollet priori, etiã, quando fit posterius, non recordetur homo prioris se fecit; sic si heri applicasti sacrum hodiernum pro Petro, & hodie immemor illius voluntatis, applices pro Paulo per voluntatem æquẽ absolutam, & efficacem, videtur præferenda hæc posterior, non enim apparet differentia inter testamentum posterius, & hanc posteriorem applicationem: quod tamen intelligendum est cum limitatione statim apponenda. Denique, si vtrique illa voluntas esset simul, si v.g. propter errorem vellet simul consecrare Eucharistiam, & non offerre sacrificium, & vtrumque æqualiter veller, & æquẽ affectus ad vtrumque, putarem non fieri sacramentum, quia volũtas simul vult ponere aliquid impossibile: quare sicut si cãdẽ intentione vellet illud duo contraria, scilicet consecrare Eucharistiam sine sacrificio, nihil efficeret, quia includeret aliquid impossibile, sic dicendum videtur de volente simul per duplicem voluntatem æqualem. Imò idem etiam videtur dicendum, etiam si voluntas vna esset post aliam, si tamen vtrique influeret in actum: tunc enim non procedit regula supra posita, quòd voluntas posterior præuollet; nam si vtrique facit, quòd nunc exerceã hanc actionem, vtrique est virtualiter præsens, & propter vtriusque finem censetor operari: tunc ergo posterior voluntas præuollet, quando prior solum manebat habitualiter; vt in exemplo applicationis sacri crastini, quæ eras reuocatur per aliam applicationem contrariam æqualem, vt dictum est.

125. Ex doctrina supra tradita inferri potest decisio dubij, de quo non multò ante Romæ controuersum fuit circa dissoluenda, vel retinenda matrimonium Abissinorum, quæ in schismate facta fuerant. Quod quidem libet in exemplum, & applicationem doctrinæ traditæ subicere; quia in hoc exemplo ad praxim reducitur regula illa Theologorum cum omnibus suis circumstantiis.

126. Sciendum ergo est, quòd Æthiopes Abissini inter alios errores, quos retinent circa sacramenta, existimant, licetum esse repudium in certis casibus, ita

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

vt possit dissolui etiam quoad vinculum matrimonium consummatum: imò maiori ex parte quando matrimonium contrahunt, solent dare quosdam fideiussures, ad quos pertineat uxorem, si forte male à viro tractetur, ex vii potestate educere, & alteri viro in matrimonium dare. Hoc supposito, quæritur, an, quando hi reducuntur ad fidem Catholicam, abiurato schismate, & aliis erroribus, cogendi sint redire ad priorem coniugem, à quo iam fortè per diuortium recesserunt, & aliud matrimonium inierunt? Ratio autem dubitandi erat, quia matrimonium essentialiter dicit indissolubilitatem perpetuam attento iure diuino: ergo qui non vult facere contractum indissolubilem, sicut illi non videntur velle, sed contractum, qui certis casibus possit dissolui, non videtur velle facere verum, & legitimum matrimonium, & per consequens non debet cogi ad retinendum illud primum, tanquam verum, & validum coniugium.

Suppono, animum obligandi se ad indissolubilitatem, seu perpetuitatem esse de essentia matrimonij; vt cum communi docet Thom. Sanchez lib. 2. de Matrimonio, disp. 29. n. 1. ex quo bene inferet, non esse matrimonium, si aliquis animum habeat contrahendi non nisi ad tempus. Et ratio clara est, quia, attento iure Diuino, perpetuitas, seu obligatio ad perpetuitatem est de essentia matrimonij; non potest autem aliquis se obligare, nisi velit se obligare; ergo voluntas obligandi se ad perpetuitatem essentialiter requiritur ad matrimonium.

Hoc supposito, dico primò, Quando hi Schismatici contrahunt cum pacto expresse, vt possint vii repudio in casibus sibi permixtis, matrimonium est nullum, & per consequens non debent cogi ad illud obseruandum. Hanc sub his terminis docuit breuiter Sanchez lib. 5. de Matrimonio, disp. 12. cum aliis, quos refert, vbi licet agat de Iudeis, parum refert; quia quod attinet ad hoc, eadem omnino est ratio, quæ solum desumitur ex essentia matrimonij, cui opponitur dissolubilitas illa; & confirmatur ex c. fin. de conditionibus appositis, vbi deciditur, matrimonium esse nullum, si fiat sub conditione, quæ sit contra eius substantiam; vt si dicat, contrahio tecum, donec aliam inueniam ditiozem; & idem est, si dicat, contrahio tecum; si autem dotem non dederis, vel adulterium commiseris, volo te posse relinquere; vt notat bene idem Sanchez d. lib. 5. disp. 9. num. 8. quia licet ista non sit conditio suspensiuus, sed resoluens, eodem modo conditio resoluens vitiat matrimonium, quando est contra ipsius substantiam. Confirmatur, quia non potest esse matrimonium validum, nisi aliquis exterius exprimat verbis vel aliis signis sufficienter consensum internum: in prædicto autem casu nullo modo videtur exterius exprimi consensus ad vinculum perpetuum, cum potius significetur oppositum; ergo non potest esse matrimonium validum.

Dico secundò, si eum animum internum habeat, & eo animo contrahat, vt liceat sibi vii repudio, licet id non deducat in pactum externum matrimonium etiam est nullum. Ita Sanchez d. disp. 12. n. 5. quia si non vult aliter contrahere, nisi dissolubiliter, non habet voluntatem vllam obligandi se ad perpetuitatem, & per consequens deficit voluntas necessaria ad valorem matrimonij.

Hinc infero, quàm plures ex his schismaticis inualide contrahere; quia plures, vt dicunt, deducunt hoc in pactum expresse tempore contrahendi, & habent fideiussorem: alij habebunt ad minus eum animum internum non aliter contrahendi, quod sufficit, quod si hic animus fuit in vtroque coniuge,

Statu quæstionis.

Ratio dubitandi.

127. Supposito. Th. Sanchez. Qui habet tantum animum contrahendi ad tempus, non facit matrimonium.

128. Conclusio prima.

Sanchez. Probatur ratione.

Confirmatur.

129. Conclusio secunda.

130. Inferitur inde schismaticos plures inualide contrahere.

coniuge, ex utriusque confessione constabit sufficienter, ut matrimonium possit declarari nullum etiam in foro externo; ut docet Sanchez lib. 2. disp. 45. n. 12. nisi esset collusionis præsumptio. Si autem fuit in solo vno, sufficit ipsi in foro interno; imò sufficit etiam alteri coniugi, si concurrant rationes probabiles ad existimandum, ipsum non mentiri; ut docet ibidem Sanchez num. 4. & seqq.

131.

Difficultas est, quando coniuges sciebant quidem, licere repudium in sua Republica; sed tamen tempore contractus non addiderunt illam limitationem se non aliter obligandi, nisi sub eo ritu repudij. Et in hoc casu

Conclusio tertia.

Dico tertio, si ea scientia, quam habebant de usu repudij, se habuit antecederet, hoc est, ideo contraxerunt, quia sciebant, licere repudium; & aliter non contraherent, iam videntur se implicite nolle obligare ad perpetuitatem.

132.

Conclusio quarta.

Dico quarto, si contrahentes ignorabant omnino, an vinculum istud esset perpetuum, vel si credebant etiam dissolubile; sed non limitarunt suam intentionem tempore contractus ad eam existimationem, sed habuerunt voluntatem generalem contrahendi matrimonium validum, ita ut illa ignorantia, vel existimatio se habeat concomitanter, cum etiam sine illa æquè contraherent; tunc matrimonium videtur validum & obseruandum.

133.

Probatur primò à posteriori.

1. Cor. 7.

Hoc probatur primò à posteriori, quia in Ecclesia primitiva supponebatur omnino matrimonium contractum inter infideles fuisse validum, & ideo Paulus Apostolus 1. Cor. 7. permittit, & consulit coniugi fidei, ne discedat ab infidei si ab eo permittitur habitare cum illo; ergo supponit, verum fuisse coniugium initum, & tamen scimus licuisse tunc temporis ex legibus Romanis repudium, & fuisse valde usitatum; ergo adhuc illi, qui sciebant, & existimabant permitti repudium, poterant validum matrimonium contrahere; alioqui Paulus non consuleret, ut perseveraret coniux fidelis factus in eo matrimonio. Paulus enim non consulit, ut de nouo contrahat matrimonium, sed ut perseveret in illo; & quidem si matrimonium fuisset ab initio inualidum, non poterat tunc validari sine consensu utriusque coniugis, quo uterque consentiret de nouo ad indissolubilitatem perpetuam; & tamen Paulus absolute consulit coniugi conuerso, quod perseveret quamdiu permittitur ab infidei: nihil addens de revalidando contractu, aut petendo nouo consensu à coniuge infidei; ergo supponit, fuisse ab initio valida illa matrimonia; quia nimirum, licet errarent existimantes, licere repudium, poterat tamen ille error habere se concomitanter ad contractum, & dari consensus sufficiens ex voluntate generali, qua volebant matrimonium facere validum, qualecunque id esset; ergo eodem modo apud Abissinos, non obstante simili errore speculatio circa dissolubilitatem matrimonij, possunt reperiri multa matrimonia valida, & legitima.

134.

Probatur secundò.

Probatur secundò ex c. Gaudemus, versiculo Cui autem, de diuortijs; ubi Pontifex declarat, eum, qui in infidelitate iuxta suum ritum repudiauerat primam uxorem legitimam, & aliam duxerat, cogendum esse post Baptismum redire ad priorem, si ab ea permittatur fideliter, & pie viuere: ergo supponitur fuisse primum matrimonium validum, etiam quando contrahentes sciebant, vel existimabant, licere sibi repudium iuxta ritum, & leges suas: ergo etiam in Abissinis non possumus arguere nullitatem matrimonij præcisè ex eo, quod apud ipsos seruetur ritus, repudij; nulla enim differentia apparet inter ipsos, & illos, de quibus agebat Pontifex in ea Decretali.

Probatur tertio, quia nunc etiam de facto inter nostros Catholicos potest contingere, ut aliquis contrahat matrimonium cum aliqua ignorantia id. Speculatio circa valorem ipsius; forsitan enim aliquis censebit esse veram, vel probabilem doctrinam Caietani, & Catharini, quod matrimonium possit ex causa adulterij dissolui, etiam quoad vinculum, & cum hoc errore speculatio contrahit matrimonium validum & indissolubile; quia error priuatus non tollit, quod habeat aliam voluntatem generalem, & efficacem contrahendi verum, & legitimum matrimonium: per quam vult iam implicite contrahere matrimonium omnino indissolubile, cum hæc indissolubilitas sit de essentia veri matrimonij, quod ipse vult omnino contrahere: ergo similiter Abissini, dum expresse non limitant suam intentionem ad matrimonium dissolubile, sed volunt contrahere verum matrimonium, illud contrahunt, non obstante errore speculatio, quo existimant illud vinculum esse dissolubile; quia ille est tunc error concomitans, & impertinens ad operandum; quæ videtur esse doctrina P. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 6 de voto lib. 1. c. 3. n. 9. ubi dicit, eum, qui vult contrahere matrimonium ignorans vinculum illud esse perpetuum, adhuc contrahere valide, quia habet intentionem generalem faciendi illum contractum eo modo, quo tenetur illum facere, ubi iam implicite vult obligationem, & vinculum perpetuum.

136.

Ex dictis concluditur.

Concludo ergo breuiter ex dictis, errorem illum tunc vitare matrimonij, quando ex illo contrahens limitat suam intentionem, siue per pactum exterius, quo dicit se illa lege contrahere, vel saltem interius nolendo, nisi eo modo, & ritu obligari; ad quod sufficit, vel saltem alterum coniugem limitare suam intentionem, ut matrimonij sit nullum iuxta supradicta. Quod verò error ille est concomitans, nec ideo contrahitur matrimonij, quia existimat ut dissolubile, vel denique contrahens habet voluntatem aliquam generalem efficiendi contractum validum omnibus modis, error erit concomitans, & non vitabit contractum, sed seruandus erit cum priori coniuge. Hæc autem voluntas generalis debet esse actualis, neque enim sufficit, quod homo, si sciret matrimonij esse indissolubile, vellet etiam illud indissolubiler contrahere; quia hæc non est voluntas actualis, sed quæ foret conditionaliter in eo casu, quod non sufficit ad effectum præsentem; ut in simili de voto obseruat bene P. Suarez lib. 1. de voto, c. 12. n. 6. Requiritur ergo voluntas actualis, qua velit contrahere matrimonium validum omnibus modis, & cum omnibus obligationibus illi annexis, quæcunque illæ sint. Hæc voluntas si adit, adest consensus sufficiens, licet ex priuato errore velit retinere ius ad repudium; quia illa prima voluntas, si est efficax, destruit secundam, quæ est minus efficax, & subordinatur illi. Si autem desit illa voluntas generalis, & efficax, tunc secunda voluntas limitat contractum ad matrimonij dissolubile, quod eo ipso est inualidum. Denique in dubio, an aliquis habuerit illam voluntatem efficacem faciendi matrimonium omnino validum, censeo iudicandum in fauorem contractus, ut valeat; quia vnusquisque præsumitur velle exercere contractum validum, nisi oppositum probetur; iuxta communem doctrinam Iuristarum, quod à fortiori habebit locum in causa matrimonij, quæ est magis fauorabilis.

Hic solent etiam aliqui tractare de intentione conditionata, an sufficiat ad valorem sacramenti: placet tamen consilium P. Vasq. in præfati disp. 138. Vasquet. c. 7. n. 84. qui hoc ad materiam de Penitentia relicit, ubi nos etiam eam questionem in ordine ad omnia sacramenta examinabimus.

SECTIO

SECTIO IX.

De obligationibus ministri Sacramentorum.

137. *Prima obligatio est non ministrandi sacramentum absque potestate, & auctoritate sufficienti, hoc est, absque potestate Ordinis requisita ad consecrationem Eucharistie, vel Extremam unctionem, &c. Episcopatus ad conferendum Ordinem sacrum, &c. atque etiam iurisdicção seu auctoritas, quæ aliquando requiritur ad valorem sacramenti, vt in absolutione sacramentali, aliquando ad licitam administrationem, vt in Baptismo, Confirmatione, Extrema unctione, &c. Quæ autem, & qualis sit potestas requisita in quolibet sacramento ad validam, vel licitam administrationem illius, pertinet ad singula sacramenta in particulari.*

138. *Dubitari solet, an possit licite minister cum potestate non certa, sed dubia, vel probabilis, ministrare sacramentum? in quo dux sunt sententiae. Prima negat, id licere; fit enim contra reuerentiam sacramenti, si exponat se minister periculo reddendi illud irritum; nam licet in aliis materiis iudicium probabile sufficiat ad operandum; non tamen in hac, in qua si reuera opinio illa probabilis falsa sit, sacramentum erit re ipsa inualidum: unde nec etiam si opinio illa sit probabilior, possumus illam sequi, sed semper illam quæ tutior est, & non exponit periculo sacramenti valorem. Hanc tenent Petrus de Soto, Suarez, & alij, quos refert Thom. Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 9. num. 35. Secunda sententia affirmat, dum tamen non fiat contra præceptum aliquod Ecclesie præscribentis certum ritum in sacramentis ministrandis, nec ex eo sequatur graue detrimentum illius, cui sacramentum confertur; tunc enim esset peccatum contra charitatem. Ita Valquez in 1. 2. disput. 53. Salon, Sayrus, & alij, quos refert, & sequitur Antoninus Diana in Resolus. moral. tom. 1. tract. de opinione probabilis, resol. 2.*

139. *Ego claritatis gratia distinguendum censo; nam vel sermo est de dubio proprio, quod appellari solet dubium negativum; quando scilicet non est fundamentum ad assensum præbendum alicui parti; vel de dubio probabilis, seu positivo, quando vtrique est fundamentum ad assensum probabilem. De primo casu non loquuntur Doctores; quare videntur omnes supponere, quod tunc non liceat id facere, saltem regulariter loquendo. Ratio autem esse videtur, quia ex ipsa institutione talis sacramenti sequi videtur præceptum non conficiendi illud, nisi cum tali materia, & forma, v. g. & circa tale subiectum, & tali potestate ex parte ministri: requiritur ergo ad licite operandum iudicium aliquod saltem probabile, quo iudicem, hanc esse talem materiam, & hoc esse tale subiectum, & nec esse talem ministrum. Nam sicut, quia datur præceptum naturale non accedendi ad fecundam non suam, requiritur ad copulam licitam, iudicium posituum, quo quis iudicet saltem probabiliter, hanc esse suam, nec potest cum mero dubio accedere: sic cum detur præceptum non baptizandi, v. g. nisi cum aqua naturali (quod idem est de potestate ministri) prærequiritur assensus saltem probabilis, quod hæc sit aqua naturalis, nec poterit quis operari cum mero dubio negatiuo.*

140. *Dixi tamen, saltem regulariter id procedere; quia aliquando propter indigentiam subiecti posset id licite fieri, vt in extrema necessitate, non inuenta aqua certâ, sed liquore aliquo, de quo dubium esset, an esset aqua, nec posset id examinari, pone enim esse locum obscurum, nec odore, aut gustu posse id*

percipi; tunc, inquam, propter necessitatem proximi posset sub conditione baptizari. Ratio autem est, quia cum præceptum illud non baptizandi absque tali materia, oriatur ex reuerentia sacramenti, ne scilicet aliquis velit baptizare, nisi quando saltem probabiliter sperat positum, & indicat ponendum esse verum Baptismum; hinc fit, vt in prædicto casu non obliget tale præceptum, eod, quod summa indigentia proximi, cui aliter subuenire non possumus, præponderat illi reuerentia, & reddit licitam talem operationem propter necessitatem. Sicut licet ad honestatem copula requiratur regulariter iudicium probabile, quod illa femina sit sua, aliquando tamen, orto dubio de valore matrimonij post illud contractum, coniux dubius, licet non possit petere, potest tamen reddere alteri coniugi habenti adhuc bonam fidem circa valorem; vt colligitur ex cap. Inquisitioni, de sententia excommunicationis; quia nimirum præponderat illud aliud inconueniens, & necessitas non priuandi possessorem bonæ fidei absque sufficienti probatione, propter quod sustinetur illa redditio absque iudicio, & assensu vlllo quod illa femina sit vxor viri reddentis.

In secundo autem casu, scilicet, quando est dubium posituum circa potestatem, hoc est, sunt rationes probabiles ex vtraque parte, assentior secundæ sententia, & existimo, seclusis illis duobus casibus ibi exceptis, posse licite sacramentum ministrari; quia sicut in aliis materiis ad operandum honeste sufficit iudicium probabile de honestate obiecti, sic in hac materia videtur sufficere; nam sicut lex dicitur, non ministrandum sacramentum, nisi à legitimo ministro; sic etiam lex naturalis dicitur, non alienandam, vel destruendam rem, nisi à legitimo domino, non esse accipiendam Eucharistiam, nisi in statu gratiæ, & sic de aliis; & tamen qui probabiliter indicat se esse dominum, potest alienare rem, vel illa vti, & qui probabiliter indicat, se esse absolutum, & iustificatum, potest licite accipere Eucharistiam; iam enim indicat se dominum, vel iustum; ergo similiter, qui probabiliter indicat, se esse ministrum legitimum, poterit ministrare sacramentum; iam enim indicat se habere, quod lex exigit ad illud ministrandum. Quando tamen est præceptum Ecclesie obligans ad ritum talem, vel ne fiat sacramentum, nisi à tali ministro, aut quando ex tali sacramento incerto proximus exponitur periculo grauis detrimenti, & aliunde potest illi per sacramentum certum subueniri, tunc non poterit ministrari iuxta opinionem solum probabilem, vt expressè fatetur prædicti Auctores, qui videri possunt. An verò possit Sacerdos audire licite Confessionem cum iurisdicção solum probabili, dicendum erit infra in Tractatu de sacramento Pœnitentiæ.

De statu gratiæ requisito ad actiones sacras exercendas.

Secunda obligatio ministri est, quod sit in statu gratiæ; quoties conficit aliquod sacramentum; circa quam obligationem non conueniunt Doctores. Nam aliqui in primis volunt, non solum peccate mortaliter omnes, qui aliquod sacramentum ministrant in statu peccati, sed etiam qui aliquod munus cuiuscunque Ordinis exercent: unde Acolythi, qui solemniter cereos ferunt in eo statu, peccant mortaliter; quod docuit Philippus Faber de sacramento Ordinis in 4. sent. dist. 24. q. 1. disp. 1. cap. 3. n. 80. & Nauarrus in Manuali cap. 27. num. 163. & de horis Canonici cap. 7. num. 41. qui alios afferunt, & extendunt ad canentem Capitulum, & orationem solemniter in Choro; quia id facit vti Sacerdos.

M 3 Alij

Alter coniugum dubitans de valore matrimonij non potest petere debitum, sed reddere.

141. *Potest licite ministrari sacramentum quando vtrique sunt rationes probabiles.*

Casus in quo non valet sententia.

143.
Caietan.
Diana.

Syluester.
Nauarrus.
Nugnus.
Toletus.

Filliucius.

144.
Medina.
Varia senten-
tia.

145.
Suppositio.

Vasquez.

146.
Assertio.

Probatum.

Vasquez.

Greg. I. X.

147.

Alij dicunt, concionantem in peccato mortali peccare grauitur. Caietan. 2. 2. q. 187. art. 3. & in *presenti quæst. 64. art. 6.* & alij, quos affert Diana 2. tom. *Resolut. moral. tract. 4. de Sacramentis, resolut. 197.* Alij dicunt, Diaconum, & Subdiaconum ministrantes in mortali peccare mortaliter. Ita Syluester, Nauarrus, Nugnus, Toletus, & alij plures, quos affert idem Diana ibi *resol. 195.* Alij hoc limitant ad eum casum, quo frequenter saltem ita ministrarent in statu peccati. Sic docet Filliucius tom. 1. tract. 1. cap. 7. num. 87.

Alij dicunt, Episcopum conficientem Chrisma, aut benedicentem oleum, aut consecrantem, seu benedicentem Ecclesiam in statu peccati, peccare mortaliter. Ita Ioannes Medina *Cod. de Penitentia, tract. 1. q. 6. §. Effer etiam dubium.* Alij hoc solum restringunt ad eos, qui in statu peccati ministrant aliquod Sacramentum; vnde inferunt, Sacerdotem ministrantem Eucharistiam etiam extra Missæ Sacramentum peccare mortaliter. Ita Filliucius, & alij multi, quos congerit idem Diana tom. 1. tract. de celebrat. *Missæ, resolut. 23.* Alij dicunt, conficientem saltem Sacramentum quodlibet in statu peccati, peccare mortaliter: hoc tamen alij communiter limitant ad eum, qui id facit tanquam minister ad id consecratus, non verò laicus, qui baptizat in casu necessitatis, aut contrahit matrimonium, licet hic ex alio capite peccet, quatenus in statu peccati recipit Sacramentum. Quos etiam Auctores affert, & approbat idem Diana tom. 2. tract. 4. de Sacramentis, *resolut. 119.*

Supponendum est, ad ministrandum, vel conficiendum quodlibet Sacramentum præter Eucharistiam, non requiri, vt, qui erat in statu peccati, præmittat Confessionem, sed sufficere contritionem. Hoc contra Marsilium, & Adrianum probat cum communi Theologorum Vasquez in *presenti disp. 136. c. 1. n. 1. & sequentibus*; quia præceptum præmittendi Confessionem ante Communionem est positium, non natura; nec reperitur tale præceptum, Diuinum, vel humanum in ordine ad alia sacramenta suscipienda vel ministranda. Sufficiet ergo vel confiteri, vel conteri disinctum.

Hoc supposito, certa, & communis assertio est, præceptum statum gratiæ in eo saltem, qui ex officio conficit Sacramentum, ad quod specialiter est consecratus minister. Probatum communiter ex multis locis Dionysij, Gelasij, & Gregorij, quæ tamen singula latè perpendit Vasquez loco citato, & faretur, non esse satis efficacia. Ipse verò probat ex c. ult. de temporibus ordinationum; vbi Gregor. I. X. (non S. Gregor. vt falsò citat P. Coninch in *presenti art. 6. dnb. 1. n. 41.*) loquens de Sacerdotibus adulteris, per iuris, homicidis, vel falsi testimonij reis, dicit, nisi ea crimina notoria sint, vel in iudicio comprobata, non posse post penitentiam impedire, ne in suo ordine ministrent. *Quod si non penituerint* (inquit) *monendi sunt, & sub interminatione Diuini iudicii obtestandi, vt in testimonium suæ damnationis in susceptis etiam Ordinibus non ministrent.* Quod idem probat ex capitulo vltimo de cohabitatione Clericorum, vbi idem Pontifex dicit, quemlibet pro quolibet peccato mortali, quoad seipsum, esse suspensum: hoc est, licet alij non debeant eum vitare, ipsum tamen non posse in eo statu ministrare. Sed vterque ille textus pariter probat contra ipsum Vasquez. Loquitur enim non solum de Sacerdotibus, sed de omnibus Clericis expressè; cum tamen ipse Vasq. c. 4. doceat, Diaconum & Subdiaconum in statu peccati ministrantes, & exercentes actus suorum Ordinum, non peccare mortaliter. Omnes ergo debemus explicare illos textus, & dicere, vel non decerni ibi,

quod in singulis actionibus singulorum Ordinum factis in statu peccati sit nouum peccatum mortale, sed quod sit aliquod peccatum, & quidem graue ex genere suo, quod ob timorem iudicii Diuini vitandum sit; saltem, quia qui eiusmodi functiones in eo statu exercent, videntur in testimonium suæ damnationis id facere, hoc est, dam in suo ministerio profitentur sanctitatem, quam debent habere, & non habent, eo ipso testantur se dignos esse condemnationem, sicut reprehendens in alio vitia, quæ in se habet, id videtur facere in testimonium suæ condemnationis, licet in ea reprehensione non peccet: vel fortasse in illis textibus sermonem esse, non de singulis actionibus eorum Ordinum, sed de toto officio, & exercitio, quod totum absque peccato graui esse non poterat; quia iuxta antiquos Canones, qui nunc etiam ex parte obseruantur, ministri saltem Altaris communicabant in Missa solemniter de manu celebrantis; vt ex Canone 9. Apostolorum, & decreto Anaclei Papæ, & multis Auctoribus obseruat Suarez *disp. 69. de Eucharistia, sect. 3. §. Ad secundum*, in quo sensu verum est, quod per quodlibet peccatum mortale suspensæ erant Diaconi etiam, vel Subdiaconi ab exercitio suorum Ordinum, scilicet completo, & integro.

Probari potest etiam ex August. lib. 2. contra Epistolam Parmeniani, cap. 10. post medium; vbi vniuersaliter de omnibus sacramentis, & eorum collatione dicit: Omnia sacramenta, cum ob sint indigne tractantibus, profunt tamen per eos dignè fumentibus. Et ex decretis Nicolai I. in 3. tom. Concil. sit. 1. c. 5. vbi ait, sacramenta non coquinari à malo Sacerdote, & subdit: Idcirco ab eo, qui in iudicio Episcoporum reprobatum, communio percipienda est; quoniam mali bona administrando, se tantummodo ledunt. quæ loca, licet non explicent malitiam peccati mortalis, sed solam malitiam, & culpam, ex hoc tamen inferitur, hanc posse esse culpam grauem, quando materia est grauis, qualis videtur esse collatio sacramentorum, quæ est res omnium sanctissima, & grauisima.

Hinc desumi potest ratio, omittis aliis multis, quas refert, & refellit Vasquez *ubi supra c. 2.* Ratio itaque tota desumi videtur ex gratuitate, & sanctitate illius actionis, qua sacramenta conficiuntur, quam minister operatur in persona ipsius Christi, & quæ mediè operatur sanctitatem, & gratiam habitalem, qua sanctificat eos, quibus sacramenta conferuntur. Cum enim in ordine supernaturali gratia habitualis, qua homo redditur cõsort Diuine naturæ, & filius Dei adoptiuus, ac Princeps hæres beatitudinis æternæ, supremum locum teneat, si vnionem hypostaticam excipias, negari non potest, quod grauisimam contineat indecietiam ad eiusmodi actiones exercendas accedere, qua minister, Dei vices gerens, alios sanctificat, gratos reddit & filios Dei, in sordissimo illo statu peccati, & inimicitia Dei. Sicut si femina aliqua ex Diuino beneficio conceptura in vtero suo Deum hominem, auderet in statu peccati, & inimicitia Dei illum concipere, quis auderet temeritatem illam à culpa graui excusare? Et tamen actio illius terminaretur ad solam humanitatem generandam, non ad vnionem hypostaticam: minister autem sacramenti actione sua terdit ad ipsam filiationem Dei producendam, & ad coniungendas animas strictissimo illo gratiæ, & adoptionis vinculo cum Deo. Vnde verissimum videtur illud, quod ex Dionysio Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia refertur solet: *Omnium diuinorum diuinissimum esse, cooperari Deo in salutem animarum.* Ideo enim Christus concedens hanc potestatem discipulis sanctificandi, & iustificandi animas, dicit verba

100. verba illa Ioann. 20. *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis, &c.* quali necessarium esse significans Spiritum sanctum habitantem in eo, qui alios iustificat, & sanctificat. Quod cum omnibus sacramentis commune sit (omnia siquidem gratiam iustificantem conferunt) in singulis conficiendis oportebit ministrum iustum, & gratum Deo esse, ne sacrosanctæ actioni, quam exercet, iniuria, & irreuerentia irrogetur.

150. Hinc infero primò cum P. Vasquez, doctrinam hanc locum habere in quocumque sacramenti ministro, siue sit ad hoc consecratus, siue non sit: utrumque enim verè sua actione sanctificat animam illius, cui sacramentum confert, & in utroque actio habet æqualem sanctitatem, & æquale fundamentum reuerentiæ. Neque hoc durum fundari debet pro iis, qui matrimonium celebrant: ij enim ex alio etiam capite debent esse in statu gratiæ, quatenus simul sacramentum illud suscipiunt; unde parum grauantur ex eo, quòd dicamus, ex duplici titulo debere esse à peccato immunes, scilicet ut ministros, & suscipientes sacramentum: sicut & Sacerdos, dum celebrat, ex duplici etiam titulo ad id tenetur, scilicet, ut minister conficiens sacramentum in consecratione, & ut suscipiens idem sacramentum in sumpione. Quare de Matrimonio ita sentiunt Vasquez loco citato, Basilus Pontius de *Matrimonio lib. 1. cap. 8. num. 11.* Ledesma de *Matrimonio, quest. 42. art. 3. ad ult. argum.* Navarrus in *cap. 1. §. Sacerdos, num. 10. de Penitent. dist. 6. c. 1. §. alij.*

151. Ab hac tamen communi regula excipio illum, qui vigente necessitate, sacramentum confert, nec potest moraliter in eo necessitatis articulo, & breuissima morula disponere se ad iustificationem per actum contritionis, ne interim moriatur, v. g. infans, qui iam animam agit, absque Baptismo; ut fatetur Vasquez *ubi supra c. 3. n. 40. & sequentibus*; quia cum sacramenta instituta sint in remedium animarum, non videtur irreuerentia, si in extrema illa necessitate, ut subueniatur proximo, ministrantur à peccatore: nam sicut supra dicebamus, posse in eo casu ministrari cum materia, vel potestate dubia, quia præponderat necessitas præsens præcepto non conficiendi cum dubio; sic dicendum videtur, necessitatem illam præponderare præcepto non conficiendi, nisi in statu gratiæ, sic enim videmus, multa fieri circa personam Regis, vel Principis in casu necessitatis, quæ si extra illam necessitatem fierent, grauissimam irreuerentiam continerent. Hæc autem ratio non solum probat de Baptismo, sed etiam de abolutione sacramentali, quæ aliquando potest existimari necessaria homini ad salutem; nec potest se Sacerdos in illa temporis angustia præparare per actum contritionis; & frequentius potest casus in abolutione euenire, quàm in Baptismo.

152. Infero secundò cum multis, quos refert & sequitur idem Vasquez, Diaconum, & Subdiaconum ministrantes in statu peccati (quod idem est à fortiori de Clericis minorum Ordinum) vel Sacerdotem cantantem orationem, aut capitulum solemniter in Choro; aut Episcopum consecrantem Ecclesiam, vel Calices, aut benedicentem Corporalia, & ornamenta sacra; aut concionatorem prædicantem etiam solemniter, non peccare mortaliter; quia licet hæc omnes sint actiones sacræ, atque ideo sit aliqua irreuerentia illas exercere in statu peccati, non tamen tam grauis, ut ad culpam lethalem perueniat. Aliquæ tamen ex ipsis videntur continere culpam saltem venialem, quidquid repugnet P. Vasquez *num. 45.* imò legimus, aliquando grauer Deum punisse eiusmodi audaciam, prout narratur de Diacono, qui

in quadam festiuitate coram Carolo Magno solemniter ministro, postquam præcedenti nocte mulierculæ impudicis amplexibus sedatus fuerat, cum Euangelium cantare præsumeret, & postea manibus impuris mysteriis sacris iuxta sui ministerij ordinem ministrare, dum verba sacra proferret, aranea desuper à laquearibus Oratorij se per filum suum semel, secundò, & tertio super caput eius demittens, tertia demum vice caput oblectum pupugit, ac sine mora miserum extinxit. Cuius pænæ grauitas videtur non solum arguere culpam aliquam, sed grauem etiam in illa actione. Potest tamen dici, in primis Deum sæpè punire culpam non mortalem pænâ aliqua graui temporali: deinde illa potuit esse pænâ peccati præcedentis luxuriæ, quam tamen Deus non intulisset, nisi adiuncta fuisset impudentia illa, per quam saltem demeruit Diaconus remissionem, vel dilationem supplicij, quod iam meruerat.

Obicit Vasquez; quia si illa actio est peccatum veniale, erit contra aliquod præceptum; eo autem ipso erit peccatum mortale; nam materia de se grauis est, ut constat in eo, qui suspensus, vel irregularis cantat solemniter Euangelium, qui sine dubio peccat mortaliter. Respondeo tamen, peccati huius malitiam consistere in exercitio actionis sacræ irreuerenti: hæc autem irreuerentia est maior, vel minor, pro maiori, vel minori sanctitate actionis sacræ, quæ exercetur. Potest ergo esse actio aliqua in se grauis, & quæ grauer possit prohiberi per suspensionem, vel irregularitatem; & tamen quæ in ordine ad præceptum naturale supradictum non sit grauis transgressio, quia non habet in se tantam sanctitatem, ut sit grauis irreuerentia eam in peccato exercere. Sicut etiam distractio voluntaria per longum tempus in recitatione Officij non præcepta est solum culpa venialis, quia continet irreuerentiam leuem contra sanctitatem illius actionis orandi, & tamen accedente præcepto, illa distractio sit materia grauis, sufficiens ad peccatum mortale.

Infero tertio, non esse peccatum mortale, si Parochus in statu peccati assistat matrimonio; ipse enim non conficit illud sacramentum, sed assistit tamquam testis publicus essentialiter requisitus, ut contrahentes possint valide conficere sacramentum. Sic etiam videtur non esse peccatum mortale, si Sacerdos Eucharistiam aliis ministrat: ita Vasquez *num. 38.* cum aliis multis, quos refert, & sequitur Diana *tom. 1. tract. de celebr. Miss. resol. 23.* Quia tunc Sacerdos non conficit sacramentum, nec sanctificat, aut dat gratiam, sed applicat localiter sacramentum, quod solum dat gratiam eodem prorsus modo, quo eam daret, si applicatum fuisset à laico, vel ab amiente; aut, si ipsemet laicus illud acciperet de altari: & licet actio illa porrigendi sacramentum sit aliquo modo sancta, & exigit aliquo modo sanctitatem ministri, non tamen ita grauer, ut actio, qua conficitur sacramentum, per quam minister sanctificat, & causat gratiam, ut dictum est.

Infero quarto, Episcopum consecrantem Christum, & benedicentem oleum infirmorum in statu peccati, peccare mortaliter. Hoc est contra Vasquez *cap. 4. num. 48.* qui eodem modo loquitur de consecratione Ecclesiæ, ac de consecratione Christum. Ego tamen iuxta supra dicta magnum delictum inuenio, nam consecratio Ecclesiæ, vel aræ, aut calicis (& idem est de benedictione Corporalium, vestium sacrarum, &c.) non sunt actiones verè sacramentales, quibus vilo modo conficiatur sacramentum, quales sunt consecratio christum, & benedictio olei; per quas licet non perficiantur sacramenta

menta Confirmationis, vel Extremæ-vnctionis; incipiunt tamen fieri per illas. Suppono enim, materiam Confirmationis esse chrismam ab Episcopo consecratam, & materiam Extremæ-vnctionis esse oleum benedictum: ipsa ergo consecratio, vel benedictio constituit materiam illam in ratione materiæ; atque adeo, sicut forma aquæ constituit aquam in ratione materiæ Baptismi, sic consecratio illa constituit materiam illorum sacramentorum in ratione materiæ validæ. Sicut ergo consecratio Eucharistiæ requirit in omnium sententia statum gratiæ, quando fit, licet tunc non applicetur sacramentum, quia nimirum tunc Sacerdos ponit materiam proximam sacramenti Eucharistiæ; quæ postea, quando applicatur, dat gratiam; sic videtur dicendum de consecratione Chrismatis, per quam Episcopus ponit materiam sacramenti, quæ postea dat gratiam. Nam si res attentè consideretur, postea non datur gratia solum intuitu verborum, vel actionis Episcopi, aut Presbyteri vngentis, sed etiam intuitu Chrismatis, vel olei, ut benedicti ab Episcopo, atque adeo intuitu benedictionis præteritæ; ergo illa actio Episcopi benedicens partialiter concurret ad gratiam, quæ nunc non datur intuitu solum olei secundum se, sed olei ut benedicti, hoc est, olei, & benedictionis: ergo Episcopus benedicens non minus sua actione concurret ad sanctificationem eorum, qui vnguntur, quam Episcopus, vel Presbyter vngens; atque ideo non minus requiritur gratia in illo, quam in his, sed eò magis, quò illa vnica actio benedictionis est causa vniuersalior extendens se ad sanctificationem plurius; cum hæc actio vngendi non se extendat nisi ad sanctificationem vnius in particulari.

Probatur à
pari.

157.
An sacerdos
debeat esse in
gratia nò mo-
do quòdo ab-
soluit sed etiã
cum audit
peccata.

Diana.
Ludouicus
de Ponte.

158.
Sententia
Austoris.

Hentiq.
Diana.

Infero quintò, quid dicendum sit de Sacerdote audiente Confessionem, an scilicet debeat esse in gratia, solum quando absoluit, an etiam dum audit peccata: Videtur enim vtroque tempore requiri statum gratiæ, quia vtrique est actio sacramentalis, cum non minus Sacerdos consecratur ad audiendâ Confessionem, quam ad absoluendum: vtrumque enim facit ut iudex, & audire, & iudicare, & sacramentum non solum fit, quòdo proferatur absolutio, sed etiam quando fit confessio, quæ est pars intrinseca sacramenti; ergo sacerdos audiendo peccata ponit aliquam partem sacramenti. Et confirmatur, quia si illa auditio non esset actio sacerdotis, ut sacerdos est, posset aliquis Diaconus audire confessionem, & eadem die accepto sacerdotio, dare absolutionem illi poenitenti absque vlla prorsus confessione noua, aut repetitione peccatorum illorum: quod tamen nemo concedet; quia nimirum auditio etiam, ut sit valida, requirit potestatem sacerdotis audientis. Ideo hanc sententiam docent aliqui, quos affert Diana tom. 1. tract. de Circumstantiis aggrauantibus, resolut. 47. quibus addi potest P. Ludouicus de Ponte tom. 4. de Christiana perfectione, tract. 5. cap. 3.

Verius tamen existimo, non esse peccatum mortale audire præcisè confessionem in peccato, dummodo quis habeat propositum confitendi, vel habendi actum contritionis, antequam proferat verba absolutionis; ut docet Henriquez lib. 6. cap. 18. num. 6. in Glossa littera V. & Diana loco citato, qui id probat ex eo, quòd tunc sacerdos non administrat sacramentum, sed solum quando absoluit. Verùm de hoc ipso reddenda est ratio; nam aduersarij dicunt sacramentum non solum administrari, quando proferitur forma, sed etiam quando apponitur materia, ut constat in Baptismo, Vnctione, & aliis: quæ non solum ministrantur, quando proferuntur verba, sed etiam quando fit ablutio, vnctio, &c. ergo in sacramento Poenitentiae idem dicendum erit.

Ratio ergo à priori, ex qua oritur discrimen ab aliis sacramentis, hæc esse videtur, quòd sacerdos audiendo confessionem, non agit, sed habet se passiuè; cuius signum est, quòd etiam si sacerdos præter intentionem audiret peccata alicuius subitò accusantis se apud ipsum, & petentis absolutionem, posset proculdubio illum absolueri; auditio ergo, licet sit aliquo modo actus iudicialis, latè sumpto nomine actus, non est actio tamen strictè Confessarij, sed effectus actionis poenitentis terminata ad Confessarium iudicem, qui habet se passiuè, & ideo non prærequiritur intentio Confessarij, sed poenitentis, cuius est illa actio; & propter eandem rationem non requiritur status gratiæ in sacerdote, quia tunc non agit, sed patitur à poenitente, ut possit postea agere, & absolueri ipsum. Ex quo patet responsio ad argumentum supra adductum pro contraria sententia. Fatemur enim, requiri potestatem in Confessario, ut auditio illa sit valida, & pars sacramenti Poenitentiae; quia debet confessio fieri iudici, & ab eo audiri: hoc tamen non probat, illam esse actionem iudicis, per quam sacerdos agit, & operetur gratiam. Sicut etiam nunc ut sacramentum Matrimonij sit validum, debet fieri apud Parochum, vel eius locum habentem; ipse tamen Parochus non agit, aut operatur gratiam illius sacramenti, sed habet se passiuè, ut testis audiens consensum vtriusque coniugis, qui non erit validus, nisi exprimat apud Parochum. Sic confessio non erit valida, nisi fiat apud iudicem: iudex tamen non agit, nec operatur gratiam, quatenus audit, sed quatenus operatur proferens sententiam absolutionis.

Magis dubitari potest, an debeat sacerdos esse in statu gratiæ tunc etiam, cum imponit poenitentiam sacramentalem, sed satisfactionem: tunc enim iam incipit proferre sententiam, & agere ut iudex, ac ponere partem aliquam illius sacramenti. Et quidem, si vera esset sententia, quæ docet poenitentiam, seu satisfactionem etiam sacramentalem, quando impletur, operari ex opere operato non solum remissionem poenæ temporalis, sed etiam augmentum gratiæ habitualis; consequenter dicerem, illa verba Sacerdotis imponentis poenitentiam concurrere ad conficiendum sacramentum in ratione sanctificationis, & producentis gratiam, atque ideo requirere in ministro statum gratiæ, ut debite proferantur, nec posse absque graui culpa proferri in statu peccati. Si verò supponatur, satisfactionem sacramentalem conferre ex opere operato solum ad remissionem poenæ temporalis, non ad augmentum gratiæ, tunc probabilior esset pars opposita: non enim manet illa actio tam sancta, & excellens, sicut sunt actiones aliæ, quibus confertur gratia habitualis, licet ponat aliquam partem integram sacramenti: quare sicut Pontifex vel Episcopus concedens Indulgentiam, non debet sub culpa mortali esse prius in statu gratiæ, quia per illam actionem, & concessionem solum liberat à reatu poenæ; sic de Sacerdote, quando imponit satisfactionem in sacramento Poenitentiae, videtur dicendum propter eandem rationem. Quæ autem ex illis duabus sententiis verior sit, dicemus agentes de satisfactione sacramentali.

Infero sextò, Sacerdotem celebrantem in peccato mortali, non satisfacere dicendo in Confessione, se accepisse sacramentum in statu peccati: habet enim illud peccatum non quidem tres malitias, ut volunt aliqui relati à Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missæ, resolut. 24. nec solum vnam, ut ipse cum aliis insinuat, sed duas; alterâ suscipiendi sacramentum, alterâ conficiendi, in statu peccati; in quibus includitur malitia offerendi, cum oblatio non distinguatur

159.
Ratio à pri-
ori.

160.
Dubium.

161.
Sacerdos celebrans in peccato mortali non satisfaciendo se accepisse sacramentum in statu peccati.

à consecratione & sumptione, vt suppono. Oportet ergo explicare vtramque illam malitiam, dicendo, se celebrasse Missam in statu peccati. An verò audiens in peccato plures confessiones successiue vnā post aliam, committat plura peccata, ita vt debeat explicare, se audisse tot confessiones; an verò sufficiat dicere, se ministrasse illud sacramentum in statu peccati, pertinet ad quæstionem de vnitate, & distinctione numerica peccatorum. Videri potest idem Diana plures sententias referens tom. 1. tract. de circumstantiis aggravantibus, resol. 43.

Tertia obligatio ministri est, non mutandi formam, aut materiam debitam sacramenti, de qua diximus sufficienter supra disp. 2. sect. ult. vbi vidimus, quæ mutatio esset substantialis, quæ solum accidentalis; & quomodo possit in tali mutatione interuenire peccatum graue, &c.

SECTIO X.

De obligatione Ministri non ministrandi Sacramentum indigno; vbi peculiariter de peccatore occulto in publico petente.

162. **N**omine indigni non intelligimus eum, qui non est capax sacramenti: nam huic certum est, nullo casu posse conferri; v.g. ordinate non baptizatum, vel absolute non dispositum. Hoc enim esset, sicut si aliquis consecrare vellet in aqua loco vini; vel baptizare cum oleo loco aquæ, quod semper est intrinsecè malum. Nunc ergo per indignum solum intelligimus eum, qui recipit quidem verum sacramentum, sed non gratiam sacramenti. Quæstio hæc tractari solet inferius de sacramento Eucharistiæ, an peccatori publico, vel occulto danda sit, vel neganda Eucharistia in publico, vel in occulto. Sed re vera communis est difficultas de omnibus sacramentis; quare magis opportunum videtur, si in hoc loco de omnibus semel examinetur.

163. **S**upponenda sunt aliqua facilia. Primum est, ministrum, quando saltem commodè potest, debere vitare peccatum indignæ sumptionis, atque ideo vitare, quod alius indignè accipiat sacramentum. Hæc enim est lex generalis, qua obligamur ad vitanda, & impedienda peccata proximorum, si commodè possumus. Hæc autem obligatio præcisâ non virget ad impediendum, ne ille alius impediat sacramentum cum indignitate materiali; vt cum inuincibiliter ignorat, se esse indignum, vel se peccare accipiendo sacramentum in eo statu: tunc enim non est periculum peccati in accipiente, quod me obliget ad impediendum illud. Dixi tamen, hanc obligationem præcisâ ad hoc non sufficere: aliu de enim poterit esse obligatio id procurandi, scilicet ex eo, quod debeat minister ob reuerentiam sacramenti illud non conferre subiecto incapaci fructus ipsius sacramenti, vt statim dicemus.

164. **S**ecundò ergo supponimus, ministros sacramentorum regulariter, & per se loquendo, obligari ad non ministrandum indignis. Ita Suarez cum aliis in præsentis disp. 18. sect. 2. quia cum sint dispensatores sacramentorum, eo ipso debent procurare, vt fideliter, & iuxta eorum exigentiam dispensentur. Exigunt autem sacramenta non frustrari, nec defraudari suo effectu, atque adeò non suscipi ab iis, qui non possunt consequi gratiam sacramentalem. Dixi tamen, per se, & regulariter, quia de sacramento Matrimonij est specialis difficultas inferius tractanda; & quæ per accidens aliquando excusatur minister dando sacramentum indigno propter ne-

cessitatem, vel alias rationes statim explicandas.

165. **T**ertio supponimus, numquam licere ministro inuitare, aut suadere alicui positivè, vt accipiat sacramentum, quando is absque nouo peccato id accipere non potest: hoc enim esset directè inuitare, & mouere ad peccandum, quod numquam licet. Obiici solet, Christum inuitasse omnes Apostolos ad Eucharistiam accipiendum verbis illis: *Accipite, & comedite. Bibite ex eo omnes*; inter quos erat Iudas in statu peccati. Varias solutiones affert Suarez disp. 67. de Eucharistia. sect. 1. quæ adhiberi solent, quæ omnes difficiles sunt. Facilius dici potest, Christum non inuitasse Iudam ad actionem aliquam, quam ille absque peccato facere non poterat, sed ad actionem ex se bonam, & quam ipse Iudas tunc bene exercere poterat disponendo se per veram penitentiam, & dolorem de peccato: tunc enim nondum instituto sacramento Penitentiae, non prærequirebatur alia dispositio ad Eucharistiam, nisi interna penitentia. Non ergo obstat factum illud Christi doctrinæ nostræ, quod nunquam liceat inuitare ad recipiendum sacramentum, quod hic, & nunc absque nouo peccato recipere non potest ille, quem inuitamus.

166. **H**is suppositis, multa sunt dubia, & difficilia. Primum est, vtrum publico peccatori petenti sacramentum negandum, vel conferendum sit? Hoc dubium tractari solet de sacramento Eucharistiæ cum S. Thoma infra quæst. 80. art. 6. vbi communis sententia Theologorum omnium docet, esse negandum, siue publicè petat, siue secretò. Tunc enim potissimum procedit præceptum Christi Matth. 7. *Nolite sanctum dare canibus*; & reuerentia circa sacramentum, ac debitum fideliter, & prudenter ministrandi hoc exigit, cum absque noua infamia illius publici peccatoris possit minister consulere reuerentiae, ac fini ipsius sacramenti. Testimonia Conciliorum, & Patrum, quæ hoc probant, videri possunt apud Suarez loco citato, & aliòs recentiores ibidem. Quis autem sit censendus publicus peccator, explicat latè idem Suarez.

167. **H**æc doctrina, quæ de Eucharistia ab omnibus traditur, eodem modo aliis sacramentis applicari debet, de quibus procedit eadem ratio, & in aliquibus maior: nam absolutio sacramentalis non solum in publico, sed etiam in occulto neganda est indigno, vt constat. Sacramentum etiam Ordinis à fortiori negari debet magis, quàm Eucharistia; nam hoc non est debitum omnibus, sicut Eucharistia, sed datur iis, quos Prælati dignos inveniunt, & eligere volunt: ad quam electionem non solum vti possunt notitia publica, sed etiam secreta, & inquirere occultè de moribus, & vita Ordinandorum: sicut ad alia munera, & officia humana, & politica, quæ minoris momenti sunt, fieri consuevit. In Matrimonio autem, quia irregulare est, alia procedit ratio inferius explicanda.

168. **D**ubitatur secundò, vtrum peccatori occulto publicè petenti conferendum sit, vel negandum sacramentum? Hoc etiam dubium latè tractatur circa sacramentum Eucharistiæ, de quo aliqui dicunt, non posse quidem negari à Parocho, vel eius Vicario, à quo ille alius habet ius petendi, debere tamen negari à non Parocho, qui non habet obligationem ministrandi sacramentum. Ita Angelus verbo *Eucharistia* 3. num. 19. Alij addunt, idem esse quando peteret à Parocho, sed non in tempore, quo Parocho debeat dare Eucharistiam. Affertur Paludanus in 4. d. 9. Durandus, Gabriel, Richardus, Adrian. quodlib. 3. punct. 3. Syluester verbo *Eucharistia* 3. num. 7. particula 1. vbi id refert ex Palud. & non impugnat.

Nauarr. impugnat. Nauarr. in *Manuali*, cap. 21. & aliqui alij. Ceteri tamen absolute & absque distinctione dicunt, cuiusque peccatori occulto petenti publice non esse negandam Eucharistiam; quam etiam sententiam docent Suarez, & Vasquez locis citatis, & alij Recentiores communiter; & colligitur saltem à simili ex Concil. Africano *can.* 99. relato in cap. *placuit* 6. *quest.* 2. ubi præcipitur communicatio cum eo, cum quo Episcopus suus non vult communicare propter delictum sibi soli cognitum.

Rationes re-
sponso. Rationes autem plures afferri solent, quæ difficile id probant. Prima est, quia ex negatione Eucharistiae sequeretur scandalum in populo. Hæc tamen ratio parum probat; quia si nomine *scandali* intelligas verum scandalum, seu occasionem peccandi, hæc certe non oritur ex eo, quod videant alij, hunc expelli ob sua peccata à communione. Si verò eo nomine intelligas admirationem populi, hoc non est tanti faciendum, ut idcirco permitti debeat irreuerentia tanti sacramenti. Adde, posse sæpe obuiari illis scandalis; quo saltem casu deberet sacramentum in publico negari.

169. Secunda ratio est, quia quilibet baptizatus habet
Secunda ra-
tio. ius ad illud sacramentum, quo iure priuari non debet, quamdiu delictum est occultum. Sed contra; quia peccator in statu peccati nullum habet ius ad illud sacramentum; ergo neque ad petendum illud; ergo si ego scio, illum nullum habere ius, non infero iniuriam negando id, ad quod non habet ius.

Suarez. Ideo P. Suarez loco citato *sect.* 4. cum aliis addit, illum, qui est publicus distributor bonorum communium in Republica, non posse in eorum distributione publica uti scientia priuata, sed publica, propter multa, & grauiora inconuenientia, quæ sequerentur, si posset uti scientia priuata; possent enim ministri facile infamare, quos vellent, fingendo eorum delicta; possent fideles formidare, & ob metum illius periculi abstinere ab illa mensa: quare licet peccator non habeat ius ad sacramentum, habet tamen ius, ne repellatur, nisi ob peccatum publicum. Sed illud vniuersale principium, quod hæc ratio assumit, non videtur verum. Nam alij, quibus ex suo munere in Republica incumbit distribuere bona vel officia, ius habent ad repellendos eos, quos ex scientia priuata norunt indignos. Sic Episcopus potest negare ordinationem, vel beneficium ei, quem certo cognoscit indignum, licet ea indignitas antea non esset publica: sibi enim imputet, qui, cum indignus esset, accessit ad petendum.

170. Propter hæc non desunt recentiores aliqui, qui hoc ius agnoscunt etiam in Sacerdote ministrante Eucharistiam, quoties indignitas, licet sit occulta, talis tamen est, de qua Sacerdoti constat per duos, vel tres testes irrefragabiles: tunc enim siue secretò, siue publicè petat peccator, debet Sacerdos negare; is enim semper operatur ut iudex, & minister publicus: quare sicut iudici sufficit notitia talis ad repellendum iniuste petentem rem non suam, sic sufficit Sacerdoti, ut debeat repellere petentem sacramentum indignè, ad quod nullum habet ius. Vnde è contra, licet indignus occultè petat Eucharistiam, Sacerdos non potest occultè eam negare, nisi notitiam talem habeat de delicto per testes irrefragabiles sufficientes ad probationem iuridicam; quia ubicumque Sacerdos ministrat, siue in publico, siue in secreto, semper se gerit ut publicus minister, & iudex, quia ex scientia iuridica potest, & debet procedere, non ex priuata. Denique addunt, hoc debere intelligi de Parocho, vel Viceparocho ministrante ex debito suo. Alij verò ministri non proprij, sed liberi, licet peccatum non sciant notitia illa

iuridica, sed alia quacunque certa, (dum sit extra Confessionem) poterunt, imò & debebunt saltem secretò petenti negare: quod etiam probabile existimant in publico; quia tunc non fit contra ius aliquod petentis, cum non habeat ius petendi, nisi à Parocho, qui ex officio debet ministrare. Deberet tamen Sacerdos, quantum posset, vitare infamiam illius, etiam cum aliquo sui detrimento, v.g. nolendo tunc alicui communionem dare, fingendo se fatigatum, aut occupatum; licet idcirco durior fortasse æstimeretur. Quod si id fieri non posset, neganda esset Eucharistia, licet ex eo infamia petentis sequeretur: magis enim tenetur Sacerdos ad defendendum sacramentum, & eius reuerentiam, quam ad vitandam infamiam iniuste petentis, qui sibi imputet, cum petat indignè.

Hæc sententia procedit quidem consequenter; sed adhuc regula illa, quam statuit, difficilis est, & contra communem Theologorum sensum. Primò, quia si Sacerdos in eo actu debet procedere ut iudex, & per notitiam iuridicam; ergo poterit, & debet inquirere, maxime quando est ratio dubitandi; quod quidem magnam difficultatem, & perplexionem afferret Sacerdoti. Dicunt, non teneri ad hoc; quia cum in eo casu solum agatur de actu possessorio, non est deturbandus aliquis à possessione iuris ad communionem, in qua est, nisi sit plenè conuictus, sed contra; quia de hoc ipso deberet inquirere, an hic sit in possessione illius iuris. Supponimus enim, per peccatum deperit de statu petendi Eucharistiam; idem ergo est dubitare de statu peccati, & dubitare an perdidit possessionem illius iuris petendi; quare si est iudex, debet inquirere saltem de possessione illius iuris.

Secundò sequitur ex illa regula; si Sacerdos certò scit, aliquem dignum esse, debere tamen negare etiam in publico, vel occulto Eucharistiam, si duo, vel tres falsi testes asserunt de illo aliquid delictum occultum: magis enim debet sequi notitiam illam iuridicam, si operatur ut iudex, quam propriam. Vnde tertio sequitur, si ex duobus testibus notum sit Sacerdoti delictum in alio regno, vel prouincia ab hoc homine patratum, licet id in hoc loco sit omnino occultum, debere negare communionem petenti; iam enim habet notitiam iuridicam sufficientem ad iudicandum: quæ tamen omnia sunt contra communem sensum Theologorum, ut constat.

P. Vasquez *disp.* 209 de *Eucharistia*, cap. 3. rationem huius communis doctrinæ explicat ex eo, quod sacramentum institutum sit in vilitatem hominum; atque ideo præferenda est vilitas fumentis, & conseruatio eius famæ obligationi religionis de dignè tractando sacramento: sicut supra diximus, posse aliquem licet in casu necessitatis baptizare infantem moribundum in statu peccati, quia non censetur indignè ministrare sacramentum ob instantem necessitatem paruuli periclitantis, in cuius remedium Baptismus institutus est à Christo. Quamuis ergo maius sit religionis præceptum, quam iustitiæ, & ideo videretur minor ratio habenda de fama proximi conseruanda, quam de tractando indignè sacramento: illa tamen regula hic non habet locum, quia re vera non concurrunt duo præcepta, sed vnum solum de non infamando proximo: Præceptum enim religionis non est non dandi sacramentum indigno, sed solum non dandi indigno absque iusta necessitate, qualis interuenit in hoc casu.

Hæc ratio, nisi magis explicetur, adhuc videtur relinquere rem difficilem. Primò, quia si ego sciam aliquem petere Eucharistiam ad conculcandum illud

171.
Regula illa
recentiorum
difficilis est.

172.

173.
Vasquez.

174.

Hæc ratio re-
linquit adu-
rem diffi-
lem.

illud sacramentum, non possum etiam in publico ministrare; & licet sacramentum institutum sit in utilitatem hominum; debeo tamen præferre reuerentiam sacramenti famæ petentis, & non curare de infamia illius, dum sacramenti reuerentiam defendam: ergo & in nostro casu debeo præferre reuerentiam sacramenti, quod indignè tractatur ab indignè petente, licet id fieri non possit absque iactura famæ; vel reddenda est alia ratio magis specialis, cur vilitas petentis in hoc casu præferenda sit.

175. *175. Sic satis-
cit id quod
dicebat Vaf-
quez.* Similiter non videtur satisfacere id, quod dicebat P. Vasquez, in hoc casu non concurrere duo præcepta, eò quod præceptum religionis non sit vniuersale non dandi indigno, sed non dandi absque necessitate rationabili: hoc, inquam, non satisfacit, quia ea ratione dici potest, nunquam posse concurrere duo præcepta duarum virtutum. Nam si in aliquo casu id posset fieri, maximè in illo, quem ipse ibi affert, cum aliquis dubitat de matrimonio cum aliqua à se inito, an validum sit, quo casu debet petenti reddere debitum coniugale: concurrunt enim duo præcepta; alterum castitatis, non accedendi ad non suam; alterum iustitiæ, non lædendi ius alterius petentis, quod suum est: quæ iustitiæ virtus, quia dignior est, præferri debet præcepto ex castitate: utrumque tamen præceptum videtur tunc concurrere. Cæterum neque in eo casu videntur magis concurrere præcepta illa, quàm in nostro: nam sicut in nostro dicit P. Vasquez, non concurrere præceptum religionis, quia hoc non est vniuersale non ministrandi vnquam sacramentum indigno, sed solum non ministrandi absque urgente causa, & necessitate, &c. sic in illo alio casu dici potest, non concurrere præceptum castitatis; hoc enim non est vniuersale nunquam accedendi ad illam, quam non scit esse suam, sed solum est non accedendi, nisi urgeat ratio fortior propter periculum lædendi ius alienum: certum enim est, quod virtus castitatis non obligat in illo casu, & per consequens, quod eius præceptum non erat vniuersale ad omnes casus, sed limitatum, ita vt non comprehenderet illum; ergo tunc non magis concurrat præceptum castitatis, quàm in nostro casu concurrat præceptum religionis.

176. *176. Hæc ratio
ratio de sum-
ma ex obli-
gatione non
lædendi fa-
mam, omnium
est optima, &
melius expli-
catur.* Ego quidem fateor, nullam esse meliorem rationem huius communis doctrinæ, quàm illam, quæ delimitur ex obligatione non lædendi famam proximi, cuius delictum occultum est; sed hæc ratio videtur magis explicanda, vt vim aliquam habeat. Et quidem prius dicemus, quomodo conducat ad ministrandum sacramentum Eucharistiæ, de quo, vt diximus, solet communiter disputari; postea videbimus, an eadem doctrina in cæteris sacramentis locum habeat. Præcipua autem difficultas oritur ex supra adducto exemplo, quando scio intentionem secretam alicuius petentis in publico Eucharistiam, ad conculcandam, & comburendam illam; in quo casu etiam cum eius infamia possum, & debeo negare sacramentum: cur ergo idem non dicitur, quando scio indignitatem secretam illius, qui publicè petit, cum non sit minùs indecens mittere sacramentum illud in cor sordidum, & peccatis pollutum, quàm in sterquilinum vel ignem? Confirmari potest, quia ad tuendam vitam, vel famam innocentis, possum aperire crimen occultum volentis illi inferre iniuriam, quando alio modo non possum illam iniuriam impedire; ergo à fortiori ad tuendum honorem, & cultum Eucharistiæ, cuius iniuriam alio modo impedire non possum, licebit repellere volentem indignè sumere, etiam cum eius infamia.

Pro huius difficultatis solutione aduertendum est, legem charitatis erga Deum, vel religionis, seu reuerentiæ erga ipsum aliquando quidem obligare specialiter ad tuendum honorem illius; tunc scilicet, quando ex facto alicuius patitur detrimentum notabile; vt si aliquis, v.g. publicè irrideat, & blasphemet contra Christianam religionem, atque ea de causa apud auditores detrimentum notabile subeat, ac contemptui subiaceat Diuina fides, cuiusque cultus: tunc enim pro viribus debet vnusquisque Dei causam suscipere, cuiusque honorem tueri ex obligatione charitatis, & religionis. Hæc tamen obligatio non inuenitur, quoties aliquod peccatum mortale ab alio committitur; tum quia non omne peccatum mortale fortasse continet iniuriam, & contumeliam grauem Dei, licet semper habeat rationem offensæ grauis, vt notauimus *tom. præcedenti de Incarnat. disp. 3. sect. 7.* tum etiam, quia licet aliquibus peccatis grauius peccetur contra Dei reuerentiam, non tamen est tam irreuerentia positua, vt ita dicam, quàm negatiua, seu defectus reuerentiæ debita; in quo est magna differentia: aliud enim est, non exhibere totum cultum debitum alicui; aliud verò posituè illi contumeliam inferre. Per illud prius non reddimus, quod debemus: per hoc posterius auferimus, quod ille habet; volumus enim inhonorare, seu tollere honorem, quem habebat. Certum autem est, maximam esse differentiam in materia iustitiæ inter eum, qui non soluit quod debet, & eum, qui posituè vult auferre quod habet: illum enim primum non possum auctoritate priuata compellere per vim ad soluendum; hunc verò secundum possum vi repellere, etiam si opus fuerit aliquando vulnerando, vel occidendo. Grauior ergo multò est inhonoratio positua, quàm negatiua, seu quæ non exhibet totum honorem debitum: grauius offendit Regem, qui ei alapam daret, quàm qui non genuflexus, sed solum stans salutaret: hic enim non inhonoraret posituè, sed non honoraret quantum deberet; ille verò posituè inhonoraret, & contumelia grauissima afficeret. Fateor quidem, posse aliquando illas easdem actiones negatiuas exerceri, & assumi ad posituè inhonorandum, & ad contumeliam; vt cum quis ex indultia non aperit caput, vel titulum inferiorem tribuit, aut verbis communibus salutatur eum, cui superiorem titulum, vel aliis verbis salutationem debuisset, & hoc ad inhonorandum illum: hæc enim tunc esset inhonoratio positua: quando tamen hæ actiones non fiunt ad hunc finem, tunc non sunt inhonoratio positua, sed negatiua; quæ licet sit iniuria, est tamen inferioris rationis, vt diximus.

Ratio autem à priori est, quia sicut actio externa cultus, & honoris habet hoc ex voluntate interna, qua volumus per illam actionem significare nostram summisionem internam, vt diximus *tom. de Incarnatione* agentes de essentia adorationis: sic actio externa inhonorandi debet procedere ex voluntate interna significandi contemptum internum; aut certe debet esse actio ex se ordinata ad hoc significandum, vt sit saltem inhonoratio positua externa. Hinc fit, vt alapa, vel conculcatio sit inhonoratio positua, quia significant contemptum internum: negatio autem totius honoris debiti non semper significat contemptum; imò si aliquem honorem exhibemus, significamus summisionem internam, non tamen significamus totam summisionem, quam deberemus significare; & in hoc consistit iniuria, quod non exhibeamus tantam significationem summisionis, quantam deberemus exhibere; aliquando verò illam negationem assumi-

177.
*Pro solutione
aduertiendum.*

*Alia est ip-
sæ reuerentiæ
positiua, alia
negatiua.*

178.
*Ratio à prio-
ri.*

mus

mus ad significandum contemptum; vt quando salutamus verbis communibus personam superiorem ad ostendendos nos ei æquales; & tunc illa actio non solum habet malitiam negationis honoris debiti, sed etiam inhonoratōis positivæ, per quam intendimus lædere honorem illius.

179.
Hinc iam
colligitur re-
sponso.

Hinc iam ad nostrum propositum apparet differentia inter illum, qui peteret Eucharistiam ad conculcandum, & illum, qui solum peteret indignè: illa enim prior esset inhonoratio positivæ; qua ille positivè veller auferre honorem sacramenti, atque adeo debet repelli etiam cum infamia, tamquam iniustus aggressor; qui autem petit indignè, non vult positivè inhonorare, sed potius exhibere actionem cultus, & honoris: nam ipsa sumptione religiosa significat summisionem internam, & colit sacramentum: peccat quidem, quia non exhibet tantum cultum, quantum deberet, nempe dignè sumendo: hæc tamen magis est negatio honoris debiti, quam inhonoratio: sicut qui ponit Eucharistiam in capsula chartacea, vel in linteo, aut corporali fordido, non est contumeliosus positivè, sicut qui proiceret in lutum, vel conculcasset, licet peccet non reddendo totum cultum debitum tanto sacramento. Non ergo mirum, quod hic non sit repellendus, quando petit indignè, cum infamia publica; hic enim non aggreditur ad lædendum, & auferendum honorem, licet peccet non soluendo totum honorem, quem debet. Aliud fortasse esset, si veller indignè sumere ad inhonorandum positivè sacramentum, & significandum contemptum per illam indignam sumptionem: tunc enim iam videretur similis ei, qui acciperet ad conculcandum, vel proiciendum in ignem; atque ideo posset fortasse repelli etiam cum infamia: hoc tamen iam esset aliud casus diversus à nostro, in quo solum agimus de peccatore occulto indignè sumente, absque eo, quod interueniat aliud peccatum inhonoratōis positivæ.

SECTIO XI.

*Obiectiones contra superiorem doctrinam, &
alia dubia circa idem sacramentum
Eucharistie.*

180.
Obiectio pri-
ma.

Sanchez.

Responsio.

Tunc enim
nec est causa
determinans,
sed ita indif-
ferens, ut pos-
sit non sequi
peccatum al-
terius, etiam
posita hac co-
operatione.

Obiici solet præterea contra eandem conclusionem, quia tunc Sacerdos cooperatur peccato sumentis indignè Eucharistiam: numquam verò licitum est cooperari peccato alterius. Variæ solutiones huic argumento reddi solent; de quo multa videri possunt apud Thomam Sanchez lib. 9. de *Maurim. disp. 6. n. 1.* & sequentibus; quibus omisissis, quia non videntur omnino satisfacere. Respondeo, ex hoc capite non peccare ministrum in casu nostro; quia nec est causa peccati alieni, nec propriè cooperatur illi. Ad hoc enim requiritur, quod vel sit causa determinans, vt qui suadet, petit, imperat; quæ omnia tendunt determinatè ad illam actionem, quæ hic & nunc absque peccato fieri non potest, & ideo qui eo modo concurrat, dicitur causa peccati alieni; vel certè requiritur, quod ex modo, quo præstat concursus, non habeat indifferentiam, sed concurrat determinatè ad talem actionem, quæ hic, & nunc absque peccato alterius fieri non possit; ita vt non possit poni cooperatio huius, quin sequatur peccatum alterius. Ideo enim Deus concurrrens ad omnes actiones humanas non est causa peccati, nec cooperatur peccato, quia concursus ille, prout præstat, & offertur à Deo, est omnino indifferens, nec inferitur omnino peccatum hominis ex hac voluntate, qua Deus concurrat; posset enim stante illa volun-

tate Dei, non sequi peccatum, sed alia actio bona hominis, vt suo loco videbimus.

In nostro ergo casu Sacerdos neutro modo concurrat: non enim suadet, petit, vel imperat. Deinde nec concurrat, aut cooperatur ex se ad actionem malam: totum enim, quod Sacerdos ex se facit, non est tale, vt non possit esse hic, & nunc absque peccato alterius, vel vt ex eo sequatur necessariò peccatum alterius. Nam actio Sacerdotis vel supponit iam positam malitiam totam ex parte petentis Eucharistiam; vel non supponit eam totam, sed partem, & alia pars subsequitur. Et quidem illius malitiæ, quæ iam supponitur, non est causa Sacerdos, vt constat, cum illa iam sit posita independentè ab ipso: illius verò malitiæ, quæ postea subsequitur, neque etiam est causa; quia hæc ita sequitur, vt posita adhuc actione Sacerdotis, possit illa non sequi. Pro cuius explicatione distinguamus clariùs malitiam, & culpam indignè communicantis; quæ partim consistit in petitione indigna, in accessu ad altare, in præparatione, & promptitudine, quam ostendit ad accipiendum sacramentum; & totum hoc non pendet à sacerdote, vt constat. Postea verò subsequitur sumptio indigna, qua aperit os, & deglutit Eucharistiam; & hæc etiam non sequuntur necessariò ex actione sacerdotis: nam licet Sacerdos offerat Eucharistiam, non cogit ad aperiendum os; potest enim ipse recedere; item, licet Sacerdos ponat Eucharistiam in ore, potest ipse conscius suæ indignitatis non deglutire, sed aperire suam conscientiam sacerdoti. Quod si non potest hæc tunc facere propter infamiam, iam sequitur, illas actiones excusari à peccato in ipso sumente, & per consequens multo minùs sacerdotem concurrentem aliquo modo ad illas, esse causam peccati, cum ex se solum concurrat ad actiones hic, & nunc licitas iam ipsi petenti propter periculum infamiæ: non ergo cooperatur determinatè ad culpam, & peccatum petentis, sed semper ad actionem licitam, vel certè tali modo, vt ex sua cooperatione non sequatur necessariò actio peccaminosa in petente; sed contingenter ex noua culpa petentis, cuius Sacerdos non est causa determinata.

Hoc eodem modo excusandas existimo à cooperatione illicita eas actiones, quas assert Thomas Sanchez loco citato, scilicet coniugem reddentem debitum coniugale coniugi petenti obstricto voto castitatis, ratione cuius non potest absque peccato exigere; item debitorem reddentem mutuam pecuniam creditori exigenti, qui tamen vouerat priùs Deo, eam pecuniam ampliùs non repetere, aut recipere, atque adeo peccanti in ipsa petitione, & acceptance pecuniæ. Hi, inquam, & alij similes non videntur excusandi ratione solius necessitatis, qua adstringuntur ad reddendum, vel soluendum debitum: nulla enim necessitas potest reddere licitum id, quod est intrinsecè malum; quale est cooperari determinatè ad peccatum, velle peccatum, esse causam peccati. Sed hi omnes excusantur modo suprà explicato; quatenus ex se non causant, nec cooperantur determinatè ad peccatum, nec faciunt quidquam, ex quo necessariò sequatur peccatum. Nam malitiam petitionis iam supponunt positam; illam autem, quæ postea subsequitur in receptione debiti, non inferunt necessariò: debitor enim soluens pecuniam, ex se non obligat creditorem ad eam accipiendam, nec ponit aliquid, ex quo necessariò sequatur, quod creditor eam accipiat; nam postquam debitor eam soluit, potest creditor nolle eam accipere. Quod idem de actione coniugis reddentis debitum coniugale

181.

Tota hæc re-
sponso explicat-
ur.

182.

Quæ actio
affertur à co-
operatione
licita etiam
modo excu-
sentur.

Sanchez.

183.

Sed

arguitur

ex

184.

Responsio.

coniugale dici potest; nam quæcumque illa actio sit, non est causa voluntatis antecedentis, qua coniux malè petiit debitum: voluntatis verò consequentis, qua postquam videt alterum annuere, & velle reddere, vult etiam accipere, non est causa determinatè, & necessariò eam inferens, cum possit tunc coniux à suo malo proposito desistere; quod si non potest desistere, iam non erit peccaminosa illa prosequutio, saltem malitia noua, sed denominatiue, & in causa, ad quam non est peccatum cooperari, dum non sit cooperatio ad malitiam; sic enim Deus, postquam videt voluntatem hominis furandi, causat, & vult determinatè actionem externam, quæ necessariò oritur ex tali voluntate interna. Nulla ergo est malitia in coniuge malè petente; ad quam determinatè concurrat coniux reddens: nam omnis malitia petentis, vt diximus, vel est antecedens, vel consequens redditionem; antecedens autem non potest dependere à redditione; consequentem verò non infert necessariò voluntas reddendi, sed indifferenter: Concomitans denique esse non potest; quia malitia est in actu interno voluntatis, ad quem non potest reddens concurrere concomitanter, licet concurrat ad externum; ergo tota malitia petentis vel est antecedens, vel si est consequens, non sequitur necessariò ex voluntate reddentis; & hæc videtur esse planior via ad excusandam malitiam reddentis in eiusmodi casibus; sicut & in casu nostro sacerdotis dantis Eucharistiam indignè petenti. Fatemur ergo, cooperationem ad peccatum habentem necessitatem connexam cum peccato alterius, vel ex intentione cooperantis tendentem ad eum finem, nunquam posse esse licitam; sicut neque etiam suasionem, consilium, imperium, &c. Ea enim non esset permissio peccati, neque ille diceretur solum permissiue se habere, sed causare & cooperari in toto rigore. Actiones verò, quæ ex se non inferunt malitiam alterius, nec ad hoc tendunt, non semper sunt illicitæ, sed aliquando erunt licitæ, vt apparet in Christiano remigante sub pirata Turca contra alios Christianos, cum actionem multi excusant propter indifferetiam, quam ex se habet, quod sufficit, vt in tali necessitate licita sit; quos refert & sequitur Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 7. num. 18. vbi alia plura exempla adducit de iis, qui aliquando excusantur ob aliqualem indifferetiam cooperationis.

Sanchez.

183.

Sed contra
regitur ex
exemplo.

184.

ad iustitiam.

Sed contra vrgeri potest ex alio exemplo; nam volenti se occidere, vel aliquem alium, non possum ego licitè reddere gladium suum apud me depositum, licet illa redditio ex se indifferens sit; sed debeo negare gladium, & hoc modo impedire illud damnum: maius autem detrimentum sibi infert indignè recipiens Eucharistiam, quam auferens sibi vitam temporalem: ergo debeo negare Eucharistiam ad impediendum illud damnum, etiam cum eius infamia, sicut deberem negare gladium, etiam cum eius infamia. Huic argumento multæ sunt solutiones, quas Suarez, & alij tradunt, & latè refert, & refellit Vasquez loco citato, c. 4. qui tandem discrimen reducit ad hoc, quod præceptum de seruanda vita alterius obligat magis, quam obligatio conferuandæ famam, vel reddendi gladium; at verò præceptum non ministrandi sacramentum indigno, non obligat cum iactura famæ, cum non sit præceptum absolutum, sed limitatum, scilicet, nisi aliqua rationabilis causa prospiciendi, & consulendi famæ proximi excuset, vt dixerat c. præcedenti; quam responsionem nos etiam suprà impugnavimus.

Ad obiectionem ergo respondeo, in primis posse etiam aliquando reddi gladium volenti se, vel alium

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

occidere, quando scilicet absque grauissimo detrimento negari non potest, vt cum aliis docet Thom. Sanchez ubi suprà d. n. 18. Minor tamen causa sufficit ad dandum sacramentum peccatori occulto publicè petenti. Ratio autem discriminis defumitur ex doctrina generali, quam latè cum aliis probat idem Sanchez ibi n. 12. scilicet obligationem non ponendi actionem indifferentem, ex qua sequatur peccatum alienum, non esse æqualem in omnibus materiis, sed mensurandam ex multis capitibus & circumstantiis; inter quas consideratur spes vtilitatis proximi ex negatione nostra rei indifferentis, quæ quidem in casu nostro ferè nulla est, vel tenuissima, tum quia ille, qui paratus est ad suscipiendum sacramentum indignè, tantum abest, quod ex correctione nostra cum infamia publica meliorabitur, vt potius credibile sit, illum, quantum est de se, permanfurum in affectu malo interno, & insuper irritatum, & exasperatum correctione & infamia, in alia peccata odij, & vindictæ prolapsurum: tum etiam, quia licet quodlibet peccatum mortale, imò & quodlibet veniale in ordine ad ipsum, qui illud committit, sit magis vitandum, quam quodlibet aliud damnum; in ordine tamen ad permittentem non est tanta obligatio non permittendi, seu impediendi peccatum aliquod veniale proximi, quanta impediendi cuiuslibet alterius damni temporalis maximi; quia cum certum sit, illum hominem alia peccata venialia commissurum, non tanti facimus, quod inter alia committat etiam hoc vnum, quod in tanta multitudine pro nihilo reputatur. Quod idem cum proportionem de aliqua duratione maiori peccati moralis dicendum est. Cum enim scimus, aliquem per horam durare in affectu peccati mortalis, non tanti æstimamus, quod permittatur durare vltèrius per vnum instans, vt propter illam durationem impediendam debeamus facere, quæ faceremus ad impediendam eius mortem temporalem. Minoris enim sunt ea mala, quæ simul cum aliis multis eiusdem generis adueniunt, vt si aliquis exigit à te suum gladium, quo Petro vel sibi ipsi decem vulnera infligat, quem si non dederis, habebit statim alium, quo infliget nouem vulnera, certè propter illud vnum vulnus decimum vitandum non debes cum graui inconuenienti gladium negare. Cum ergo in nostro casu peccator habeat affectum illum malum toto tempore antecedenti, non debet Sacerdos negare Eucharistiam ad impediendam malitiam illam pro morula illa exigua temporis restantis cum tanto detrimento infamæ, & aliis periculis. Fateor, si damnum esset irreparabile, sicut in morte, vt si necessaria esset infamia illa ad impediendam eius damnationem æternam, tunc non deberet haberi ratio infamæ, sed neganda esset Eucharistia etiam in publico; quia tunc fortiores rationes vrgerent, quam in negatione gladij cum infamia ad impediendam mortem temporalem, vt constat. De facto tamen, cum non præuideatur tale detrimentum, imò nec maius ferè periculum damnationis, quam prius, non potest Sacerdos assumere medium illud infamæ ad impediendum illud detrimentum spirituale, vt diximus.

185.

Instantia.

Dices; imò nec posset, etiam si sequeretur detrimentum damnationis æternæ. Nam sicut non possum alicui auferre vitam, vel abscondere membrum præcisè, vt vitam eius damnationem æternam; sic nec potero auferre illi positivè famam ob eundem finem; tam enim est cõtra iustitiam auferre famam, quam vitam, vel membra. Adde, si aliquis sciret ex reuelatione Petri damnandum, si sit diues, non ideo posset furari, vel auferre ei inuito diuitias ad impediendum illud detrimentum spirituale; ergo minus

N

liceret

liceret auferre famam inuito, quæ maius bonum est, quam diuitia multa.

186.
Diluitur.

Respondeo negando consequentiam. Ratio discriminis est, quod qui auferit famam in nostro casu, non se habet sicut qui auferit positivè pecunias, sed sicut qui pecunias apud se depositas non custodit. Habemus enim delicta aliorum occulta, quasi deposita in nostra scientia, quæ custodire debemus, ne proximus amittat suam famam: depositarius autem cum gravi detrimento non debet servare depositum, sed potest illud à se proicere: sic possumus aliquando delictum occultum proximi manifestare ad vitandum detrimento: sic potest aliquis reuelare delictum occultum alicuius ad vitanda gravissima tormenta, quibus ab eo extorquetur; vt observavit benè Lessius lib. 2. de iustit. cap. 11. dub. 8. quia non obligatur ad custodiendum depositum cum tanto detrimento. Non ergo est aliquis ita plenè dominus suæ famæ, sicut suæ pecuniæ: famam enim solum habet apud alios, qui sunt quasi custodes illius, atque adeò possunt ex gravi causa eam non servare: pecuniam verò habet apud se, quam nemo ab ipso inuito positivè potest auferre. In nostro autem casu non debet Sacerdos cum tanto detrimento certissimæ damnationis illius, qui petit sacramentum, custodire eius famam, quæ non est tam plenè sub dominio nostro, cum possint sapè ex rationabili causa manifestari delicta nostra occulta ad vitandum damnum magnum publicum vel privatum.

187.
Obiectio.

Vltimò obijci solet contra conclusionem, quia posset Sacerdos absque detrimento famæ negare Eucharistiam in publico peccatori occulto, scilicet dando illi hostiam non consecratam loco consecratæ, quo pacto & famam alienam, & reverentiam debitam sacramento servaret. Aliqui dicunt id fieri posse, confcio ipso qui accipit: alij autem omnes negant; quia daretur occasio idololatriæ populo. P. Vasquez loco citato, cap. 4. num. 41. hanc rationem reiicit, quia reuera tunc omnes adorarent verum Deum, & verum Christum, quem apprehenderent ibi latere, licet re ipsa non lateret. Sed hanc sententiam rejicimus agentes de adoratione Eucharistiæ tomo præcedenti de Incarnat. disp. 37. sect. 3. vbi probavimus, verè adorari, quidquid est, quod latet sub illis speciebus, quæ ostenduntur, atque ideo verè committi idololatriam materiale, licet inculpabilem propter ignorantiam eorū, qui adorant, & propter illud periculum idololatriæ non posse exhiberi, vel ostendi hostiā non consecratam pro consecrata.

188.

Aliqui volunt, huic periculo posse iri obuiam, si Sacerdos ostendat quidem adorandam hostiam consecratam, sed simul cum ea habeat aliam non consecratam à tergo, quam solam det peccatori confcio prius, & consentienti ad servandam eius famam. Sed hoc etiam communiter reiicitur. Primò, quia vix vnquam potest id pactum fieri cum peccatore. Secundo, quia neque hoc modo vitatur periculum idololatriæ; nam in ipsomet actu sumendi hostiam, aliqui adorabunt illam hostiam, quam sumit peccator, etiam si non videant illam. Tertiò, quia ipsemet actus sumendi illam reverenter, est actus religiosus, & cultus quidem externus, qui non solet nec debet exhiberi nisi veræ Eucharistiæ; quare erit quædam adoratio & reverentia saltem externa, quam sumens exhibet exterius illi hostiæ, quam sumit; & Sacerdos etiam, dum eam religiosè ministrat, videtur saltem exterius exhibere illi cultum sacrum debitum veræ Eucharistiæ, quæ etiam actiones externæ reverentiæ, & cultus circa hostiam non consecratam vitari debent. Vnde videtur applicari posse ad hunc casum id, quod in alio simili dixit Innocentius III.

Innoc. III.

de quodam Sacerdote, qui celebrabat absque intentione consecrandi, eò quod esset in statu peccati, de quo tamen dixi in cap. de homine. de celebratione Missarum, gravius peccasse, quam si in peccato verè celebrasset, & concludit: *Falsa sunt abijcienda remedia, quæ veris sunt periculis graviora.* Gravius enim est peccatum idololatriæ, etiam externæ, & fictæ, quam indigna sumptionis; quia hæc, vt diximus, est solum irreuerentia negativa, quatenus non exhibetur totus cultus debitus sacramento, sed partialis.

Hinc iam dubitatur tertio de eodem sacramento Eucharistiæ, an peccatori occulto petenti in occulto dandum sit? Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 6. dicit negari non posse à proprio Pastore petenti in Paschate, vel in necessitate, in qua habet ius petendi; quia nemo iure suo privati debet absque sufficienti probatione, & notorietate delicti. Vnde aliqui Recentiores eandem sententiam amplectuntur, quoties Parochus, qui de iure hic, & nunc debet ministrare, non habet saltem sufficientem probationem plenam delicti. Alij tamen Theologi communiter dicunt, negandam esse Eucharistiam in occulto; quos sequitur Suarez loco citato, sect. 3. & Vasquez c. 3. & colligitur ex Concilio Valensi can. 7. relato in cap. Si tamen 6. q. 2. Ratio autem est, quia si in publico non negatur peccatori occulto, solum est, vt vitetur infamia; ergo in occulto, vbi ea ratio omnino cessat, neque est periculum infamiæ, negandū est sacramentum; ad hoc enim obligat lex vniuersalis non conferendi indignis sacramenta, nisi rationabilis necessitas aliud exigit. Neque obstat ius petentis, quia ille, dum est in peccato, nullū habet ius ad hoc sacramentum; & licet in publico habeat ius ad suam famam retinendam, in occulto tamen hæc ratio omnino cessat.

Obijciunt aliqui, Sacerdos in huius sacramenti administratione est minister publicus, vbiunque illud ministrat; ergo debet procedere vt iudex, qui quidem non potest operari nisi ex scientia iuridica, qualis est, quæ habetur per probationem plenam. Respondeo, Sacerdotem in hoc sacramento ministrando non esse iudicem, sed pastorem; aliquin deberet inquire de dignitate petentis, vt supra notauimus; & deberet excludere etiam in occulto, quem scit dignum; si tamen duo, vel tres falsi testes dicunt esse indignum, & alia eiusmodi. Est quidem minister publicus, hoc est, publicè institutus; non tamen publicus, id est, ordine publico procedens: sicut & in sacramento Pœnitentiæ est quidem minister publicus, id est, publica auctoritate institutus, & designatus; non tamen publicè procedens, sed secretò, & ex notitia secreta, licet sit iudex. Multò magis in sacramento Eucharistiæ, in quo non est iudex, vt dixi, sed Pastor distribuens pascum omnibus petentibus, quæ non est actio iudicialis, sed gubernatiua: gubernator autem, & pastor in suo munere non debet semper procedere ex scientia iuridica, sed ex æquo, & bono, prout pater procedit in gubernandis filiis, & paterfamilias in regenda familia. Secundo obijci potest, quia vxor potest reddere debitum coniugale in occulto viro petenti, & peccanti in ipsa petitione propter votum castitatis, quod habet; ergo & Sacerdos poterit ministrare Eucharistiam petenti in occulto, & peccanti in ipsa petitione propter indignitatem. Respondeo negando consequentiam; hæc enim obligatio in Sacerdote non oritur solum ex debito non cooperandi peccato alterius, (quoad hoc enim posset fortasse aliqua rationabili causa excusari) sed ex debito non ministrandi sacramentum indignis; sed cum debita reverentia; quam obligationem vxor non habet in reddendo debito coniugali, vt constat.

Duo

191. Duo supersunt dubia. Primum est, an ex scientia peccati habita in Confessione sacramentali possit, vel debeat Sacerdos negare Eucharistiam, quando nullus adest testis, nec est aliud periculum revelationis. Aliqui enim affirmant, alij negant. Sed id pertinet omnino ad questionem de sigillo Confessionis inferius tractandam, ubi id definiemus. Secundum dubium est, quis censendus sit peccator occultus, vel manifestus, & publicus, vt in publico possit, vel non possit ei negari Eucharistia. Sed cum tota illa obligatio dandi in publico peccatori occulto, oriatur ex debito non infamandi illum; questio erit generalis, quando crimen alicuius dicitur occultum vel publicum, vt non possimus, vel possumus hic absque peccato illud dicere aliis; de quo tractari solet communiter in materia de Iustitia, & Iure; nec habet hic specialē difficultatem, licet plures in materia de Eucharistia etiam illam soleant examinare.

SECTIO XII.

Quid circa hoc dicendum sit de aliis
Sacramentis.

192. **R**estat iam ex dictis de sacramento Eucharistiae doctrinam ad reliqua sacramenta derivare. Non est autem sermo de Matrimonio, de quo postea seorsim dicemus. Reliqua ergo sacramenta non sunt omnia eiusdem rationis, nec quod ad praesens attinet, potest vna, & eadem regula pro illis omnibus assignari. In omnibus quidem procedit doctrina illa communis, quod, quoties commodè possumus, debemus impedire peccatum proximi indigni sumentis sacramentum; hoc tamen debitum commune est aliis materiis, & non multum vigeret ministris sacramentorum. Sapè enim occurrer necessitas, vel incommodum, ratione cuius non obligentur ex hoc capite ad impediendum peccatum alicuius indigni recipientis sacramentum. Diximus autem supra actionem illam ministri habere semper ex se aliquam indifferentiam, ratione cuius non sit minister causa peccati alterius, sed indirecè, & permixtè concurrat ad illud, qui concursus potest ex aliquibus circumstantiis reddi licitus, vt explicuimus. Excipe tamen sacramentum Pœnitentiae, in quo nunquam licet ministro concurrere etiam per cooperationem indifferentem cum eo, qui indignè susciperet; quia dispositio requisita ad dignè recipiendum est etiam pars essentialis ad sacramentum validum, saltem regulariter loquendo; & licet aliquando admittatur sacramentum illud validum, & informe, tunc etiam Sacerdos, cui indignitas constaret, non posset dissimulare; quia cum esset iudex, deberet inquirere, & iudicare de illa dispositione, vt statim dicemus.

193. Loquendo igitur de debito ministri, non præcisè propter cooperationem ad peccatum alterius, sed propter obligationem non conferendi indignis; dicendum erit de aliis sacramentis in particulari. Et in primis minister in sacramento Pœnitentiae habet hoc debitum magis strictum, quam in vilo alio sacramento; tum quia, vt dicebamus, valor sacramenti dependet regulariter à dignitate pœnitentis, qui, si non est dispositus per dolorem debitum, sacramentum erit nullum; tum etiam, quia minister in eo sacramento est iudex, qui debet examinare conscientiam pœnitentis, & eius dignitatem, vel indignitatem, vt debite possit proferre sententiam. Vnde licet possit contingere, vt in aliquo casu detur illud sacramentum validum, & informe, vt dicemus agentes de illo sacramento, tunc scilicet, quando pœnitens habet dolorem alicuius peccati, quod

P. Ionn. de Lugo de Sacramentis.

confiteretur, non tamen omnium, vel aliorum, quorum inuincibiliter oblitus est, & simul habet propositum vniuersale non peccandi; tunc tamen Sacerdos vel nouit illum defectum, vel non nouit: si non nouit, iam non confert sacramentum scienter indigno, sed ei, quem credit esse dignum, & benè dispositum; si verò nouit illum defectum, debet promunere suo reuocare in memoriam pœnitenti tale peccatum, vel interrogare de illo, vt confessio fiat integra; debet denique, si aduertit defectum doloris, excitare, & mouere illum ad dolorem de omnibus peccatis mortalibus, ne proferat sententiam iniustam contra merita causae.

In sacramento Ordinis est etiam maior obligatio ministri non conferendi illud indigno, quam in aliis, præter Pœnitentiam; quia ad alia sacramenta omnes habent, regulariter loquendo, ius, & possunt ea petere, quasi debita sibi à Pastore. At verò ad Ordinem non habent tale ius; neque enim quisquam sumit sibi honorem sacerdotij, nisi qui vocatur, tanquam Aaron. Vnde Prælati Ecclesiae ex officio suo debent inquirere de meritis, & dignitate eorum, quos volunt ordinare, sicut & de dignitate eorum, quos ad beneficia, & alia munera Ecclesiastica eligunt. Debet itaque Prælati negare Ordinem indigno, siue in occulto, siue in publico petat; quia collatio Ordinis non est merus actus pascendi, sicut alia sacramenta, sed est actio iuridica, vel saltem gubernatoris, & principis, ad quem spectat eligere idoneos ministros; & ad hunc finem potest, & debet inquirere, & si non potest alia via impedire, potest etiam cum infamia repellere indignos, qui sibi debent imputare, cum ingerant se contra publicam vtilitatem in ea munera, & officia, ad quae non sunt idonei. Ad quod videtur attendisse Lucius Papa relatus in cap. *Ad aures*, de temporibus Ordinationum, ubi dicit, Episcopum debere non ordinare Religiosos, eorum Prælati contradicente; & reddit rationem: *Quoniam esse potest, quod Prælati eorum commissa secreta nouerint, ex quibus constat eis, quod salua conscientia nequeunt sublimari.* Negatur ergo Ordo publicè petenti, propter indignitatem secreti cognitam à Prælato. Hoc tamen non procederet, quando subditus peteret publicè ordinari à Prælato debente eum ordinare; tunc enim, si indignitas, vel impedimentum occultum probati non potest, debet Episcopus eum ordinare; quia non potest priuari iure suo absque sufficienti probatione: in quo casu videtur loqui Alexander III. relatus in cap. *Ex tenore*, eodem titulo, de temporibus Ordinationum. ubi de Clerico habente crimen occultum, & remediis aliis tentatis, nolente desistere sic concludit: *Verumtamen, quia peccatum occultum est, si promoueri volueris, eum non debes aliquā ratione prohibere.* ubi Glossa finalis explicat, id procedere, quando Clericus habebat ius petendi Ordines, nempe ratione beneficii, vel dignitatis, quam habet. Et in eodem sensu & casu id affirmant Antoninus 3. parte, tit. 14. cap. 16. §. 11. Antoninus. & Syluester verbo *Ordo*, 1. q. 9. quorum sententiam approbat Thomas Sanchez lib. 3. de *Matrim. disp.* 15. num. 8. & 12. An verò idem dicendum sit de Parocho, vel Ordinario, vel propter impedimentum occultum à se cognitum debeat vel non debeat repellere eos, qui volunt contrahere matrimonium, dicemus postea agentes de Matrimonio.

De aliis sacramentis, scilicet Baptismo, Confirmatione, & Extrema-vnctione, quod ad praesens attinet, credo dicendum sicut de Eucharistia. Ad hæc enim sacramenta habent ius omnes, vt petant ea à Pastore, tanquam pascua sibi debita: vnde non videtur habere maius ius repellendi eos cum infamia

propter

194.
In sacramento
Ordinis quid
dicendum sit.

Antoninus.
Syluester.
Sanchez.

195.
De aliis tri-
bus sacramen-
tis idem di-
cendum est
quod de Eu-
charistia.

propter delictum occultum ab his sacramentis, quàm ab Eucharistia. Verum quidem est, quòd ad ministrandum Baptismum non sufficit, quòd Pastores negatiuè se habeant, non scientes indignitatem petentis; sed requiritur positiuè inquirere, & examinare fidem, & dispositionem illius, qui vult baptizari; neque enim debent absque examine, & tumultuariò introducere in Ecclesiam omnes, qui petunt; atque adeò debent inquirere de dolore peccatorum, per quem disponuntur ad effectum Baptismi. Caterum, si aliquis communiter existimaretur dispositus, & Prælati, à quo iure petitur Baptismus, noster crimen eius occultum, nec posset eum aliis mediis remouere à proposito, non video, cur magis posset eum in publico cum infamia reicere à Baptismo, quàm ab Eucharistia, & aliis sacramentis; eadem enim videtur esse ratio, nec proceditur magis ordine iuridico ad baptizandum, quàm ad conferenda alia sacramenta.

196. Ex dictis inferitur decisio cuiusdam dubioli, quòd esse solet, an hæc malitia ministrantis indigno ita sit diuersa à malitia recipientis indignè, vt Sacerdos ministrans sibi Eucharistiam contrahat duplicem malitiam specie diuersam; alteram ministrantis indigno, alteram recipientis indignè. P. Suarez *dicta disp. 67. sect. 1.* dicit, esse diuersas in specie, atque adeò Sacerdotem etiam extra Missam subimeri tantem Eucharistiam in peccato mortali, duplicem malitiam contrahere specie diuersam explicandam in Confessione, non enim sufficeret dicere, ministrasse indigno, vel solum dicere, communicasse in peccato, sed deberet vtrumque explicare, scilicet se ministrasse indigno sibi: imò in sententia, quæ dicit, peccare mortaliter ministrantem Eucharistiam in peccato mortali; quam tenet idem Suarez in *presenti disp. 18. sect. 3. & 4.* consequenter dicendum est, reperiri ibi tres malitias specie diuersas, scilicet ministrantis indignè, ministrantis indigno, & suscipientis indignè, non tamen oporteret in Confessione explicare illam primam; quia dicendo, se suscepisse à seipso Eucharistiam in statu peccati, explicat satis se illam ministrasse sibi in statu peccati.

197. P. Valquez *dicta disp. 209. de Eucharistia. c. 1.* docet, malitiam ministrantis indigno, & suscipientis indignè, non differre specie; quia vtrique consistit in eo, quòd sacramentum careat suo effectu gratiæ propter obicem suscipientis. Eodem ergo modo peccat suscipiens cum illo obice, & minister cooperans, vt suscipiatur cum tali obice, & impedimento; vnde inferit, etiam si Sacerdos positiuè suaderet, & moueret alium ad suscipiendum indignè, non reperiri ibi aliam malitiam specie diuersam, sed eandem, scilicet cooperationis ad falsam significationem sacramenti, seu quòd illud careat suo effectu. Denique inferit, Sacerdotem de manu sua suscipientem Eucharistiam non contrahere duas malitias specie diuersas in Confessione explicandas, cum tota illa sit malitia eadem priuandi sacramentum suo effectu, vt dictum est.

198. Ego in primis fateor, Sacerdotem suscipientem de manu sua Eucharistiam in peccato, non contrahere tres illas malitias; quia, vt supra diximus, ministrare præcisè Eucharistiam in peccato, non est peccatum mortale; quia non est conficere sacramentum; si tamen esset peccatum, consequenter dicendum esset, in illo casu contrahi duas malitias specie diuersas, scilicet suscipiendi indignè, & ministrandi indignè, quæ sunt omnino diuersæ; nam prior desumitur ex eo, quòd sacramentum priuatur suo effectu; posterior verò non sumitur ex hoc capite: non enim priuatur illo modo Eucharistia suo

effectu, quando Sacerdos peccator eam tribuit alicui iusto; sed sumitur ex irreuerentia contra illud sacramentum, quòd indignè tractatur à sordido, & polluto ministro; quare dum sibi met ministraret, vtramque malitiam contraheret, & deberet in Confessione explicare, si sententia illa vera esset.

Secundò addo, malitiam ministrantis indigno, & malitiam suscipientis indignè esse specie diuersas. Fateor quidem, Sacerdotem ministrantem indigno non contrahere ex hoc præciso capite duas malitias, alteram ex eo quòd cooperetur peccato indignè suscipientis, alteram ex eo, quòd indignè tractet sacramentum, sicut si proiceret illud in locum sordidum; idque bene probat P. Valquez loco citato, quia tota hæc indigna tractatio sacramenti consistit in eo, quòd detur indigno, & accipienti absque fructu; hoc autem non potest præscindere à cooperatione illa ad peccatum suscipientis saltem per se loquendo, nisi alter excusetur per ignorantiam à peccato indignæ susceptionis; ergo illa indigna tractatio sacramenti non est malitia distincta à cooperatione cum peccato alterius, atque ideo non est in ministro duplex malitia, altera indignæ tractationis sacramenti, altera cooperationis ad peccatum alterius.

Addidi tamen, malitiam illam ministrandi indigno differre specie à peccato, & malitia suscipientis indignè; quia licet vna subordinetur alteri, & vtrique desumatur vltimò à falsa significatione sacramenti, quòd priuatur suo effectu; diuerso tamen modo: sicut virtus temperantiæ prohibet esum carniū prohibitum in Quadragesima; diuerso tamen modo obligat me ad abstinendum à carnibus, quàm ad non suadendum alteri esum carniū. Sicut castitas diuerso modo obligat me ad abstinendum ab illicitis, quàm ad non suadenda alteri ea illicita; non enim peccat contra suum votum castitatis, qui alteri suaderet nuptias, vel etiam fornicationem; sicut nec peccat contra suum votum obedientiæ, qui Religioso alter ius Ordinis suaderet non obedire suis Prælati; sed peccarent indirectè contra castitatem vel obedientiam. Non est ergo peccatum eiusdem speciei intemperantia in se, & cooperari ad intemperantiam alterius. In materia quidem iustitiæ cooperatio participat eandem malitiam directam iniustitiæ, quia iustitia obligat me ad non lædendum ius alterius; ille autem habet ius contra me, ne ego furer, & ne sim causa furti contra ipsum; vnde in vtroque casu teneor ad restitutionem, & pecco peccato iniustitiæ directo; in temperantia verò, & aliis similibus non procedit ea ratio, & ideo videntur differre specie cooperatio præcisæ, vel suasio à peccatis directis contra eam virtutem. Neque enim demones sunt propriè lasciu, gulosi, fornicarij, adulteri, &c. licet suadeant, & cooperentur ad eiusmodi peccata; sicut neque è contra sancti Angeli sunt propriè abstinentes, sobrii, casti, vigilantes, &c. licet suadeant, & moueant nos ad eiusmodi virtutes amplectendas.

Similiter ergo diuersa est malitia suscipientis indignè sacramentum à malitia cooperantis ad susceptionem indignam alterius. Nam diuersa est obligatio, qua vnusquisque debet curare, ne in seipso sacramentum inutile sit, & absque effectu, ab ea, qua debet impedire, ne id in aliis contingat. Nam sicut alia est obligatio, qua debeo curare, ne gratia Dei in me ipso vacua sit, & ne Diuinæ inspirationes in me maneant absque fructu, ab ea, qua debeo impedire hoc ipsum in aliis: sic videtur dicendum de sacramentis, quæ alio titulo debeo curare, ne in me vacua sint, & absque fructu; & alio titulo debeo hoc curare

199.

200.

Malitia ministrandi indignè differt specie à malitia suscipientis indignè.

201.

curare in aliis: alioquin qui in peccato communicat, sufficeret. si in Confessione postea diceret, se fuisse causam, quodd sacramentum ab aliquo indignè susceperetur, nec deberet explicare, se ipsum indignè communicasse: quod (ni fallor) nemo concederet. Sicut non esset eiusdem speciei peccatum ingrati- tudinis aduersus meum benefactorem, cum eo, quod committerem, si alicui auctor essem, ut esset ingratus aduersus suum benefactorem: imò non crederem, satisfactorum in Confessione eum, qui absque causa ministravit sacramentum indigno, si solum diceret: Cooperatus sum ad hoc, ut alius indignè reciperet sacramentum; nam cooperatio illa ministri videtur differre specie à cooperatione alterius propter specialem obligationem, quam mini- ster habet dispensandi prudenter, & fideliter sacra- menta, quæ obligatio ex hoc speciali titulo non est in aliis, qui licet peccarent contra reuerentiam debita sacramento, & ut cooperantes peccato indigne suscipiant, non tamen contra fidelitatem mu- neris sui in administratione debita sacramenti. Por- rò, si minister habet specialem obligationem, quam non habent alij, multò magis specialem titulum, ac obligationem peculiarem habere videtur ipse susci- piens sacramentum, ad quem specialiter pertinet disponere animam suam ad eius effectum multò magis, quam pertineat ad ministrum, & per conse- quens malitia ipsius suscipientis indignè differet specie à malitia cooperantis ad eam susceptionem.

202. Tertiò, & vltimò existimo, Sacerdotem acci- piens de manu sua Eucharistiam in statu pecca- ti, non contrahere quidem malitiam eamdem, quam contrahit, qui ministrat indigno Eucharistiam; con- trahere tamen aliquam malitiam diuersam ab ea, quam contrahit qui merè suscipit indignè. Prima pars probatur, quia quando Sacerdos dat Eucha- ristiam indigno, contrahit etiam malitiam cooperan- tis indignè suscipientis, quam diximus esse diuersam à malitia indignæ susceptionis: hanc autem mali- tiam non contrahit, quando ipse accipit sibi Eucha- ristiam: nam cooperatio semper est in ordine ad alium, cui cooperamur, atque ideo specialis malitia cooperationis consistit in eo, quod aliquis particeps sit peccati alieni, & concurrat ad illud; quare sem- per videtur imbibere scandalum, & causalitatem alieni peccati; Sacerdos autem sumens sibi Eucha- ristiam, nullo modo concurrat ad peccatum alterius, neque ponit scandalum alteri; ergo malitia illa co- operationis, & participationis peccati alieni non inuenitur in eo, qui sibi sumit Eucharistiam. Secun- da verò pars, quod scilicet contrahat aliquam mali- tiam diuersam ab ea, quam contrahit merus susci- piens, probatur ex dictis; quia peccat, non solum contra obligationem dignè suscipiendi, sed etiam contra peculiarem obligationem ministri non dis- tribuendi illud sacramentum, nisi dignis; cum enim accipiat sibi indigno, & ad hoc abutatur potestate, quam habet distribuendi illud sacramentum, peccat contra fidelitatem debitam in suo munere admini- strando. Sicut Pontifex non minùs peccaret contra fidelitatem, & debitum sui officij rectè & fideliter admini- strandi dispensans secum in voto, vel concedens Indul- gentias absque causa sufficienti, quam si dispensa- ret, aut concederet aliis; utique enim est actus in- debite proueniens ex illa potestate, quam habet, & contra debitum sui officij, rectè & fideliter admini- strandi. Similiter ergo Sacerdos, qui ex potestate publica, quam habet circa Eucharistia distributio- nem, illud sacramentum sibi indebitè usurpat, pec- cat contra debitum sui officij, atque adeò contrahit aliquam malitiam, quam non contraheret laicus

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

suscipiens Eucharistiam in statu peccati; & debet itam in Confessione explicare, ac dicere, se accepisse sibi Eucharistiam in statu peccati; si verò id fecit in Missa, debet id explicare, quia alia fuit malitia conficiendi sacramentum in peccato, sufficereque dicere, se in peccato celebrasse: hoc enim modo ex- plicatur triplex illa malitia, conficiendi, sumendi- que sacramentum indignè, & ministrandi indigno.

Dubitari solet vltimò, an hoc præceptum non ministrandi indigno, nisi in certis casibus, sit posi- tium, vel etiam naturale? Aliqui enim volunt, licet quoad eam partem non ministrandi indigno sit na- turale, quoad aliam tamen partem non negandi peccatori occulto in publico, esse positium à Chri- sto Domino propter magna inconuenientia, quæ inde sequerentur. Ita P. Coninch *infra* q. 8. c. art. 6. Coniacti. n. 34. Communis tamen sententia docet, esse natu- rale quoad vtramque partem supposita institutione tali sacramentorum; & rationes suprà adductæ id videntur probare, si aliquid probant. Nam reueren- tia debita sacramentis ex natura sua exigit talem sanctitatem in subiecto, ut non frustrentur, & ca- reant suo fine. Obligatio etiam erga proximi fa- mam exigit, ut quando non infertur positium de- trimentum honori alterius, sed solum interuenit ne- gatio, seu non soluere totum cultum debitum, non liceat reuelare occulta crimina, & infamare, ac vi repellere proximum, ut supra ostensum est. Non est ergo, cur dicamus, Christum alterasse legem natu- ralem in hoc puncto, & dispensasse in cultu, qui ex natura rei debebatur ex præcepto naturali suis sa- cramentis.

SECTIO XIII.

Utrum in Sacramento Matrimonij sit eadem obligatio Parochi, non ministrandi illud indigno.

204. Duplex potest esse quæstio. Prima, an Parochus assistens Matrimonio habeat eandem obliga- tionem non assistendi, quando coniuges indignè suscipiunt illud sacramentum. Secunda, an ipsimet coniuges, qui non solum sunt suscipientes, sed mini- stri illius sacramenti, quod sibi inuicem ministrant, debeant non solum singuli esse in statu gratiæ, ne in- dignè illud suscipiant, & ponant obicè gratiæ sacra- mentali, sed etiam debeant cauere singuli, ne coniux alter sit in peccato; quod si fiant, eum re vera esse in statu peccati, an debeant abstinere, ne ministrant sa- cramentum indigno. De priori itaque quæstione dice- mus hac sectione; de posteriori, sectione sequenti.

Circa primam quæstionem distinguendum est: nam vel indignitas prouenit ex aliquo impedi- mento occulto, quod coniux habeat ad Matrimonium contrahendum, vel ex statu peccati, aut censura, qua prohibeatur in eo statu sacramenta recipere. In pri- mo casu aliqui dicunt, si impedimentum sit oculum, & probari non possit, & matrimonium petatur in publico, nec admoniti velint desistere, debere Parochum assistere. Ita Veracruz, Vega & Barthol. à Ledesma, quos affert Thom. Sanchez *lib. 3. de Ma- trimonio, disp. 15. num. 8.* Ipse tamen *num. 12.* cum com- muni docet, debere Parochum non assistere, sed manifestare rem totam Ordinario, qui iam ex de- nuntiatione Parochi poterit negare matrimonium. Quod si ipse Ordinarius impedimentum occultum sciret, nec posset probare, deberet matrimonium pub- licè petentibus non negare; cum ipse non posset simul esse iudex, & testis. Alij tamen fortasse melius dicunt, Ordinarium etiam debere tunc negare, & denuntiare superiori, v. g. Nuncio Apostolico: imò

N 3 ipse

203.

Præceptum non ministrandi indigno est naturale.

Coniacti.

204.

205.

Quando in- dignitas prouenit ex im- pedimento oc- culto, Pa- rochus debet negare as- sistentiam. Veracruz. Vega. Bartholom. à Ledesma. Sanchez.

ipse solus posset iudex; & testis esse in hac causa, sicut & Parochus est simul accusator, & testis; tam enim videtur esse contra regulam aliorum iudiciorum esse simul accusatorem, & testem, quam esse iudicem, & testem. Ita Coninch *disput. 17. de Matrimon. dub. 7. num. 67.*

Coninch.

206. In secundo autem casu fatentur communiter Theologi, Parochum non posse negare matrimonium in publico propter peccatum illud occultum. Ita Coninch *ubi supra n. 68.* qui nihil dicit, quando esset peccatum publicum. Alij tamen dicunt, posse assistere, etiam quando peccatum esset publicum. Ita Ioannes Præpositus *in 3. p. q. 7. de impedimentis Matrimon. dub. 24.* & Paulus Layman *tom. 1. lib. 5. tract. 10. p. 2. c. 4.* Unde & posse assistere matrimonio inter hereticos, vel excommunicatos non denunciatos, nec Clerici percussores notorios. Reddunt autem rationem; quia Parochus non est minister sacramenti huius, sed testis assistens. Quid autem dicendum sit de coniuge ipso, qui est minister, statim videbimus.

207. Duplex est difficultas in hac sententia. Prima.

Secunda.

208. Ad primam difficultatem respondet P. Thom. Sanchez *lib. 3. de Matrim. disput. 15. num. 13.* discrimen esse, quia Ecclesia non habet ius in foro externo ad impediendum matrimonium ob alia peccata occulta, cum non iudicet de occultis; quando autem sunt impedimenta iure ipso impediencia matrimonium, habet ius in utroque foro impediendi, si vnus testimonio probari possit: hoc enim est speciale in matrimonij impedimentis, vt vnico teste probari possint ad negandum matrimonium, quod in alijs peccatis non procedit.

209. Hæc responsio multas patitur difficultates. Primo, quia Ecclesia per excommunicationem secretam verè prohibet etiam contrahere matrimonium, non minus, quam votum secretum castitatis id prohibeat. Secundo, quia de hoc ipso petitur ratio, cur ob votum castitatis vnico teste probatum possit Ecclesia negare matrimonium, & non propter excommunicationem vno teste probatum, cum tam impediatur licita receptionem illius sacramenti excommunicatio secreta, quam votum castitatis secretum. Tertiò, quia ad minus sequeretur, quod quando excommunicatio, vel peccatum secretum potest probari duplici teste, possit, & debeat Parochus negare assistentiam petentibus etiam in publico. Quartò, quia saltem quando peccatum, vel excommunicatio petentis est publica, licet non faciat eum vitandum, debebit Parochus negare, cum

iam possit pertinere ad iudicium Ecclesiæ; quod tamen est contra praxim: nullus enim Parochus negat assistentiam coniugi, cuius peccatum aliquod graue communiter cognoscitur.

Alij respondent, discrimen esse, quod quando contrahens est solum in statu peccati, agitur solum de vnico peccato externo vitando indignæ susceptionis sacramenti, quod quidem iam peccator, quantum potuit, interius compleuit, & à quo speratur postea facile emendandus. Quando autem subest impedimentum occultum, agitur de plurimis peccatis vitandis, quæ per totam vitam committere coniux fornicando cum putatitia vxore, vel votum castitatis violando, aut etiam de vitando irreparabili damno tertij, cum quo alter tenetur contrahere: quæ omnia magis nos obligant, vt ea impediamus, etiam cum aliorum infamia, quam illud periculum, ne quis exterius sacramentum indignè suscipiat; quo peccatum iam interius, quantum potuit, admittit. Ita P. Coninch *loco supra citato, num. 69.*

Sed contra; quia non omnia impedimenta matrimonij afferunt eiusmodi inconuenientia post se; nam votum non ineundi matrimonium est ex impedimentis matrimonij impediens; & tamen non affert ea inconuenientia aliorum peccatorum subsequendum; quia semel inito matrimonio, poterit licite coniux ille reddere, & petere debitum coniugale; quod idem ferè est de voto castitatis: nam semel inito, & consummato matrimonio, non est periculum certum semper aliorum peccatorum sequendum; & tamen eiusmodi impedimenta etiam secreta faciunt, quod Parochus debeat repellere volentes contrahere.

Dices, in iis casibus procedere illud aliud inconueniens de damno irreparabili Dei, cui fides data per votum irreparabiliter frangitur. Sed contra; quia si aliquis vouisset non sumere Eucharistiam in peccato, non posset sacerdos ei in publico petenti negare Eucharistiam propter illud peccatum occultum, licet tunc etiam irreparabiliter læderet ius Deo acquisitum per tale votum: hoc ergo non sufficit de se, vt repellantur volentes contrahere eum eiusmodi impedimentis occultis. Adde, posse sæpè contingere, vt eiusmodi periculum peccatorum sequendum vitari possit; si, v. g. Parochus sciat, se posse illi coniungi habenti votum castitatis impetrare facile postea dispensationem voti, aut se habere facultatem ad dispensandum cum ipso post matrimonium initum ad petendum debitum, provt aliqui ex privilegio habent, in quibus casibus non deberet præcisè propter peccata subsequencia repellere illos cum infamia præfenti, sine qua posset facilius ea peccata postea impedire.

Addit aliam rationem discriminis idem Auctor ibi, quod scilicet ex denunciatione eorum impedimentorum non sunt ordinariè nata sequi eadem inconuenientia, quæ ex repulsa occultis peccatoris, quia ea impedimenta debent coram Ordinario probari; quare non tam facile possunt fingi, nec ex iis ita potest nasci scandalum, aliorumque turbatio.

Sed contra; quia non minus potest probari coram Ordinario excommunicatio occulta, quam votum occultum castitatis, imò multò facilius; ergo si propter debitam correctionem, & vitandum peccatum contrahentis debet Parochus suscipere in se onus probandi votum, vel certè denunciandi, debet etiam suscipere onus probandi, vel denunciandi excommunicationem. Adde, eiusmodi impedimenta etiam absque probatione plena sufficere, vt Ordinarius repellat; ergo & excommunicatio occulta non plenè probata sufficere. Denique, ergo quando

210.

Respondetur.

211.

Hæc etiam respicitur.

212.

Infamia. Discrimen.

213.

Aliam rationem discriminis addit Coninch.

Relinquitur.

excommunicatio publica est, vel peccatum aliud, poterit, & debet Parochus repellere volentem contrahere matrimonium: tunc enim facile probabit, quod omnes norunt, nec sequuntur illa alia incommoda.

214. Sensit hanc difficultatem P. Thomas Sanchez postea in alio loco lib. 7. de Matrimonio, disput. 11. quoniam in simili fere casu sibi opponens, fatetur, esse fortem: & tamen assignare conatur discrimen inter contrahentem cum excommunicato non vitando, vel cum habente votum castitatis: quia scilicet excommunicatio non est impedimentum speciale matrimonij, sed sicut peccatum mortale impedit omnium Sacramentorum susceptionem. Cum ergo non sit speciale impedimentum matrimonij; nec illi obstat, quatenus contractus est, sed ratione sacramenti, inde est, ut id obstaculum non afficiat utrumque contrahentem. At votum est impedimentum speciale matrimonij, ut est contractus, ac proinde utrumque contrahentem impedit. Iustus enim contractus matrimonij petit in neutro contrahente esse impedimentum impediens, aut dirimens.

215. Hæc ratio applicari etiam potest ad casum nostrum de obligatione Parochi, & magis fortasse attingit punctum discriminis; sed indiget explanatione. Adhuc enim videtur superesse difficultas, quid faciat illa maior, vel minor specialitas, ut ideo vnum impedimentum debeat denunciari, & non alterum. Ponamus, v.g. Petrum obligatum esse Joani ad nullum prorsus contractum celebrandum absque eius consensu, aut consilio, vel à superiore potestatem habente eiusmodi præceptum habere: hoc quidem non est impedimentum speciale matrimonij, sed commune omnium contractuum, & tamen erit ex impedimentis, quæ denuncianda essent, & propter quæ Parochus deberet illi repellere; ergo quoddam excommunicatio sit impedimentum commune ad omnia sacramenta, non facit, quod non debeat propter eam repellere volens contrahere matrimonium.

116. Adhuc existimo, rationem illam explicari posse in debito sensu, quod scilicet differentia sit inter ea, quæ impediunt matrimonium sub communi ratione sacramenti, pro ut impedit excommunicatio, vel peccatum mortale, & inter ea, quæ impediunt illud sub ratione siue communi, siue speciali contractus, pro ut sunt alia impedimenta dirimentia, vel etiam impedimenta matrimonij. Nam impedimenta prioris generis non magis impediunt circa Matrimonium, quam circa Eucharistiam, Confirmationem, Extremam unctionem, quæ videmus non esse in publico neganda propter obicem occultum; quæ ratio à fortiori procedit in Matrimonio, pro ut sacramentum est: imò magis, quam in aliis Sacramentis; ea enim saltem debent negari publico peccatori: non tamen debet Parochus repellere publicum usurarium, aut concubinarium à celebrando matrimonio; quia in hoc sacramento Parochus non est minister, nec ipse confert tamquam pastor, & distributor illud sacramentum, sed assistit quasi testis, vel Notarius publicus, ad quem non spectat examinare merita suscipientis, sed fidem facere, & testari quæ videt.

217. Alia est ratio de iis, quæ impediunt matrimonium, pro ut contractus est; nam contractus humani, pro ut tales sunt, pertinent ad Principem, seu superiorem humanum, ut iudex est; iudex autem habet ius examinandi, & inquirendi, an contractus legitimus, & debite fiat: potest ergo ut iudex inquirere de impedimentis legitimis, ut constet, an debeat suam auctoritatem interponere in tali contractu, an potius prohibere, ne fiat. Non tamen debet inqui-

rere de aliis peccatis, quæ aliunde, & extrinsecè possunt illi contractui aduenire. Sicut etiam Notarius debet non conficere instrumentum publicum super contractu facto contra iuris prohibitionem, & in quo non servantur omnes conditiones legitimæ, tam quæ non reddunt, quam quæ reddunt irritum contractum; non tamen debet Notarius inquirere, an contrahentes aliunde peccent in ipso contractu, ut peccant contrahentes ex fine vitioso, & mortali. In Sacramentis autem ut Sacramentis hoc non procedit, quia circa ipsa ministri non sunt iudices (excepto sacramento Poenitentiae), sed dispensatores; & in aliquibus sunt dispensatores eorum, ad quæ omnes fideles habent ius. Unde non habent in illis ius inquirendi, sed debitum ministrandi, & dandi medicinam, cibum spirituale, &c. omnibus, qui petunt; & licet ut pastores debeant non dare indignis, hoc tamen, non debet esse cum infamia petentis; quia cum hoc debitum procedat ex reuerentia sacramenti, & hæc reuerentia lædatur, non positivè, sed negativè, per omissionem maioris reuerentiæ debitæ in petitione indigna, ut supra vidimus; non debet pastor impedire illud peccatum cum infamia positivè petentis.

218. Adde, Parochum, ut diximus, non esse ministrum sacramenti in matrimonio, sed testem, vel quasi iudicem præstantem auctoritatem contractui sua præsentia, atque adeo considerando matrimonium, ut sacramentum est, non habet Parochus debitum, aut ius repellendi indignum, sed solum habet ius repellendi petentem cum impedimento aliquo contra matrimonium, ut contractus est; quia pro ut sic subditur superioribus Ecclesiasticis, ut iudicibus contractuum: & licet non in omnibus contractibus iudices, & superiores adhibeant hanc inquisitionem, quia in iis non multum refert, quod fiant contra aliquam prohibitionem, aut quando ratione aliquius impedimenti non deberent fieri in matrimonio tamen propter rei gravitatem, & quia affert secum deliberationem de tota vita, utitur toto iure suo Ecclesia, & per publicas denunciations, ac monitiones inquirunt: sicut & in professione Religiosa, in alienatione rerum Ecclesiæ, in donationibus excessivis, & aliis similibus prorsus est à iure de certis solemnitatibus ad præcauendam omnem fraudem, & vitanda omnia inconvenientia, quæ in his materiis gravius grauius essent.

219. Ex his autem patet iam responsio ad secundam obiectionem supra propositam ex cooperatione, qua Parochus videtur cooperari peccato indignè suscipientis sacramentum Matrimonij: quod peccatum posset facile Parochus vitare, saltem quando peccatū petentis est publicum, atque adeo nulla sequitur infamia ex negatione suæ assistentiæ. Respondetur enim, eam cooperationem esse valde materialem, & inculpabilem Parochi, qui non potest negare suam assistentiam, quam debet ut minister publicus: sicut nec publicus Notarius, vel iudex potest negare auctoritatem sui muneris contractui alicui legitimo, licet contrahens ex intentione prava peccet in ipso contractu; & sicut vxor non peccat reddendo debitum coniugale viro petenti contra votum castitatis, quod habet: sic nec Parochus peccat assistendo, quia reddit, quod ex munere suo debet, & quod absque graui inconuenienti negare non potest: si tamē posset facile petentē admonere, & remouere ab ea indigna receptione sacramenti, deberet utique ex lege charitatis id facere; persistenti autem, & valenti contrahere matrimonium, non potest assistentiā debitā subtrahere, iuxta regulas supra positas, quod à fortiori constabit ex dicendis sectione sequenti.

SECTIO XIV.

Utrum coniux ipse, quatenus minister Sacramenti peccet mortaliter contrahens matrimonium cum peccatore ubi, an ex hoc etiam capite peccet grauius Catholicus ducens uxorem haereticam.

210. **O**portet regulam illam de obligatione ministri non conferendi sacramentum indigno examinare in particulari in ordine ad sacramentum Matrimonij; quia hoc tempore à viris grauissimis regula illa generalis opposita est Principibus viris potentibus ab Apostolica Sede facultatem contrahendi ob iustas causas matrimonium cum personis haereticis. His inquam, oppositum fuit, peti facultatem ad rem intrinsecè malam, scilicet ad conferendum scienter indigno sacramentum Matrimonij, quod cum coniux Catholicus licite facere non possit, nec Pontifex id licite indulgere poterit. Supponunt enim, in hoc sacramento ministros esse ipsos coniuges, qui sibi inuicem ministrant, & conferunt sacramentum, non verò Parochum; vt docent communiter Theologi ferè omnes, vnde contrariam sententiam temeritatis notà afficere videtur nouissimus Index Expurgatorius Cardinalis supremi Inquisitoris in Hispania editus anno 1632. in quo praecipitur apponi cautio in margine in quodam Auctore, qui eam doctrinam tamquam probabilem referebat; vt constat in eodem Expurgatorio littera D. in verbo: *Didacus Nugnum Cabeçudus*. Sunt tamen alij ex Recentioribus, qui eam expressè docent, & defendunt; vt Franciscus Syluius in 3. p. q. 42. *Supplementi*, art. 1. sequutus Gulielmum Estium, qui eandem sententiam ferè amplectitur, & latè probat in 5. *diff.* 26. §. 10. Sed quidquid sit de hoc, hinc oritur difficultas, quia Catholicus contrahens cum haeretica ministrat scienter sacramentum indigno; quod cum sit intrinsecè malum, non potest à Pontifice concedi, vt fiat.

222. Non est animus agere nunc, an, & quando licitum sit matrimonium Catholicorum cum Haereticis, & quae pericula proles educanda, aut peruersiois propriae debeant praecaveri, vt careant turpitudine intrinsecà; de quo ultra alios videri potest Basilii Pontius in *Appendice post lib. 12. de Matrimon.* ubi latè id tractat: hoc enim non pertinet ad praesentem quaestionem, sed solum, an maneant intrinsecè malum, inire eiusmodi matrimonia ex hoc praecise capite, quod coniux ministret sacramentum indigno; in quo videtur mihi quaestio communis Catholicis etiam, qui contrahunt scienter cum Catholico, qui est in peccato mortali, cum hi etiam ministrant sacramentum indigno; & quamuis Haereticus habeat aliud impedimentum propter excommunicationem, qua priuatur receptione Sacramentorum, hoc tamen inter Catholicos potest inueniri, si matrimonium fiat cum coniuge excommunicato non vitando; & parum difficultatis addit impedimentum excommunicationis in haeretico, in ordine ad nostrum casum, vt videbimus.

223. Suppono autem, sermonem non esse de excommunicato vitando, qualis est nominatim denunciatus, aut notorius Clerici percussor; cum quibus non potest absque graui culpa communicari in sacris rebus: qualis est ministratio, & receptio sacramenti; vt notat cum aliis Thomas Sanchez lib. 7. de *Matrim.* *diff.* 9. n. 6. Debet tamen subintelligi exceptus casus necessitatis; quae sicut excusat communicationem in aliis rebus, excusare etiam potest hanc; dum tamen sit necessitas proportionata, quae

pro maiori rei gratuitate debet vtique esse grauior, & proportionata ad reddendam licitam eam communicationem.

Loquendo itaque de Excommunicato tolerato, multi dicunt peccare mortaliter contrahentem matrimonium cum eiusmodi excommunicatis; quos latè infert Sanchez loco citato, n. 7. vnde à fortiori idem dicent de contrahente cum haeretico. Fundamentum praecipuum est; quia licet Concilium Constantiense indulerit aliis communicationem cum excommunicatis toleratis; non tamen intendit in aliquo ipsis excommunicatis fauere; vnde ipsi non minus peccant nunc in eiusmodi celebratione matrimonij, quam antea; ac per consequens, qui cooperatur ad matrimonium, videtur cooperari ad peccatum alterius quod est intrinsecè malum; nec quoad hanc culpam potuit à Concilio Constantiensi liberari.

214. Alij tamen dicunt, posse licite cum eiusmodi excommunicatis contrahi matrimonium; quam sententiam cum aliis, quos affert, tenet Sanchez *ibi* num. 8. & alij plures recentiores: quia cum Concilium intenderit indulgere, & auferre scrupulos, qui oriebantur ex communicatione cum iis excommunicatis, id autem fieri non possit, vt probat argumentum contrariae sententiae, nisi faciendo licitam eam communicationem ipsis excommunicatis, quando ipsi non se ingerunt, sed inducuntur ab aliis, credendum est, id totum fecisse Concilium in fauorem aliorum qui cum ipsis volunt communicare: alioquin nullum fauorem praestitisset aliis, si relinqueret iis adhuc culpabilem, & illicitam communicationem cum iis excommunicatis.

Ceterum totum hoc non tendit formaliter ad punctam difficultatis nostrae, quae solum est, an sit illicitum illud matrimonium praecise ex eo, quod ministratur indigno; quidquid sit de illa alia radice provenienti ex communicatione, vel cooperatione cum excommunicato. Vt tamen resolutio ad praxim deduci possit, dico breuiter, in primis mihi satis probabilem esse sententiam modo relata, quod scilicet Concilium Constantiense indirectè concesserit iis excommunicatis non denunciatis licite communicare cum aliis, quando ab iis inducuntur, & ipsi non se ingerunt; & hoc quidem non in eorum excommunicatorum fauorem, sed illorum, qui cum ipsis communicant. Vnde eodem modo ex hoc capite non erit illicitum matrimonium Catholicorum cum haereticis, si alia inconuenientia, & pericula vitentur; vt facetur cum aliis idem Sanchez lib. 7. de *Matrim.* *diff.* 7. n. 5. & Ioan. Praepositus in 1. p. *quest.* 7. de *impedimentis Matrimonij*, *dub.* 24. & alij; quia cum illi non sint excommunicati denunciati nominatim, nec notorii percussores Clerici; eadem regula videtur de illis procedere quoad hoc, quae de aliis excommunicatis. Denique neque ex eo, quod sacramentum ministratur indigno, dicendum est peccare coniugem Catholicum cum haeretico contrahentem: quod multis argumentis probari potest.

216. Primò, ex praxi omnium fidelium. Si enim peccaret coniux ministrans matrimonium haeretico, propter obligationem non ministrandi indigno; peccaret etiam ministrans idem sacramentum Catholico, quem sciret esse in statu peccati; cum hic etiam sit indignus, & incapax gratiae Sacramentalis, vt constat. Nullus autem iniecit adhuc talem scrupulum personis Catholicis, vt non possint licite contrahere matrimonium cum peccatoribus, nec vllus Theologus obligat feminam ad repellendum sponsum, & negandum consensum matrimonij

Franc Sylu.
Guil. Estius.

Basil. Pont.
Hic solum
examinatur,
an sit intrin-
secè malum
inire matri-
monium cum
haeretico ex
hoc solum ca-
pite quod mi-
nistratur sa-
cramentum
indigno.

223.
Hic non est
sermo de
excommunicato
vitando.

Sanchez.

225.
Punctum
difficultatis
est, an sit
illicitum
illud matri-
monium ex
capite solum
relati.

Sanchez.
Ioan. Prae-
positus.
Neque po-
tuit Concili-
um cum ha-
ereticis com-
municare, ex eo
quod mini-
straret indigne.

216.
Probatum
est ex praxi
fidelium.

monij, quamdiu ille est in statu peccati, sed vnusquisque tenetur se ipsum in gratia constituere; consortem verò relinquit suæ conficiæ, vt constat ex vfu omnium fidelium: ergo non agnoscunt hanc obligationem non ministrandi sacramentum Matrimonij coniugi indigno.

227. *Secundo, ex praxi Ecclesie & Pontificum, qui in hoc dispensant cum non possint in re intrinsece mala dispensare.*

Secundo probatur hoc ipsum ex praxi Ecclesie, & summorum Pontificum, qui requisiti dispensant cum personis Catholicis, vt possent inire matrimonia iustas ob causas cum Hæreticis. Sic dispensatum est in Chalcedonensi Concilio *act. 15. can. 14.* generaliter, vt fierent ea matrimonia, si coniux Hæreticus promitteret conuersionem, sicut & in Concilio etiam Laodiensi *cap. 31.* & Agathensi *cap. 67.* Promittere autem conuersionem, non est conuerti; nec per hoc tollitur, actualis indignitas, aut excommunicatio. Clemens VIII. anno 1604. ex consilio Cardinalium, in Congregatione re disputatâ, & tractatâ, similem dispensationem concessit Catharinæ sorori Hærici IV. Regis Franciæ, vt cum esset adhuc hæretica, nuberet Duci Barensi Catholico consanguineo suo, quod Breue datum Romæ 8. Febr. ann. 1604. ego legi, & missum fuit ad Innocentium Bubalû Episcopum Camerinen. tunc Nuncium Apostolicum in Gallia, postea Cardinalis: non habuit tamen effectum dispensatio, quia prædicta Catharina antequam Breue ad eius manus veniret, mortua est. Quæ omnia, ostendunt, non esse intrinsece malum eiusmodi coniugium, ex illo capite ministrandi sacramentû indigno: alioquin dispensasset Ecclesia, & Pontifices ad rem intrinsece malam exsequendam, quam coniux Catholicus absque peccato mortali facere non potest, quod quidem incredibile videtur; quid enim hoc esset, nisi opem præstare, & fouere peccata, quæ absque eiusmodi dispensatione Catholicis non committeret.

228. *Tertio, ex praxi aliquarum prouinciarum.*

Tertio probatur hoc ipsum ex praxi aliquarum prouinciarum, in quibus permixti sunt Catholici cum Hæreticis, & se se mutuo in matrimonio coniungunt, videntibus, & consentientibus Prælatibus: vnde audio, in Curia Romana in omnibus dispensationibus matrimonialibus, quæ expediuntur pro regno Franciæ, suppressi clausulam illam apponi solitam: *dammodo orthodoxæ fidei cultores existant*; quæ suppressio videtur esse implicita permissio eiusmodi coniugiorum. Hoc autem non fieret, si coniux Catholicus necessarii peccaret ministrando sacramentû indigno.

Quarto, probari potest, quia coniux non solum ministrat, sed recipit etiam sacramentum ab altero coniuge: potest autem licite accipere, & petere sacramentum à ministro etiam excommunicato tolerato post concessionem Concilij Constantiensis; ergo & poterit ei ministrare. Consequentia probatur. Primum, quia in Extrauaganti Martini V. quam recitat Soto in 4. dist. 22. q. 1. art. 4. æquè conceditur vtrumque, scilicet, quod in posterum nemo teneatur eiusmodi excommunicatos vitare in susceptione aut administratione Sacramentorum: non ergo minus licet ministrare, quam accipere, aut petere. Secundo, probatur eadem consequentia, quia in sacramento Matrimonij idem omnino est petere, seu accipere ab aliquo, ac ministrare eadem; ergo, cui licet petere, vel accipere ab excommunicato, licet ministrare eidem, cum sit omnino idem. Tertio denique; quia vel peccat ministrans propter communicationem cum excommunicato in re sacra; & hoc non, cum permissa sit iam eiusmodi communicatio cum toleratis: vel peccat propter cooperationem ad peccatum, quod aliter committit, dum in excommunicatione ministrat, & recipit sacramentum: & neque ex hoc capite peccat; quia (vt

diximus) facultas data alijs petendi sacramenta ab excommunicato tolerato, dat indirectè facultatem eidem excommunicato tunc ea ministrandi licitè, alioquin nullius momenti esset talis facultas: non potest autem excommunicatus licitè ministrare matrimonium, quin licitè etiam tunc illud accipiat; cum idem sit ministrare, & accipere; quare si datur ei facultas indirectè ministrandi, quando alius petit, dabitur etiam eis facultas recipiendi licitè, non obstante excommunicatione, vel denique peccat propter cooperationem ad peccatum alterius, qui licet tunc non impediatur excommunicatione, impeditur tamen statu peccati, in quo est, ne in eo statu recipiat licitè sacramentum. Sed neque ex hoc etiam capite peccat, qui petit; potest enim ob necessitatem, vel vtilitatem notabilem suam petere ab alio, non quidem rem intrinsece malam, sed rem, quam alius potest licitè facere, licet de facto hic & nunc non sit absque peccato facturus. Sic petit quia licitè mutuû ab vsuario, & iuramentû à peieraturo, &c. similiter potest petere matrimonium ob necessitatem, vel vtilitatem notabilem ab eo, qui est in peccato, quia ipse potest id licitè dare, cum possit per contritionem constituere se in statu gratiæ, atque ita ministrare, & recipere dignè sacramentum: ex nullo ergo capite redditur illicitum ministrare sacramentum Matrimonij eiusmodi personis.

Dices, esse illicitû ex peculiari obligatione, quam omnis minister sacramenti habet non conferendi sacramenta indignis. Sed contra; quia minister huius sacramenti, vt vidimus, simul ministrat, & accipit; quare non videtur debere magis sequi conditionem ministri, quam petentis; cum autem in alijs Sacramentis, qui accipit, possit petere, & accipere ab indigno, non debet esse deterioris conditionis in hoc sacramento, ex eo, quod simul petat, & ministrat. Vnde colligi potest ratio discriminis à ministro aliorum Sacramentorum: nam in alijs Sacramentis minister est Pastor, & cui ex munere proprio competit distributio Sacramentorum, quasi personæ publicæ attendenti ad bonum publicum; atque ideo ad eum ex munere pertinet cognoscere merita, vel demerita eorû, quibus communia distribuit, vt satisfaciatur debito fidelis dispensatoris. Et licet in casu necessitatis laicus possit baptizare, qui est homo priuatus; id non refert, quia in eo casu propter necessitatem substituitur loco ministri publici, & consequenter subit eius obligationem, quoad hoc debitum non ministrandi indigno. At verò in sacramento Matrimonij minister non est pastor, nec homo publicus, aut distributor bonorum communium, qui tamquam œconomus ex munere suo, & debito fidelis dispensatoris debeat attendere, & examinare merita suscipientium; sed est persona priuata celebrans contractum, atque adeo ex munere suo solum attendit ad vtilitatem, & commodum proprium. Sicut in republica humana alia est obligatio vendentis propriam domum, vel fundum, alia œconomi, vel superioris distribuentis res communes: hic enim debet attendere ad merita suscipientis; ille verò ad suam commoditatem, & vtilitatem contractus. Idem ergo cum proportionem dicendum est de celebrante Matrimonium, quod sequitur conditiones aliorum contractuum ciuiliû, & sit à contrahente vt persona non publica, sed priuata.

Confirmarique potest, quia propter eandem rationem in alijs sacramentis non licet vnquâ ministro fingere, ostendendo se velle conferre aliquod sacramentum, cum tamen interius habeat intentionem contrariam; quia nimirum reuerentia debita sacramento exigit, vt actio illa sacra, quæ instituta est solum

230.
Infirmis, Diuinitas

231.
Confirmatio

Th. Sanch.

solum ad sanctitatem conferendam, non exerceatur absque suo fine sanctitatis ponenda. In matrimonio tamen potest ex iusta causa aliquis fingere exterius consensum, quem interius non habet; ut cum aliis docet Thomas Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 11. n. 2. quia nimirum sequitur conditiones contractuum, in quibus ex iusta causa licet aliquando contrahentibus fingere consensum, quem verè non habent; nec debuit propter reuerentiam sacramenti priuari contrahens hac facultate in contractu matrimonij. Similiter ergo reuerentia sacramenti, quæ in aliis sacramentis obligat ministrum ad non conferendum indigno, non debuit obligare ministrum matrimonij; quia propter rationem contractus ordinati ad utilitatem contrahentis non est tanta obligatio attendendi ad reuerentiam sacramenti.

232.
Hinc inferitur
quid dicendum
sit cum
excommunicatus
iuratus inducitur
ad matrimonium.

Hinc infero, quid dicendum sit, quando excommunicatus toleratus inducit alium ad matrimonium, an possit acceptare; in quo casu P. Sanchez d. lib. 7. disp. 9. n. 8. in fin. dicit, præuentum ab excommunicato ideo posse acceptare; quia per hoc non inducit alium ad peccatum indignæ susceptionis, cum possit, si velit, absolutionem obtinere & licitè suscipere, si verò excommunicatus absolutionem obtinere non posset, tunc nullo modo liceret cum illo tunc contrahere, quia non potest excommunicatus licitè contrahere præueniendo, licet posset quando ab alio præuenitur propter permissionem Conc. Constantiens. supra explicatam. Hoc tamen durum mihi videtur, quia poterit ad minus ille, qui præuenitur ab excommunicato, ipse denuo petere ab ipso matrimonio; non enim priuatur iure, quod habet ad petendum, & inducendū excommunicatum; tunc autem iam excommunicatus poterit licitè contrahere etiam nondum absolutus, quando absolutionem obtinere non potest, quia in fauorem alterius potestis ipse potest communicare cum eo licitè; ergo etiam si excommunicatus præueniat, adhuc non excommunicatus poterit acceptare, si fiat de inducto inducens, & petens, pro ut vno verbo fieri potest. Quid verò dicendum, quando uterque esset excommunicatus, tractat latè idem Sanchez ibi n. 11.

DISPUTATIO IX.

De suscipiente Sacramentum.

SECTIO I. De dispositione requisita in eo, qui suscipit Sacramentum.

SECTIO II. Virum cum aequali dispositione aequalem gratiam semper adulti suscipiant ex usu Sacramentorum.

SECTIO III. Virum, qui suscipit Sacramentum indignè, postea ablato obice, consequatur gratiam sacramentalem; ubi id in primis probatur de Baptismo.

SECTIO IV. Qualis dispositio requiratur ad tollendum obicem Baptismo indignè suscepto.

SECTIO V. Resoluuntur alia dubia circa eandem materiam.

SECTIO VI. An alia sacramenta fide suscepta causent gratiam ablato obice.

SECTIO VII. Quæ, & qualis intentio requiratur in suscipiente Sacramentum.

IN superioribus multa dicta sunt obiter de subiecto suscipiente sacramentum: pauca quadam restant nunc breuiter examinanda.

Supponimus ex dictis, à fortiori obligationem esse non suscipiendi indignè sacramentum. Ad hoc enim magis obligat reuerentia sacramenti, quam ad dignè ministrandum; nam ex indigna susceptione sacramentum priuatur suo principali effectu, ad quem significandum institutum est, scilicet gratia sanctificante; quod non prouenit ex indigna administratione, & per consequens redditur falsa significatio ipsius sacramenti, quod institutum est principaliter ad significandam gratiam, & sanctitatem suscipientis; quam tamen in eo casu non significat practice propter indispositionem & obicem subiecti. Qualis autem dispositio requiratur in subiecto, ut sit dispositus, pertinet ad singula sacramenta in particulari. Ad aliqua enim prærequiritur status gratiæ, saltem per se loquendo, quia sunt sacramenta viuorum; ad alia licet non prærequiratur status gratiæ, quia sunt ordinata per se ad dandam primam gratiam, requiritur tamen dolor de peccatis, vel motus aliquis æquiualens; ut in Baptismo, & Penitentia. Sermo autem est de suscipiente adulto; nam in infante certum est, non prærequiri aliquam dispositionem ad Baptismum; ad alia verò sacramenta, quorum est capax, prærequiritur character baptismalis, & nihil aliud. Quod idem intelligendum est de amente perpetuo, qui nunquam habuit vsum rationis, & omnino æquiparatur infanti.

Contra hanc communem, & veram doctrinam, obijci potest primò, quia licet propter obicem peccati sacramentum non conferat gratiam, non ideo sacramenti significatio erit falsa; nam sacramenta non sunt instituta ad significandam infallibiliter gratiam absolute, sed solum sub conditione, scilicet, si non adsit obex; non enim significant gratiam, nisi eo modo, quo eam possunt causare; cum ergo non possint causare gratiam absolute, sed solum, quando non est obex, consequens est; ut non significant gratiam, nisi sub eadem conditione; non ergo erit falsa eius significatio ex eo, quod existente obice, non ponatur gratia.

Respondetur, illam communem rationem desumptam ex falsitate significationis, non esse intelligendam in eo sensu, quasi Deus, posito sacramento cum obice, reuera significet falsum; id enim non sequitur, cum Deus tunc nec causet, nec significet gratiam, sed debet ita intelligi, quod recipies sacramentum cum obice, facit, quod illud signum quod Deus instituit ad significandam absolute gratiam, ponatur in his circumstantiis, in quibus Deus non potest per illud significare absolute gratiam. Nam sicut Deus instituit sacramenta ad causandam absolute gratiam, & ideo voluit, quod ponerentur tunc solum, quando poterant absolute operari gratiam, nullo existente obice; sic ea instituit ad hoc, ut ponerentur tunc solum quando per illa posset absolute significare gratia. Qui ergo cum obice accipit sacramentum, ponit illud in iis circumstantiis, in quibus Deus non potest per illud absolute significare gratiam, & hæc ipsa est irreuerentia grauis; nimirum, ponere signum, quod Deus instituit ad significandam absolute gratiam, in iis circumstantiis, in quibus Deus non potest illam absolute significare. Sicut qui adducit Deum in testem rei falsæ, committit irreuerentiam grauem in ipsum, quia licet non faciat, quod Deus reuera affirmet falsum; facit tamen de se, ut id appareat. Sic qui accipit sacramentum cum obice, licet non

I.
Supponimus
obligatio non
suscipiendi in-
dignè sacra-
mentum.

Prode semper
in adultis re-
quiritur ali-
qua dispositio.

2.
Obijciunt.

3.
Respondetur.

Qui accipit
sacramentum
cum obice pro-
nit illud in
gr circumstan-
tiis, in quibus
Deus non po-
test per illud
absolute signi-
ficare gra-
tiam.